

AZ IFJUSÁGMOZGALMI PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGRE
VALÓ FELKÉSZÍTÉS HATÉKONYSÁGA A TANÁRKÉPZŐ
FŐISKOLÁKON

Egyetemi doktori értekezés

Témavezető:

Dr. Ágoston György

tanszékvezető egyetemi tanár

a pedagógiai tudományok doktora

Készítette:

Baracsi Pál

főiskolai adjunktus

1982.

T A R T A L O M J E G Y Z É K

Bevezetés	1. oldal
-----------	----------

I.

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS AZ UTTÖRŐSZERVEZET KAPCSOLATÁNAK ALAKULÁSA HAZÁNKBAN

1. Pedagógusok az egyházi és polgári ifjúsági szervezetekben az 1900-as évektől	6. oldal
2. Az általános iskola és az uttörőcsapat együttműködésének kialakulása és fejlődése	9. oldal
a. Kölcsönös közeledés	9. oldal
b. Az együttműködés nehézségei	13. oldal
c. Intézkedések az iskola és az uttörőszervezet együttműködésének szabályozására	14. oldal
d. Az ifjúságmozgalmi pedagógiai képzés tantervi követelményeinek változásai 1948-tól napjainkig	16. oldal

II.-

AZ UTTÖRŐMOZGALOM PEDAGÓGIÁJA

A. Törekvések az uttörőmozgalom pedagógiájának kialakítására	23. oldal
B. Az iskolában és az uttörőszervezetben folyó nevelés egyező és eltérő vonásai	31. oldal
C. A neveléstudomány és az uttörőmozgalom pedagógiájának néhány összefüggése	35. oldal

1. Az uttörőmozgalom tevékenységrendszerének szerepe a nevelés általános céljának megvalósításában	35. oldal
2. Az uttörőszervezet feladatai a nevelés fő feladatainak megoldásában	37. oldal
a. Az uttörőmozgalom lehetőségei a tanulók tudományos nevelésében	41. oldal
b. Az uttörőmozgalom lehetőségei a tanulók politechnikai képzésében	42. oldal
c. Az uttörőmozgalom feladatai és lehetőségei az erkölcsi nevelés feladatainak megoldásában	44. oldal
d. Az esztétikai nevelés feladatai az uttörőszervezetben	51. oldal
e. A testi nevelés sajátos feladatai az uttörőmozgalomban	53. oldal
f. A világnézeti nevelés feladatai az uttörőmozgalomban	55. oldal
3. A nevelés módszereinek alkalmazása az uttörőszervezetben és az iskolában	57. oldal

III.

AZ IFJUSÁGMOZGALMI PEDAGÓGIAI KÉPZÉS FŐISKOLAI FORMÁINAK ELEMZÉSE PEDAGÓGIAI VIZSGÁLATOK TÜKRÉBEN

A. A vizsgálatról	60. oldal
1. A téma megközelítése	60. oldal
2. A vizsgálat célja	61. oldal

3. A vizsgálat módszerei	62. oldal
4. A minta jellemzése	62. oldal
5. A vizsgálat lefolyása	63. oldal
6. A főiskolai uttörővezető-képzés fő feladatai	64. oldal
B. A vizsgálat adatainak feldolgozása	65. oldal
1. A hallgatók korábbi uttörővezetői megbizatásai és mozgalmi képzésük	65. oldal
2. Az uttörővezetői ismeretek és tapasztalatok főbb forrásai	66. oldal
3. A főiskolai képzési formák hatékonyságának elemzése	70. oldal
a. A főiskolai tábor	70. oldal
b. Az "Uttörővezetés" c. tantárgy	73. oldal
c. Évközi uttörővezetői gyakorlat	75. oldal
d. Egyéni tábori vezetői gyakorlat	77. oldal
4. Az uttörővezető-képzés egyéb lehetőségei a főiskolai képzési folyamatban	80. oldal
a. Hospitálások, bemutatófoglalkozások	80. oldal
b. Az uttörővezetői és az iskolai gyakorlati képzés	82. oldal
5. Uttörővezetői megbizatások és feladatok ellátására való alkalmasság a hallgatók véleménye alapján	88. oldal
a. Megbizatások vállalása	88. oldal
b. Szívesen végzett mozgalmi tevékenységek	90. oldal

6. A főiskolai mozgalmi pedagógiai képzés értékelése	95. oldal
C. A hallgatók beállítódása a mozgalmi pedagógiai tevékenységre	96. oldal
1. A beállítódás mérése	96. oldal
2. Az attitűdskála	98. oldal
3. Az itemek csoportosítása	98. oldal
4. A skála eredményeinek értékelése	99. oldal
a. Az öt legmagasabb pontértékű item	101. oldal
b. A legalacsonyabb pontértékű itemek	104. oldal
c. Néhány item sajátos értékelése	106. oldal
d. Az attitűdvizsgálat néhány tanulsága	111. oldal
D. Gyakorló uttörővezetők a mozgalmi pedagógiai képzésről	112. oldal
1. A munka feltételei	113. oldal
2. A pedagógiai munka kezdeti nehézségei	115. oldal
3. Legsikeresebb rendezvényeik	116. oldal
4. Az uttörővezetői munka értékelése	117. oldal
5. A főiskolai és a képzési központokban szervezett vezetőképzés kapcsolata	118. oldal
E. Pedagógiai tanulságok és következtetések	120. oldal
IRODALOM	127. oldal
MELLÉKLETEK	

1. Bevezetés

Hazánkban a Magyar Uttörők Szövetsége megalakításával gyökeresen új helyzet állt elő az iskola és az ifjusági szervezet, valamint a pedagógusok kapcsolatában. Az uttörőszervezet az általános iskolai tanulók egységes gyermekszervezete, amely rendelkezik a tanulói közösség önirányító tevékenységéhez szükséges szervekkel, fórumokkal, s így biztosítja az iskola valamennyi tanulója számára az ügyeik intézésében való részvétel lehetőségét. Az uttörőszervezet a gyermekközösség iskolai és iskolán kívüli tevékenységének szervezője és politikai irányítója. Ezért az iskolás gyermekek döntő többségét tömörítő gyermekszervezet tevékenysége, fejlődése már nemcsak a szervezet belső ügye.

A pedagógusok ifjúságmozgalmi feladatait, az iskola és az uttörőszervezet kapcsolatának elvi és tartalmi kérdéseit állami dokumentumok szabályozzák. Az általános iskolai rendtartás valamennyi pedagógus számára előírja, hogy ismerje az uttörőmozgalom nevelési célkitűzéseit, és a cél megvalósítását szolgáló mozgalmi eszközöket, lehetőségeket.

Igényli továbbá, hogy a pedagógus legyen képes az uttörőközösségek tevékenységének szervezésére, életének irányítására. A fenti körülmények teszik szükségessé, hogy a pedagógusképző intézmények számára tantervileg előírt feladat legyen a hallgatók uttörővezetői munkára való felkészítése. A felkészítés lényege, hogy a hallgató

szerezze meg az uttörővezetői munka végzéséhez szükséges alapvető ismereteket, jártasságokat és készségeket.

Dolgozatunk célkitűzése annak vizsgálata, hogy a tanárképző főiskolák milyen hatékonysággal végzik a hallgatók mozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítését.

A probléma történelmi előzményeinek feltárásához tisztáznunk kell, hogy a felszabadulás előtti időkben is részt vettek-e a pedagógusok az ifjúsági szervezetek vezetésében, s ha igen, milyen mértékben; továbbá hogy a pedagógusképző intézetek felkészítették-e növendékeiket az ifjúsági szervezetek vezetésével kapcsolatos feladataik ellátására, vagy az ilyen jellegű képzés csak a szocialista pedagógusképzés kizárólagos feladata.

Hazánkban az általános iskola, az uttörőmozgalom és a főiskolai szintű általános iskolai tanárképzés lényegében egyidős, fejlődésük szinte törvényszerűen összefonódott, ezért eredményeik és kudarcaik is hasonlóak. Dolgozatunkban fejlődésüket ilyen összefüggésben tekintjük át.

A pedagógiai főiskolák megalakulásuktól kezdve külön tantárgyként oktatják az uttörőmozgalom pedagógiáját. Szükségességnek tartjuk megvizsgálni, hogy az elteltebb mint 3 évtized alatt változtak-e, és milyen mértékben e tantárggyal kapcsolatos tantervi előírások,

illetve a főiskolai mozgalmi pedagógiai képzés formái.

A szocialista iskolában szerveződött gyermek-szervezet átfogja a tanulók többségét, sőt gyakori eset, hogy egy iskolai osztály valamennyi tanulója tagja az uttörőrajnak. Problémaként vetődik fel, hogy ebben az esetben célszerű-e megkülönböztetni az osztályt és a rajt? Van-e külön működési területe az uttörőcsapatnak és az iskolai tanulói közösségeknek? Milyen egyező és eltérő sajátosságai vannak a tanulók iskolai és uttörőmozgalmi tevékenységének, a nevelés e két fontos színterén folyó nevelésnek, stb.? A kérdések megválaszolása témánk szempontjából azért nagy jelentőségű, mert a mozgalmi tevékenység általánosított tapasztalatait is tartalmazó uttörőmozgalom pedagógiájának és a nevelés általános elméletének összefüggéseit, illetve eltérő sajátosságait csak így lehet feltárni.

A nevelés általános célját és fő feladatainak megvalósulását segítő mozgalmi tevékenységformák vázlatos bemutatása két szempontból indokolt.

Egyrészt úgy ítéljük meg, hogy ezek összegyűjtése, tudományos rendszerbe foglalása az uttörőmozgalom pedagógiájának azt a részét képezi, amely könnyen beépíthető a nevelés elméletének rendszerébe, s erre nagy szükség van. Így a tanárképző főiskolákon a mozgalmi pedagógiai képzés elméleti anyagaként a neveléselmélet keretében, annak szerves részeként kerülhetne feldolgozásra.

Másrészt bizonyítani akarjuk, hogy a szakirodalomban, és a mozgalmi munka gyakorlatában is jelentkező nézetekkel ellentétben, az uttörőmozgalom tevékenységrendszerének igen nagy szerepe van a nevelés általános célja és a nevelés valamennyi /nem egyik vagy másik/ fő feladatának megvalósításában. Ezért nem tartjuk indokoltnak a nevelés hagyományos fő feladataitól jelentősen eltérő mozgalmi feladatrendszer létrehozását.

Az uttörőmozgalom pedagógiáját mint a főiskolai mozgalmi pedagógiai képzés tartalmát, az elméleti studium tananyagát is vizsgáljuk, mely a mozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítés hatékonyságának egyik legfontosabb tényezője. Vizsgálatunk alapján választ kell adnunk arra a kérdésre, hogy az elméleti tananyag elsajátítása mennyiben segíti a mozgalmi gyakorlati feladatok megoldását, és hogy ez milyen mértékben befolyásolja a hallgatók uttörővezetői munkára való beállítódásának alakulását.

A főiskolai mozgalmi pedagógiai képzés hatékonyságát befolyásoló másik lényeges tényező a főiskolai képzési folyamat. Ezzel kapcsolatban azt kell megvizsgálnunk, hogy a képzés egyes formái milyen mértékben alkalmasak a főiskolai tantervben meghatározott mozgalmi tananyag elsajátítására, az uttörő munkához szükséges mozgalmi vezetői ismeretek és készségek megszerzésére.

Feltételezéseink szerint a főiskolákon jelenleg a szükségesnél is kisebb hangsúlyt kap a hallgatók mozgalmi pedagógiai képzése, emiatt mozgalmi ismereteik szintje nem éri el sem a szaktárgyi, sem az általános pedagógiai ismereteik színvonalát. Feltételezzük továbbá, hogy a fentebb jelzett színvonalbeli különbségek oka nem a tantervi időkeretekben, hanem elsősorban a mozgalmi pedagógiai képzés hatékonyságának hiányában keresendő. Ezért tartottuk szükségesnek az egyes képzési formák hatékonyságának vizsgálatát részben a végzős főiskolai hallgatók, részben a 4-6 éve végzett hallgatók véleménye alapján. A vizsgálatot valamennyi főiskola IV. éves hallgatóiból kiválasztott mintán végeztük. A gyakorló uttörővezetőkhez hasonlóan a hallgatók is önként vállalták a vizsgálatban való részvételt. Felhasználtuk a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán az 1979/80. tanévben e témában végzett elővizsgálatunk tapasztalatait is.

Köszönettel tartozom témavezetőmnek, Dr. Ágoston Györgynek a dolgozat elkészítésében nyújtott segítőkész támogatásáért. Ugyancsak ezuton köszönöm meg a társ főiskolákon az uttörővezetőképzést végző kollégák segítségét, akik közreműködtek a vizsgálat lebonyolításában és észrevételeikkel, tapasztalataikkal segítették munkámat.

I.

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS AZ UTTÖRŐSZERVEZET KAPCSOLATÁNAK
ALAKULÁSA HAZÁNKBAN

1. Pedagógusok az egyházi és polgári ifjusági szervezete-
ekben, az 1900-as évektől

A századfordulótól az ifjusági szervezetek már nem nélkülözhatték a pedagógusok szakértelmét, a szervezetek vezetéséhez szükséges tapasztalataikat. A pedagógusok egyre nagyobb szerepet kaptak az ifjusági szervezetek vezetésében. Ezek az ifjusági szervezetek igyekeztek valamilyen módon kapcsolatot kialakítani az iskolákkal, s e kapcsolatban az összekötő kapocs mindig a pedagógus volt. Egy 1906-ból származó adat szerint az akkor hazánkban működő 572 ifjusági szervezet közül 421 állami iskolával, 151 pedig felekezeti iskolával állt kapcsolatban. /Juba Adolf, 1917./

Az ifjusági egyesületek munkájának irányítására a tanító- és tanítónőképző intézetek igyekeztek növendékeiket felkészíteni. Így pl. a pedagógusképző intézetek számára 1914-ben kiadott rendtartás 17 pontban foglalta össze az intézeteknek az ifjusági egyesületekkel kapcsolatos feladatait. Előírta többek közt, hogy minden tanítóképző intézet mellett ifjusági egyesületet kell létrehozni, és heti egy, illetve évi 31 órát kell biztosítani a növendékek ilyen jellegű képzésére.

/Juba Adolf, 1917. 266. oldal./

Az egyházi iskolákban az ifjúsági egyesületekkel, szervezetekkel kapcsolatos feladatok a pedagógus munkaköri kötelességei közt szerepeltek. Egyéb polgári ifjúsági szervezetben, ahol a pedagógusok önkéntes alapon vettek részt a vezetésben, szintén magas volt a pedagógus vezetők aránya. Így pl. a cserkészmozgalomban 1926-ban a cserkészvezetők 36 %-a volt tanár, az egyetemi és főiskolai hallgatók aránya a vezetésben elérte a 26 %-ot. /Gergely Ferenc, 1981. nov./

Az 1700 főnyi pedagógus cserkészvezető jelenléte meghatározó volt a magyar cserkészszövetség irányításában. Magukkal vitték a reformpedagógia alkalmazásának tapasztalatait, érvényt szereztek a pedagógiai elveknek. A cserkészisztisztekkel szemben támasztott magas követelménynek rajtuk kívül az egyetemisták, főiskolások tudtak leginkább megfelelni. Többek között elvárták a cserkészisztiztektől, hogy széleskörű tudással, szervezői rátermettséggel, vezetői érzékkel rendelkezzenek. A velük szemben támasztott követelmények között szerepelt még a gyors áttekintés képessége, az önnevelés igénye, a neveléstani tájékozottság, és az emberismeret megfelelő szintje. /Magyar Cserkészvezetők Könyve. Bpest. 1942. I. kötet, 58. oldal./ Mindezeknél is fontosabb követelmény volt azonban a vallásosság, a politikai megbízhatóság. /Gergely Ferenc, 1981. nov./

Bár a cserkészszövetség nagy gondot fordított a vezetőképzésre, mégis mindig vezetőhiánnyal küzdött. Ennek felszámolására 1928-ban az országos intézőbizottság által létrehozott testület javasolta, hogy az egyetemeken, a tanárképző főiskolán és tanítóképző intézetekben intenzívebben kell szervezni a cserkészvezetők képzését.

A cserkészmozgalom azonban a jól képzett vezetői gárda, a mozgalom hatékony eszközrendszere, korszerű nevelésmódszertani alapokra épülő, jól kidolgozott pedagógiája ellenére sem válhatott tömegszervezetté, elsősorban nevelőmunkájának ideológiai töltése miatt.

A felszabadulást követő években, a Magyar Uttörők Szövetsége és a cserkészmozgalom eltérő társadalmi szerepéből, ideológiájukban megnyilvánuló ellentéteiből eredő szembenállása ellenére, a cserkészmozgalom igen nagy hatással volt az uttörőszervezetre. Az uttörőszervezet egy sor igen hatékony nevelési eszközt vett át a cserkészektől. A két szervezet az egymás mellett élésük időszakában sok tekintetben segítette egymás programjának megvalósítását is. Még a Csillebércei Uttörő Köztársaság építésében is részt vállalt a cserkészek egy csoportja. /Záhonyi Ede, 1981. 65. oldal./

Az uttörőszervezetbe való beolvadásuk után a cserkészvezetők egy haladóbb szemléletű csoportja az uttörőszervezetben folytatta ifjúságmozgalmi munkáját.

2. Az általános iskola és az uttörőcsapat együttműködésének kialakulása és fejlődése

a. Kölcsönös közeledés

Történelmi tényként ismeretes, hogy a felszabadulás után az ifjúsági szervezeteknek alapvetően megváltozott a szerepe az ifjúság nevelésében.

A felszabadult Magyarország oktatásügyi kormányzatának rendelete értelmében 1945 nyarán jött létre a nyolcosztályos általános iskola, mely megszervezésének első éveiben óriási nehézségek között működött.

Az uttörőszervezet megalakulását a Magyar Kommunista Párt Ifjúsági titkársága az 1945. október 25-i ülésén határozta el. /Záhonyi Ede, 1981. 29. oldal./ Megalakulásának első évében csak az iskolán kívül szervezkedhetett, mert az iskolai működését több körülmény akadályozta, sőt gátolta.

Az akadályozó tényezők közt első helyen a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumot kell emlitenünk, amely határozottan megtiltotta, hogy az uttörőmozgalom az iskola falain belül szervezkedjen, miközben a régi ifjúsági szervezetek működését támogatta. Nem kisebb akadályt jelentett az egyház, mely a reakciós jobboldali szervezetekkel összefogva olyan rágalomhadjáratot indított az uttörőszervezet ellen, hogy a szülők, a pedagógusok egy része idegenkedve, másik része tartózkodóan szemlélte a demokratikus gyermekszervezet kibontakozását.

Az uttörőszervezet iskolai működését először Szávai Nándor budapesti tankerületi főigazgató engedélyezte 1946. október 10-én kelt rendeletében. /Záhonyi Ede, 1981. 41. oldal./ A rendelet szövegéből kitűnik, hogy a főigazgató azért engedélyezte az uttörőmozgalom iskolai jelenlétét, mert azt az iskola szempontjából is hasznosnak tartotta. Az iskola igazgatója is felelős volt az uttörőcsapat működéséhez szükséges feltételek biztosításáért.

Az iskolával való együttműködés az uttörőmozgalom számára is létkérdés volt. Ezt tartalmazza a Magyar Kommunista Párt Ifjúsági Titkárságának 1946. november 31-i ülésén készült jegyzőkönyv: "Az uttörőmozgalom eredményes csak akkor lesz, ha szorosan együttműködik az iskolával." /Záhonyi Ede, 1981. 43. oldal./

Az együttműködést az egész ország területén lehetővé tette a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1947. január 8-án kiadott rendelete, mely az ország valamennyi iskolájában engedélyezte az uttörőcsapat szervezését. Ennek eredményeképpen 1947. júniusában már vidéken is 205 iskolában szerveződött uttörőcsapat. A 110 fővárosi uttörőcsapattal együtt már 315 uttörőcsapat segíthette a demokratikus szellemű iskola kialakulását. /Záhonyi Ede, 1981. 46. oldal./

Az iskolák számára a tanterem és a tankönyv hiányánál is nagyobb gondot jelentett a szaktanárhiány. Ebben a helyzetben a legsürgetőbb feladat az új iskola számára

megfelelő felkészültségű és világnézetű tanárok képzése. Elsőként 1947. november 17-én a Budapesti Pedagógiai Főiskola nyitotta meg kapuit, majd ezt követték 1948-ban Szegeden, Pécsen és Debrecenben megnyíló főiskolák. Természetesen a főiskolák megnyitása nem enyhítette azonnal az iskolákban a szaktanárhiányt, sőt az iskolák államosítása miatt az iskolából kivonuló szerzetes tanárok miatt a tanárhiány mind nyomasztóbbá vált. Ráadásul 1948-ban átmenetileg a középfoku tanítóképző intézeteket is megszüntette a minisztérium.

Ilyen helyzetben az uttörővezetői feladatok az amugy is tulterhelt pályán maradó pedagógusok vállaira nehezedtek. Számukra az uttörővezetői megbízatás azonban nemcsak több munkát, hanem a rendkívül bonyolult belpolitikai helyzetben bátor politikai kiállást is jelentett. "Vállalták az újért való harcot, egy-egy testületen belül is, de az egész faluközösség, vagy település előtt is. Az egyházak megvetésének és rosszindulatú, gyakran ellenséges szándéku támadásoknak volt kitéve a csapatvezető. Haddakoznia kellett a közöny, a passzivitás és a megcsontosodott szemléletmód ellen...." /Vaskó László, 1980. 217. oldal./

Az uttörőmozgalom iskolai jelenlétének politikai jelentősége abban is megmutatkozott, hogy a tantestületekben elősegítette a polarizálódást, a tantestületek haladó gondolkodású tagjait közös tevékenységben egyesítette, szervezett erővé kovácsolta! Ezért az uttörőmozgalom

a forradalmi lendületet jelentette az iskolák életében. Mozgósította tagjait az iskolák ujjaépítésében való tevékeny részvételre, a tanulmányi eredmények javítására, a hiányzások csökkentésére, stb. Ezek valóban forradalmi tevékenységek segítették a közösségek kialakítását, összekovácsolódását.

Az I. Országos Uttörőkonferencián, 1948. május 24-én Ortutay Gyula kultuszminiszter így fogalmazott: "Az uttörőmozgalmat az általános iskolai oktatás szerves, kiegészítő részének tekintem...." /Záhonyi Ede, 1981. 60. oldal./

A szabadságharc centenáriumának évében felgyorsult az iskola és az uttörőmozgalom fejlődésének az üteme. 1948. június 15-én az országgyűlés törvényt fogadott el az iskolák államosításáról. Június 30-án a magyar cserkészek közgyűlése egyhangu határozatban mondta ki az uttörőkkel való egyesülést. Szeptember 23-án kiadott VKM-rendelet kimondja, hogy az iskolában valamennyi szervezet, és kör tevékenységét az uttörőmozgalom végezze. Az uttörőszervezet taglétszáma ekkor elérte a 100 ezer főt. Elkezdődött a nagy uttörőintézmények /Csillebérc, uttörővasut, stb./ építése.

1948-ban tehát mind az iskola, mind az uttörőmozgalom fejlődésében minőségi változás következett be: Az államosított iskola a szocialista gyermekszervezet támogatásával oldhatta meg az új szellemű nevelés feladatait.

A pedagógusképzésben is történelmi változás következett be ebben az évben. Megkezdődött az általános iskolai tanárok főiskolai szintű képzése. A főiskolákon tanuló fiatalok még ugyan nem segítették közvetlenül az iskola nevelőmunkáját, de a képzésük szellemére és a lelkesedésükre jellemző adatot örökit meg a Csillebércei Uttörő Köztársaság Szervező Bizottságának 1948. áprilisában készült jegyzőkönyve: "A Pedagógiai Főiskola hallgatói rohammunkával vettek részt a Csillebércei Uttörő Köztársaság egyik utszakaszának építésénél." /Záhonyi Ede, 1981. 65. oldal./

b. Az együttműködés nehézségei

Az általános iskola és az uttörőszervezet egymástól elválaszthatatlan fejlődésében a 40-es évek végén az avantgárdista nézetek okozták az első zavarokat. "... sok iskolában fordult elő, hogy az ifjúsági szervezetek funkcionáriusai maguk lazították a tanulmányi rendet és fegyelmet ... sok helyütt szemben álltak az iskolákkal és pedagógusokkal." /Ágoston György, 1952. 38. oldal./ A DISZ K.V. 1951. márciusi határozata és a Közoktatásügyi Minisztérium rendelete vetett véget a torzulásnak.

Az 1950-es évek elején pedig az uttörőmozgalom vált az iskola függvényévé. Az uttörőközösségek összejöveteleit az iskolai órák pótlására használták nagyrészt. Csaknem kizárólagossá váltak a tantárgyi rajfoglalkozások, a csapatgárdisták leckenézőkké váltak, gyakran megsértették az önkéntesség elvét a tagtoborzásnál. /Záhonyi Ede, 1981. 125. oldal./

A negatív jelenségek kialakulásának oka elsősorban a személyi kultusz korának hibás irányításában keresendők, azonban a felsorolt hibák nem kisebbítik az uttorőmozgalom elért eredményeinek értékét. Az uttorőmozgalom taglétszáma 1950-ben meghaladta a 700 ezer főt!

Az általános iskolába 1950-ben új tantervet vezettek be, melyet a magyar neveléstörténet joggal nevezi az első szocialista tantervnek. Ez a marxista szellemű tanterv határozottan fellépett a polgári ideológia ellen, s sokat tett az általános iskola alsó és felső tagozatának egységesítéséért. Az új tanterv, és a nevelés két jelentős szinterének kapcsolatában jelentkező túzások felszámolására hozott intézkedések megteremtették az egészséges együttműködés feltételeit.

Az eredményesebb előrehaladást még mindig a szaktanárok hiánya akadályozta leginkább. Az 1950-ben hiányzó 24 ezer tanár pótlására a főiskolák mindössze 127 pedagógust tudtak kibocsátani! /Bizó Gyula, 1965. 429. oldal./

c. Intézkedések az iskola és az uttorőszervezet együttműködésének szabályozására

Az 1956 utáni politikai változások a két nevelési tényező kapcsolatának fejlődéséhez is kedvező feltételeket teremtettek. A fejlődés eredményeit rögzítette az 1962-63. tanévben bevezetett általános iskolai Nevelési Terv. Az iskolai demokratizálódási folyamat az 1972. évi

oktatáspolitikai határozattal minőségileg új szakaszba lépett. Egyre világosabbá vált az iskolai demokratizmus kialakulásának folyamatában az uttorómozgalom szerepe. Egy sor jelentős dokumentum tartalmazza a változásokat, mely dokumentumok közül témánk szempontjából különösen nagy jelentősége van a Művelődésügyi Minisztérium és a Magyar Uttörők Szövetsége Országos Elnöksége 1973 tavaszán kiadott együttes állásfoglalásának az iskola és az uttorószövetség kapcsolata továbbfejlesztéséről; /Király Gyula, 1974. 55. oldal./ az 1973-ban bevezetett és 1976-ban véglegesített általános iskolai rendtartásnak; és az MSZMP K.B. Titkárság 1974. április 1-i ülésén elfogadott határozatnak, mely a Magyar Uttörők Szövetsége munkája továbbfejlesztésének elveit tartalmazza. /Király Gyula, 1974. 98. oldal./

Az együttműködés fejlődésének legfontosabb tényezői a pedagógusok. Ezért igen jelentősnek tartjuk azokat a határozatokat, állásfoglalásokat, melyek a pedagógusoknak az uttorócsapatban végzendő munkáját szabályozzák.

Az OM és a Pedagógusok Szakszervezete 1978. évi együttes állásfoglalása elvi megállapodást tartalmaz a pedagógusok munkaköri leírásáról, amely az uttorószervezetben végzendő feladatokat is körvonalazza.

Az "A" csoportba sorolt, valamennyi nevelő számára kötelező feladatok közt található: "... az uttorócsapat tartalmi munkájának pedagógiai segítése;" /Művelődésügyi Közlöny, 1978. 16. szám. 694. oldal./

Az állásfoglalásban a "B" feladatcsoportba sorolt tevékenységeket a tantestület tagjainak egyenlő teherviselése elvén alapuló munkamegosztásban kell ellátni szintén kötelező jelleggel. A feladatok közt az uttörő-csapat tevékenységével összefüggő munkák is találhatók. Ilyenek pl. a tábori ügyelet, ünnepségek szervezése, a tanulók versenyre való felkészítése, és "... az ifjúsági mozgalmi munkatervben végzett ifjúsági kulturális-, sport- és szabadidős tevékenységek szervezése és felügyelete;" /Ugyanott, 694. oldal./

Az állásfoglalás "D" csoportjában a társadalmi munkában végzendő feladatok között található az uttörő rajvezető, csapatvezetőségi tag, stb. munka.

Az 1976. évi Rendtartás 4. paragrafusának /9/ bekezdése szerint valamennyi pedagógus kötelessége az uttörőmozgalom összejöveteleinek látogatása, az órán kívüli foglalkozások szervezése, vezetése és ellenőrzése.

Mindezeknek a feladatoknak az ellátására a képzés során fel kell készíteni a hallgatókat.

d. Az ifjúságmozgalmi pedagógiai képzés tantervi követelményeinek változásai 1948-tól napjainkig

(Tantervi vonatkozások.

A pedagógiai főiskolák valamilyen formában megalkulásuktól kezdve foglalkoztak az uttörőmozgalmi képzés kérdéseivel.

Az 1948-ban kiadott főiskolai óraterv lehetővé tette, hogy a hallgatók önkéntes alapon, kiegészítő szakként vállalhatták az uttörővezetést is. A főiskolákon 1964-ig nem tanterveket, hanem óraterveket dolgoztak és adtak ki. /Lásd: Bereczki Sándor, 1965. 189. oldal./ Az uttörőszakos hallgatók foglalkozásain szakköri tevékenység, barkácsolás szerepelt leginkább, ezért még a hivatalos dokumentumokban is gyakran "műhelygyakorlat" néven szerepel az uttörővezetői munkára való felkészítés. /Király Gyula, 1973. 321. oldal./

Az 1949/50. tanévben érvénybelépő óraterv szerint az első évfolyamra járó hallgatók a második félévben heti két órában foglalkoztak "Az uttörőmozgalom szervezete és pedagógiája" c. tantárgy tananyagával. Az 1949. október 7-én megtartott pedagógiai szakbizottsági értekezlet kidolgozta a tantárgy előadási tematikáját is. /Bereczki Sándor, 1965. 199. oldal./ A tantárgy elnevezésében is szereplő uttörőmozgalom pedagógiájának kidolgozatlansága, valamint a mozgalmi pedagógiát oktató nevelők tájékoztatlansága miatt ezek a foglalkozások nem lehettek tulságosan hatékonyak. Igaznak tűnik a tantárgy értékelésével foglalkozó egyik tanulmány megállapítása, hogy ezek az órák nagyon kevés nyomot hagytak a hallgatókban, inkább csak a nyári táboroztatásra aktivizálta őket. /Komlósi Sándor, 1968. 50. oldal./

Az 1950-ben kiadott óraterv szerint az "Ifjúsági mozgalom" c. tantárgyat a II. évfolyam 2. félévében heti egy órában kellett feldolgozni. Az 1951. április 11-én kelt miniszteri utasítás az ifjúsági mozgalom tantárgy tananyagából is kollokviumot ír elő a II. éves hallgatók számára.

Az 1951/52. tanévre kiadott főiskolai óraterv úgy rendelkezik, hogy az uttörőmozgalom kérdéseivel a 4. félévben a neveléstan előadásaiban kell foglalkozni. A neveléstan óráiból 16 órát lehet az ifjúsági mozgalom kérdéseinek tárgyalására felhasználni. /Bereczki Sándor, 1965. 216. oldal./ A pedagógiai szakbizottság 1953. január 30-i ülésén ismét elkezdte az uttörőmozgalom pedagógiája korszerű anyagának kidolgozását. /Ugyanott, 217. oldal./ Az 1952/53-as tanév államvizsga anyagában helyet kapott az uttörőmozgalom pedagógiája.

Az 1955. szeptember 1-én bevezetésre került óraterv előírásainak megfelelően a VI. félévben heti 1 órában kellett feldolgozni az uttörővezetés tantárgy tananyagát, ezenkívül a hallgatók kötelesek voltak 5 alkalommal összesen 20 órában különböző uttörőfoglalkozásokon hospitálni. /Ugyanott, 223. oldal./

Az 1950-es évek elején jelentek meg hazánkban az első tanulmányok, melyek az uttörőmozgalom kérdéseivel foglalkoztak. 1951-től 1953-ig folyamatosan került kiadásra a Pionirvezetők Könyve I-VII kötete, mely az ak-

kor 13 millió tagot számláló 30 éves szovjet pionir-szervezet vezetőinek tapasztalatait gyűjtötte össze, és adta át a magyar uttörővezetőknek. A neveléstudomány rendszerébe ágyazva vizsgálja az uttörőmozgalom pedagógiáját Ágoston György: A közösségi nevelés és az uttörőmozgalom c. könyve, mely 1952-ben jelent meg. Jelentős mértékben segítette az uttörőfoglalkozások szervezését az Uttörő Osztály által szerkesztett, 1953-as kiadású Rajgyűlések könyve, mely 64 különböző jellegű rajfoglalkozás leírását tartalmazza. Ezek a kiadványok már érezhető segítséget tudtak nyújtani a főiskolák uttörővezető képzéséhez is. Két központi jegyzet is elkészült 1953-ban a pedagógiai főiskolák hallgatói számára. /Szenesné, 1953. Piry-Kovács, 1953./ A levelező hallgatók számára is készítették ebben az évben egy uttörőmozgalmi jellegű utmutatót, s az Uttörővezető c. folyóiratban megjelent cikkek, tanulmányok is használható segítséget jelentettek a mozgalmi pedagógiai képzésben. További javulást eredményezett a mozgalmi képzésben az egyes főiskolák pedagógiai tanszékeire kinevezett "uttörőmetodikus" irányító munkája.

Az 1959/60. tanévben ismét változott a főiskolai óraterv. Ennek előírásai szerint az uttörővezető képzés elméleti anyagát heti egy órában, de ismét a IV. félévben kellett feldolgozni. Ezt egészítette ki a III. és IV. félévben 20-20 óra uttörővezetői gyakorlat. Az első tanév utáni nyáron a hallgatók Csillebércen 10 napos táborozáson vettek részt. A mozgalom elméleti anyagának oktatásá-

hoz két év múlva új, egységes jegyzet jelent meg.

/Berecz-Nádor, 1961./

A következő főiskolai tantervben, melyet 1964/65. tanévben adtak ki, nem szerepel az uttorómozgalom kérdéseivel foglalkozó külön tantárgy, mivel a minisztérium az 1963/64. tanévben már megszüntette. Azzal indokolta döntését, hogy az uttorómozgalom nevelési feladataira valamennyi pedagógiai tantárgy előadásaiban ki kell térni, a speciális mozgalmi vezetői tudnivalók megtárgyalására pedig a pedagógiai tantárgyak szemináriumi foglalkozásain kell alkalmat találni.

Az 1964/65-ös tantervben a III. és IV. félévben a heti 2-2 órás külső iskolákban teljesítendő uttoróvezetői gyakorlat továbbra is szerepel a követelmények között. /Bereczki Sándor, 1965. 233. oldal./ A 10 napos uttoróvezetői táborozásoknak az illetékes megyék KISZ táborai adtak helyet, majd 1968-tól ismét Csillebérc lett a főiskolai táborozások színhelye. Az 1967/68. tanévtől a minisztériumi rendelet ismét visszaállította az uttorómozgalmi elméleti képzést a főiskolákon. Erre a III. félévben heti 1 órában került sor. Az uttoróvezetői gyakorlatokat az uttorócsapatoknál a IV-V. félévben heti 1 órában, az egyéni tábori vezetői gyakorlatokat a IV. és V. félév közötti nyári szünetben végezték a hallgatók. /Király Gyula, 1973. 323. oldal./

Az 1970-ben érvénybe lépett főiskolai tanterv a mozgalmi pedagógiai képzést ismét az V. félévre helyezi.

A vezetőképző táborozásra a II., az egyéni tábori vezetői gyakorlatra a IV. félév utáni nyáron került sor. A IV. és az V. félévben az uttörőcsapatokban gyakorlati feladatokat oldottak meg a hallgatók. /Tanterv, 1970./

Az 1970-es évek elején ismét jelentős ifjúságmozgalmi kiadványok látnak napvilágot. /Pl. Király Gyula, 1970., Főiskolák Nevelési programja, 1972., Füle Sándor, 1973. stb./ Rendszeressé vált a főiskolák uttörővezetői képzéséért felelős oktatóinak országos találkozója. Győr 1968-ban, és 1970-ben, Csillebérc 1972-ben adott otthont e tanácskozásoknak. Ugyancsak ebben az időszakban kezdődött el a Pedagógusjelölt Uttörővezetők Országos Tanácskozásainak /PJUT/ sorozata. Az elsőt Pécsen rendezték 1972-ben, a legutóbbit 1982-ben rendezte a MM és a Magyar Uttörők Szövetsége Országos Elnöksége Debrecenben. A MM 1972. évi megbízása alapján Király Gyula szerkesztésében megjelent az új főiskolai jegyzet és hozzá a szöveggyűjtemény. Ezek a tanácskozások és kiadványok igen hasznosan szolgálták a főiskolai uttörővezető képzést.

A következő tanterv, mely - kevés módosítással ma is érvényben van - kísérleti jelleggel 1973-ban, végleges formában pedig 1976/77. tanévtől került bevezetésre. Ez a tanterv a VI. félévben heti 2 órát biztosít a hallgatók elméleti uttörőmozgalmi képzésére. Az első év végén egy hét vezetőképző tábor, a III. vagy IV. félévben heti egy óra foglalkozás az uttörőcsapatokban, és a II. év végén

2 hetes uttörő, vagy napközis tábori vezetői gyakorlat egészíti ki az elméleti képzést. /Tanterv, 1976. 23. old./

Az 1979/80. tanévtől elrendelt módosítás szerint az elméleti képzés a VI. félévről a III. félévre került, az első év végén esedékes vezetőképző tábor pedig a hallgatók számára önkéntes jellegű lett.

A vizsgált időszakban a főiskolai tantervek előírásai az uttörővezető képzésben gyakori változásokat idéztek elő, melyek rendkívül megnehezítették valamilyen koncepció következetes végrehajtását.

A gyakori változtatások közepette is kialakult a főiskolai mozgalmi pedagógiai képzés négy fő formája: Az elméleti studium, az uttörővezetői gyakorlat a csapatokban, a főiskolai táborozás és az egyéni tábori vezetői gyakorlat. A legtöbb tantervi változás az elméleti studiummal kapcsolatos. A tantervi előírások gyakran változtatták óraszámát, elhelyezését a képzés különböző szakaszaiban, sőt többször meg is szüntették, mint önálló tantárgyat, s az uttörőmozgalom pedagógiai kérdéseinek feldolgozását a neveléstudomány tárgykörébe utalták. Ez az intézkedés csaknem egyet jelentett az uttörőmozgalmi elméleti képzés megszüntetésével, mivel a neveléstudomány még nem építette be az uttörőmozgalmi nevelés törvényszerűségeit saját rendszerébe.

II.

AZ UTTÖRŐMOZGALOM PEDAGÓGIÁJA

A. Törekvések az uttörőmozgalom pedagógiájának kialakítására

A DISZ, majd a KISZ Központi Bizottsága állásfoglalásai, továbbá az uttörővezetők konferenciáinak határozatai több alkalommal sürgették az uttörőmozgalom pedagógiájának kidolgozását, s ehhez több esetben kérték az elméleti pedagógia képviselőinek segítségét. Ugyanakkor az is egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy az ifjúsági mozgalom pedagógiája termékenyítőleg hat a neveléstudomány egészének fejlődésére. Ennek ellenére a pedagógia tudomány oldaláról viszonylag kevés kezdeményezés történt az uttörőmozgalom pedagógiájának kidolgozására és fejlesztésére.

Ugy ítéljük meg, hogy Ágoston György: A közösségi nevelés és az uttörőmozgalom címmel 1952-ben megjelent könyve volt az első olyan mű hazánkban, amely az uttörőszervezet tevékenységének elméleti kérdéseivel foglalkozott. A könyvnek a közösség fogalmáról és mozgástörvényeiről, a közösség tagozódásáról, a közvetett pedagógiai hatásrendszer lényegéről, az iskolai és mozgalmi nevelés kapcsolatáról írott fejezetei szinte tankönyvül szolgáltak nemcsak az uttörővezetőknek, hanem a szocialista szellemű nevelést vállaló valamennyi pedagógusnak.

A szerző egy másik tanulmányában nemcsak hangsúlyozta az uttörőmozgalom pedagógiájának szükségességét, hanem annak körvonalait is megrajzolta. /Ágoston György, 1958./ A pedagógiai programok tudományos kidolgozásának elméleti jelentősége abban van, írja Ágoston György a tanulmányban, hogy a javaslatokat követő viták segítik kialakítani a pedagógiai problematika logikusabb rendszerét. Gyakorlati jelentősége pedig a pedagógiát oktatók számára kézenfekvő.

Az uttörőmozgalom pedagógiájának a tanulmányban javasolt főbb témái:

A gyermekszervezetek történeti áttekintése. A Magyar Uttörők Szövetsége gyermekszervezeti jellege, szervezeti formái. Vezetési kérdések és a vezetőképzés az uttörőszervezetben. Az uttörőpróbák jelentősége. A kisdobosmunka sajátosságai. Nem vitatható, hogy a szerző az uttörőmozgalom pedagógiájának leglényegesebb elemeit jelölte meg. Az uttörőmozgalom tevékenységi rendszerének leírása, a rendszer elemeinek igen részletes felsorolása mozgalomtörténeti szempontból is rendkívül értékes része a tanulmánynak.

Rendkívül fontos gondolatokat olvashatunk az ifjúsági szervezetek pedagógiájával kapcsolatban, Salamon Zoltán egyik tanulmányában is. /Salamon Zoltán, 1961./

A szerző legsürgetőbb feladatnak tartja meghatározni az ifjúsági szervezetekben végzett nevelőmunka helyét a neveléstudomány rendszerében. Ki kell dolgozni - írja - az

ifjúsági szervezetek pedagógiájának tematikáját, tudományos módszertanát. Ehhez a munkához a neveléstudománynak segítséget kell adni.

Az ifjúsági mozgalom pedagógiájának tartalmára vonatkozó néhány rendkívül lényeges megállapítást is tartalmaz a tanulmány. Pl. az ifjúsági szervezet pedagógiája nem lehet a neveléstudomány egy fejezete. Az ifjúsági szervezetek nevelőmunkájának az általános pedagógia érintkezési pontjain túlmenően, saját belső pedagógiai problémái is vannak, melyek megoldásához is szükség van a neveléstudomány segítségére.

Az ifjúsági mozgalom pedagógiáját a szerző 3 fejezetben javasolja kifejtetni. Az első fejezet tartalmazná az ifjúsági mozgalom kialakulásának körülményeit, történetét. A második fejezet az ifjúsági szervezetek helyét a nevelés rendszerében, feladatait a világnézeti, erkölcsi, testi stb. nevelésben. A harmadik részben kellene összefoglalni az ifjúsági szervezetek felépítését, vezetési elveit, sajátos nevelési eszközeit.

Az ifjúsági szervezetek pedagógiájának kifejtésénél - írja Salamon Zoltán - különös gondot kell fordítani az elméleti pedagógia és a gyakorlat szempontjainak egyidejű érvényesítésére, mert ha az elméleti pedagógiai aspektus érvényesül az ifjúságmozgalmi pedagógiában, akkor a tulzott általánosítás, ha pedig csak a gyakorlati aspektus, úgy a prakticzizmus veszélye áll fenn. Témánk szempontjából különösen fontos megállapítás:

"Az ifjúsági szervezetek nevelőmunkáját a megfelelően értelmezett tanárképzés nem nélkülözheti." /Ugyanott, 10. oldal./

A szovjet uttörőszervezet negyvenéves tapasztalataira alapozva fejti ki álláspontját az uttörőmozgalom pedagógiájával kapcsolatban a Magyar Pedagógia c. folyóiratban is megjelent tanulmányukban egy szovjet szerzőpár, Grisin és Fljaksz. A tanulmány első, legértékesebb fejezetében az uttörőmozgalom pedagógiájának szükségességét indokolják a szerzők. Gondolatmenetük röviden a következő:

Az uttörőszervezet a tanulók többségét átfogja, ebből egyesek azt a következtetést vonták le, hogy az uttörőszervezetet nem célszerű szétválasztani a nevelés általános rendszerétől, és úgy vélekedtek, hogy "... véget kell vetni az osztály és a raj megkülönböztetésének." /Grisin-Fljaksz, 1964. 60. oldal./

A szerzők szerint ilyen következtetésekre azért juthattak egyesek, mert az uttörőmunka pedagógiai alapelveit a Szovjetunióban sem dolgozták még ki. /Tanulmányukban egyébként erre tesznek kísérletet./ A kommunista nevelés fölénye abban van - írják -, hogy az iskola, az uttörőmozgalom és a társadalom nevelőmunkája a kommunista nevelés egységes céljából fakadó közös elvekre épül. Az egységes alapelvek azonban nem jelentik azt, hogy az iskola és az uttörőszervezet ugyanolyan nevelőmunkát végezzen! Az uttörőmunka nem azonos az iskolai munkával, és nem azonos az isko-

lánkvüli munkával sem. Megvannak e munkának a sajátos pedagógiai elvei, a nevelés más tényezőitől eltérő specifikus jegyei, ezért indokolt az uttörőmunka elméletének kidolgozása.

Hazánkban az 1960-as évek közepéig nem történt meg a szükséges és lehetséges mértékben a mozgalom pedagógiájának kidolgozása. Ágoston György az Uttörővezetők Országos Konferenciáján, 1965. május 3-án a bevezető előadásában ezzel kapcsolatban a következőket mondta: "A pedagógiai kutatások keveset tettek a mozgalomban folyó nevelés támogatása érdekében. Elméletileg olyan alapvető kérdések tisztázatlanok, mint az iskola és az uttörőszervezet viszonya, a romantika kérdése az uttörőszervezetben, a felnőtt- és gyermekvezetés kérdései, az alapközösségek és funkcionális közösségek viszonya, stb." /Ágoston György, 1965. 27. oldal./

Jurcsák Lászlóné szintén a pedagógia elméletének a mozgalommal szembeni adósságairól ír egyik tanulmányában. /Jurcsák Lászlóné, 1965./ Az uttörőszervezet kidolgozott elméleti rendszer nélkül a társadalmi öngazgatás több formáját gyakorolja. A kidolgozott formákat nevelőértékké, az ösztönösségből fakadó jó mozgalmi gyakorlatot tudatossá kell tenni az elméleti pedagógia segítségével!

Az 1970-es évek elején, a társadalomban, - ezen belül az iskolában - felgyorsult demokratizálódási folyamatban ismét előtérbe kerül az uttörőmozgalom pedagógiájának problémája, hiszen az általános iskola demokratizálódásá-

ban az uttörőszervezetnek komoly feladatokat kell megoldani.

Az egyik tanulmány szerzője összefoglalja az uttörőszervezetnek a magyar pedagógia fejlődésére gyakorolt hatását. /Király Gyula, 1970./ E tanulmányban kifejti, hogy a neveléstudomány foglalkozik ugyan az uttörőmozgalom kérdésével - írja - "... de megmarad a pedagógiai jelenségek elemzésénél." /Ugyanott, 33. oldal./

Az 1970-es évek végén készült tanulmányában egy másik szerző az uttörőmozgalom pedagógiáját elmaradottnak, gyakorlatkövetőnek nevezi, mely "... a tapasztalatok első foku általánosításának és a neveléstudomány általános tételeinek szervesen keverékéből áll." /Kronstein Gábor, 1978. 828. oldal./ Az uttörőmozgalom gyakorlati tapasztalati pedagógián nyugvó tevékenységi rendszere eredményes ugyan, de ellentmondásos. Az ellentmondásosság forrása, hogy gyakorlati munkájában nélkülözni kénytelen az elmélet iránymutatását. Ennek a helyzetnek természetesen a gyakorlat vallja kárát. Csak a jól kidolgozott mozgalmi pedagógia lenne képes a társadalomtudományok által feltárt komplex vizsgálatok aktuális eredményeire támaszkodva, a társadalmi gyakorlatból kiindulva értelmezni a 7-14 éves tanulók gondolkodásmódját, életmódját és ennek megfelelően kidolgozni az uttörőközösségek cselekvési programját - nem a felnőttek előzetesen feltételezett elképzelései szerint -, írja a továbbiakban a szerző. Napjainkban a legtöbb kritika a gyermekszervezet tevékenységrendszerének és a gyermekek igényeinek eltávolodása miatt éri az uttörőszervezetet.

"... az ifjúsági mozgalmainkból épp a gyermekhez igazodás gesztusa hiányzik leginkább" - olvashatjuk egy másik írásban. /Timár György, 1980. 1. oldal./ Az uttörőmozgalmat ért kritikák jogosságát tudományos vizsgálat is igazolta /Szücs Istvánné, 1980. 30. oldal./

Napjainkban a problémával kapcsolatos kérdőjelek szaporodtak ugyan, de egyik másik kérdésre részben, vagy egészben megfogalmazódott a válasz, s úgy tűnik, a kibontakozás körvonalai kezdenek kirajzolódni.

Az 1980-as években a pedagógia belső problémáiról, a pedagógiai kutatások helyzetéről folyó országos vitákban a mozgalmi pedagógia kérdéseiről is esett szó, s így közvetve választ kaptunk arra a kérdésre is, hogy a magyar neveléstudomány miért nem tudta az uttörőmozgalom pedagógiájának kidolgozásához szükséges segítséget megadni. Ugyancsak e viták alapján kapunk választ a másik kérdésre is, milyennek kell lenni a nevelés gyakorlata számára iránytmutató, azt segítő korszerű tudománynak.

A neveléstudomány saját belső problémáival küszködött és küszködik ma is. Roppant dinamikusan fejlődő társadalmi mozgásban kellene normatív követelményeket megjelölni - olvashatjuk az egyik tanulmányban - azonban nem eléggé felkészült a társadalmi szükségletek befogadására, a pedagógia rendszerébe történő beépítésére. Nem tudott választ adni a társadalmi kihívásokra. A pedagógus társadalom nem fogadta el saját tudományának a pedagógiát, mert

a nevelésben jelentkező eredménytelenségért egyedül a neveléstudományt tették felelőssé, s úgy érezték, hogy a pedagógia nem képes segíteni a nevelés gyakorlatát.

/Hunyady Györgyné, 1982./

Az iskola elbizonytalanodásához, a pedagógusok talajvesztettségéhez vezető valóságos okok részletes elemzését egy másik tanulmányban olvashatjuk. /Ágoston György, 1982.

291. oldal./

A pedagógiai tudomány művelői sok esetben féltették a neveléstudomány "tisztaságát" - olvashatjuk egy tanulmányban -, ezért vonakodtak más tudományok eredményeinek integrálásától és felhasználásától. Pedig a nevelés korszerű elméletét át kell hatnia a más, elsősorban szociológiai, pszichológiai kutatások eredményeinek és a gyakorlati tevékenység általánosított tapasztalatainak. Igazat kell adnunk annak az álláspontnak, hogy "... sohasem létezett 'tisztá' neveléstudomány." /Zrinszky László, 1981. 81. oldal./

A neveléstudománynak mindannyiszor új fejezettel kell kiegészülni, amikor a nevelés tárgyi- és személyi feltételei megváltoznak, újfajta nevelőintézmények létesülnek - a neveléstudománynak időről időre át kell törnie saját határait.

Az uttörőmozgalom pedagógiájának és az uttörőmozgalom gyakorlatának viszonyára is érvényes Zrinszky megállapítása: A neveléstudomány értelme a gyakorlatban van - írja -, de hosszabb távon csak az a neveléstudomány képes hasznára lenni a gyakorlatnak, amely nemcsak egybekapcsolódik vele, hanem el is határolódik tőle, hogy bizonyos rá-

látáshoz jusson, megnövelje objektivitását, - vagyis tudomány módjára építkezik és működik. A tudomány a tevékenység törvényszerűségeit tárja fel, és nem műveleti szabályokat ír elő.

A neveléstudománynak támaszkodnia kell a gyakorlatra, ösztönöznie kell azt, de nem oldódhat fel abban, és nem reked meg annak konkrétsági szintjén - írja a kérdés-sel kapcsolatban Hunyadyné idézett tanulmányában.

Az 1970-es évek végén, főleg a 80-as évek elején örvendetes módon megnövekedett a mozgalmi pedagógia kérdéseivel tudományos igénygel foglalkozó művek száma. A legjelentősebbek: Gáspár László, 1978; Horváth Lajos 1979, 1981; Hunyady Györgyné, 1977, 1980; Kovács Sándor, 1980; Petrikás Árpád, 1978; Szücs Istvánné, 1980; Templomné-Trencsényi, 1980; Vastag Zoltán, 1980. Meggyőződésünk, hogy a felsorolt szerzők műveiben szereplő kutatások eredményei, s a bennük megfogalmazott törvényszerűségek, általánosítások a kibontakozó uttörőmozgalmi pedagógia értékes elemei!

B. Az iskolában és az uttörőszervezetben folyó nevelés egyező és eltérő vonásai

Az uttörőmozgalom pedagógiájának szükségességét elismerő és tagadó nézetek kialakulásának elvi alapja az iskola és az uttörőszervezet jellegének és kapcsolatának szélsőséges megítélésében található. Ezért célszerű röviden áttekinteni az iskolai és mozgalmi nevelés azonosságára és különbözőségére vonatkozó felfogásokat.

Az egyik szélsőséges nézet képviselőinek álláspontját legjobban megismerhetjük a már említett szovjet tanulmányból. /Grisin-Fljaksz, 1964./ Szerintük, mivel az uttörőszervezet átfogja a tanulók többségét, sőt sok iskolában valamennyi tanuló tagja az uttörőcsapatnak, - ezért helytelen az uttörőszervezetet szétválasztani az iskola rendszerétől. Nem is célszerű megkülönböztetni az iskolában az osztályt és a rajt!

Ez a felfogás végeredményben az iskola szerepének tulbecsüléséhez, az ifjúsági szervezetben folyó nevelés szerepének alábecsüléséhez vezetett, és a kommunista nevelés egységes céljaira, az egységes célból fakadó közös elvekre hivatkozva tagadta az uttörőmozgalmi pedagógia kidolgozásának szükségességét.

Nem kevésbé egyoldalú a másik felfogás sem, melynek lényege, a személyiség formálásának dualisztikus megközelítése, mely szerint az iskola a tanítás, az uttörőmozgalom a nevelés színtere." Az uttörőszervezet tehát elsősorban a nevelés területén nyújt segítséget, a rendszeres ismeretek nyújtása az iskola feladata." /Piry-Kovács, 1956. 9. oldal./ Ez a nézet lebecsülte az iskola, és tulbecsülte az uttörőszervezet nevelési lehetőségeit. Hazánkban főleg az 50-es évek végét, a 60-as évek elejét jellemezte ez a felfogás, amelynek súlyos következményei voltak mind az iskola, mind az uttörőszervezet fejlődésére. Bizalmatlanságot táplált a pedagógusok iránt, tagadta az oktatásnak a nevelésben betöltött kiemelkedő szerepét,

és konzerválta azt az állapotot, hogy az iskola feladata az oktatás, és hogy az iskola nem nevelési intézmény.

Fokozta az uttörőszervezet elszigetelődését ez a nézet, hogy az uttörőcsapat hatáskörét csak tanórán- és főleg iskolán kívüli tevékenységekre korlátozta, ezzel kizárta annak lehetőségét, hogy az uttörőcsapat mozgósító és irányító szerepe az iskolai élet egészében érvényesüljön. Ismét a főiskolai jegyzetből idézünk: "Az uttörőszervezet feladata éppen az, hogy ... a gyermek iskolán kívüli életét szervezze." /Piry-Kovács, 1955. 8. oldal./

A két szélsőséges felfogás között elhelyezkedő iskola-uttörőszervezet kapcsolatára vonatkozó nézetek széles skáláját ismerhetjük meg az Uttörővezető c. folyóirat egyik tanulmányából. /Trencsényi László, 1972. 4. szám./

Az iskolában és az uttörőszervezetben folyó nevelés különbségének elméleti tisztázására is többen vállalkoztak. A szerzők egy része szerint a nevelés két színterén a nevelőmunkában alapvető különbség csak a nevelés módszereiben található. /Piry-Kovács, 1955. 8. oldal./ Más szerzők a felnőttek irányító munkájának jellegében, és az öntevékeny munka eltérő arányában látják az alapvető különbségeket, az iskolai és mozgalmi munkában. /Grisin-Fljaksz, 1964. 67. oldal./ Gáspár László szerint a tanulók iskolai és mozgalmi munkája közti alapvető különbségek a következők: A részvétel önkéntessége, a mozgalomban támasztott többletkövetelmények, és a közösségi élet strukturája. /Gáspár László, 1978./

Az iskolai és az uttörőszervezetben folyó nevelés jellegével foglalkozó tanulmányok főbb megállapításait a következőkben foglalhatjuk össze.

A kommunista nevelés rendszerében nincs elvileg más működési területe az uttörőcsapatnak mint az iskolának, de az iskolai munka nem azonos az uttörőmunkával. Az uttörőszervezet tevékenysége nem iskolai tevékenység, de nem is csak tanórán és iskolán kívüli tevékenység. A kötelező iskolai és önként vállalt mozgalmi tevékenység közt elvi különbségek vannak.

Igy az iskola és az uttörőszervezet kapcsolatának, a tanulók iskolai és mozgalmi munkájának lényegét csakis a köztük lévő azonosság és különbözőség dialektikus felfogásával érthetjük meg. A növendékek mozgalmi tevékenysége hasonlít is az iskolai tevékenységükhöz, de el is tér attól. Következésképpen a mozgalmi tevékenység általánosított tapasztalatait és törvényszerűségeit magában foglaló uttörőmozgalom pedagógiájának is hasonlítani kell a nevelés általános elméletéhez, és különbözni is kell tőle!

A következőkben az uttörőmozgalom pedagógiájának a nevelés általános elméletével közvetlenül kapcsolatban álló fejezeteivel kívánunk kissé részletesebben foglalkozni, - amiben "hasonlít" egymáshoz az általános- és az uttörőmozgalmi pedagógia. Részben azért, mert ezen a területen általánosított tapasztalatokat képes a neveléstudomány leginkább magába fogadni. E tapasztalatokkal bővülve a neveléselmélet sokkal inkább hasznára lehet a nevelés gya-

korlatának, és a pedagógusképzés ügyének is. Az uttörőmozgalmi pedagógiának a nevelés általános elméletével érintkező pontjain több a bizonytalanság, az elvileg tisztázatlan probléma.

Az uttörőmozgalomnak a másik, a mozgalom saját belső problémáival foglalkozó fejezetei, - amiben az uttörőmozgalom pedagógiája "különbözik" a neveléselmélet rendszerétől - véleményünk szerint kidolgozottabbak. Tervezési okok azonban nem teszik lehetővé, hogy az uttörőmozgalom pedagógiájának valamennyi fejezetével részletesen foglalkozzunk.

C. A neveléstudomány és az uttörőmozgalom pedagógiájának néhány összefüggése

1. Az uttörőmozgalom tevékenységrendszerének szerepe a nevelés általános céljának megvalósításában

A nevelés általános elméletének és az uttörőmozgalom pedagógiájának mindenekelőtt a nevelés általános céljában kell megegyezni. A kommunista nevelés logikájának megfelelően az iskolában, az uttörőmozgalomban, de a társadalom valamennyi közösségében folyó nevelés általános céljának azonosnak kell lennie, mert ez a cél a társadalom reális szükségleteiből fakad.

A nevelés általános célja: a sokoldaluan és harmónikusan fejlett személyiség kialakítása. Az emberi sokoldalúság egyik főbb tartalmi jegye a munka szabad, önkéntes

tevékenység jellege, hiszen a személyiség csak az egyén érdeklődésének, képességeinek megfelelő tevékenységben fejlődik. A sokoldalúság másik tartalmi jegye a szabadidő önfejlesztő felhasználásának képessége. /Ágoston György, 1976. 76. oldal./

Az emberi sokoldalúság kialakításában legalább annyi feladata és lehetősége van az uttörőszervezetnek, mint az iskolának. Az uttörőmozgalom által felkinált gazdag választékból a legfontosabbnak tartjuk a sokszínű, önként vállalt, egyéni érdeklődésnek megfelelő tevékenységi formákat, a megbízatások és a tisztségek rendszerét, valamint az uttörőközösségek színes szabadidős programját. Ezek olyan lehetőségek, melyek nélkülözhetetlenek a sokoldalú személyiség kialakításában. A sok konzervatív vonástól csak nehezen szabaduló iskola, ma még nem nevelőiskola. Nem képes a nevelés céljának megfelelően a sokoldaluan fejlett személyiség fejlődését biztosító valamennyi közösségi tevékenység szervezésére. A szervező munka egy részét az uttörőmozgalomnak kell vállalni.

Az uttörőmozgalom ennek a szervezőmunkának a vállalásával, az iskolaközösségek életének az iskola életére is kiterjedő irányításával, és a korábban felsorolt lehetőségek biztosításával járul hozzá a nevelés céljának megvalósításához.

A neveléstudománynak a nevelés általános céljának kifejtésénél ezeket a lehetőségeket figyelembe kell venni.

2. Az uttörőszervezet feladatai és lehetőségei a nevelés fő feladatainak megoldásában.

A nevelés általános célját az uttörőmozgalom tevékenységét szabályozó legfőbb kategóriaként is elfogadták a Magyar Uttörők Szövetsége történetének minden szakaszában. A nevelés részletes céljának egyértelmű elfogadásával kapcsolatosan két kérdés vetődött fel. Az egyik, a nevelés hagyományos feladatrendszerre alkalmas-e az uttörőmozgalom széleskörű tevékenységének rendszerbe foglalására, vagy valamilyen más feladatrendszer kidolgozása válik szükségessé? A másik kérdés, a nevelés valamennyi hagyományos fő feladata beletartozik-e az uttörőmozgalmi nevelés feladatrendszerébe, vagy azoknak csak egy része?

Mielőtt kifejténénk e kérdésekkel kapcsolatos álláspontunkat, vázlatosan tekintsük át a probléma történetének alakulását.

A Magyar Uttörők Szövetsége történetének kezdeti szakaszában kiemelt feladatként a tudományos nevelés és a fegyelemre nevelés szerepelt. "... tevékenységünk legfőbb fokmérőjének a tanulók fegyelmezettségét és tanulmányi eredményét kell tekintenünk." Állapítja meg a DISZ KV. 1951. február 8-i határozata. /Piry-Kovács, 1951. 5. oldal./ A MDP KV. 1952. június 28-i határozata szerint az uttörőmozgalom nevelőmunkájában a hazafiságra és a munkára nevelést kell az uttörőmozgalmi nevelés fő feladataként kezelni. /Ugyanott, 5. oldal./

Magasszintű vezetőszerveknek nem lehet a feladata egy gyermekszervezet munkájának átfogó pedagógiai elemzése, de az ilyen egyoldalú értékelések és feladatmegjelölések feltétlenül hozzájárultak az uttörőmozgalom munkájában tapasztalható kampányszerűséghez és a probléma elméleti megközelítésében tapasztalható egyoldalúsághoz.

A határozatokkal egy időben jelentek meg a mozgalmi nevelés komplex megközelítésén alapuló felfogást tükröző tanulmányok is. Az uttörőmunkának hozzá kell járulni "...a gyermekek kommunista nevelése érdekében folyó valamennyi munka megjavításához." /Ágoston, 1952. 30. oldal./

A probléma alakulását a MUSZ történetének későbbi szakaszaiban a főiskolások mozgalmi pedagógiai képzésének alapvető eszközeiben, a főiskolai jegyzetekben kísérvük figyelemmel.

Az 1955-ben megjelent "Az uttörőszervezet" c. főiskolai jegyzet az "Uttörőszervezet munkájának tartalma és módszerei" c. fejezetében foglalkozik a nevelési fő feladatok problémájával. /Piry-Kovács, 1955. 35. oldal./ A szerző szerint a nevelés fő feladatai az uttörőmozgalomban: /Értelemszerűen/ A tudományos és fegyelmi nevelés, politikai nevelés, munkára nevelés, politechnikai nevelés, testi nevelés, esztétikai nevelés és a játék. Ez a felosztás lényegében a szocialista nevelés hagyományos fő feladatait veszi alapul.

"Az ifjúsági mozgalom nevelőmunkája" c. 1961-ben megjelent egységes jegyzet a kommunista nevelés hagyományos öt fő feladata szerint csoportosítja a mozgalmi nevelés tevékenységi rendszerét. /Berecz-Nádor, 1961.66.old./ Elméleti szempontból igen értékes ez a jegyzet, még akkor is, ha annak kritikájával is egyetértünk; "... a jegyzetből hiányoznak a hallgatók gyakorlati munkájára utaló részek, ... sok gyakorlati példával kellene igazolni a megállapított elméleti téziseket." /Komlósi Sándor, 1968. 71. oldal./

A napjainkban is érvényben lévő, az 1972-ben megjelent "Az uttörőmozgalom pedagógiája" c. főiskolai jegyzetben a szerző párhuzamot von a nevelés hagyományos fő feladatai és az uttörők 12 pontja között. Megállapítja, hogy azok tartalmában a nevelés hagyományos fő feladatai mind megtalálhatók. /Király Gyula, 1979./ A továbbiakban a szerző elismeri, hogy az uttörőcsapat tevékenysége a nevelés valamennyi területére kiterjed, de az eltérő szervezeti adottságokból adódóan a hagyományos fő feladatoktól részben eltérő, úgynevezett "hangsúlyozott" nevelési fő feladatok meghatározását tartja indokoltnak. Ezek: a világnézeti nevelés, szocialista hazafiságra és honvédelemre nevelés, közéleti politikai munkára való felkészítés, a munkára nevelés, a KISZ tagságra nevelés.

A mi véleményünk szerint az uttörőmozgalom pedagógiájának tartalmaznia kell a kommunista nevelés valamennyi

hagyományos fő feladatának megvalósításában az uttörőmozgalom szerepét és feladatát. Hogy az egyes nevelési fő feladatok megvalósítására az iskolában és az uttörőszervezetben általában eltérő tevékenységekben kerül sor, még nem indokolja az uttörőmozgalom pedagógiájából a kommunista nevelés rendszerébe tartozó bármely nevelési fő feladat elhagyását, illetve más feladat beillesztését.

Az iskolai nevelés fő feladataitól jelentősen eltérő mozgalmi feladatrendszer létrehozása a gyakorlat számára káros is, mivel a nevelési feladatoknak csak egy nevelési intézményhez rendelése, végső fokon a nevelő iskola kialakulását késlelteti.

A nevelés hagyományos fő feladatainak rendszere alkalmas mind az iskolai, mind a mozgalmi nevelés tevékenységének rendszerbe foglalására. A fő feladatok megvalósítását mindkét intézményben azok sajátosságainak megfelelő tevékenységrendszer segíti.

Összefoglalva tehát az uttörőmozgalom tevékenységrendszerét úgy kell meghatározni, hogy annak megvalósítása segítse a nevelés valamennyi fő feladatának teljesítését, hozzájárulva ezzel a nevelés általános céljában megfogalmazott sokoldaluan fejlett személyiség kialakulásához.

Az uttörőmozgalom pedagógiájának fontos feladata e sajátos mozgalmi tevékenységrendszer kidolgozása, s az uttörőmozgalmi élet gyakorlatában bevált tevékenységi formák összegyűjtése.

A továbbiakban a nevelés fő feladatainak megvalósulását segítő mozgalmi lehetőségek vázlatos bemutatására, illetve inkább csak jelzésére vállalkozunk.

a. Az uttörőmozgalom lehetőségei a tanulók tudományos nevelésében

A tudományos nevelés feladata a tanulók tudományos világnézetének és tudományos gondolkodásmódjának kialakítása, a megismerési tevékenységben fejlődő pszichikus képességeik fejlesztése.

Az uttörőmozgalom létrejötté óta törekedett arra, hogy segítséget nyújtson e nevelési feladat megvalósításához. Az első dokumentum, mely engedélyezte hazánkban az uttörőcsapatok iskolai szervezkedését, az uttörők legfőbb feladatának tartja a jó tanulást és a gyengébb tanulók segítését. /Záhonyi Ede, 1981. 41. oldal./ A tanulást, mint az uttörők legfőbb kötelességét nemcsak előírta az uttörőszervezet, hanem kezdettől fogva sajátos szervezeti formák létrehozásával segítette is. Ilyenek voltak a tanulópárok, szakkörök, bukásmentes órsók, stb. /Ágoston György, 1952. 60-62. oldal./ Ezenkívül igen hatékony akciókat indított a tanulás segítéséért. Pl. a "Jó tanulással előre hazánkért!" mozgalom. /Vaskó László, 1980. 307. oldal./ Mindezek pozitívan hatottak a növendékek tanulmányi eredményeinek alakulására, hozzájárultak az általános iskola megte-remtéséhez is!

A tudományos nevelést segítő mozgalmi tevékenységformák két csoportba sorolhatók.

Az első csoportba tartoznak a tanórán folyó, a tudományos nevelést közvetlenül segítő tevékenységformák.

Pl. a tanulópár mozgalom, a szaktárgyi tanulmányi versenyek, a "Végezzük el együtt a 8. osztályt!" akció, a képességek szerinti tanulás követelménye, stb.

A második csoportba azok a mozgalmi tevékenységformák sorolhatók, melyek az uttörőközösségek tanórán kívüli tevékenységét képezik, de hatékonyan segítik a tanulók tudományos ismereteinek gyarapodását, az iskolai oktatás során szerzett ismereteik bővítését és elmélyítését. Ide sorolhatók: a tudományos technikai uttörőszemle állomásai, a Barátunk... a /könyv, muzeum, stb./ közösségi játékok, az expedíciós tevékenységek, a szaktáborok, stb.

/Részletesebben lásd: Hunyadyné, 1980. 27-27. oldal./

Az uttörőszervezetben végzett tevékenység személyiségformáló hatását növeli azok önkéntes és komplex jellege, a magasabb motiváltsági szint, stb. Nem nehéz kimutatni a tanulók megismerő tevékenységben szerveződő képességeinek fejlődését a céltudatosan kiválasztott mozgalmi tevékenységekben. Az iskolai tudományos nevelésünk sokkal szegényebb és szürkébb lenne az uttörőszervezet segítő közreműködése nélkül!

b. Az uttörőmozgalom lehetőségei a tanulók politechnikai képzésében

Marx a politechnikai képzést a nevelés három összetevőjének egyikeként jellemezte. Tartalmaként valamennyi termelési folyamat általános alapelveit és valamennyi szakma elemi szerszámainak ismeretét és kezelését jelölte meg.

/Ágoston György, 1976. 78. oldal./ A politechnikai képzés általános felkészítést jelent a termelőmunkára, magában foglalja a termeléssel összefüggő természettudományi és társadalomtudományi ismereteket, technikai, műszaki és technológiai ismereteket, a szerszámokkal bántatás készségét, és a termelőmunkában való részvételhez szükséges alapvető jártasságokat és készségeket.

Az uttörőszervezet a gyermekek megnövekedett technikai érdeklődését elsősorban a technikai szakkörökben való tevékeny részvételükkel oldja meg. A technika különböző ágaival foglalkozó szakkörök közül legnépszerűbbek a játékkészítő, ezermester, motorszerelő, filmes, a sokféle modellező, a rádiós, távirász szakkörök.

A csapatokban a szakkörök nem elszigetelt tevékenységet folytatnak, hanem a csapatmunka rendszerében meghatározott, a csapatközösség egészét érintő feladatokat látnak el. /Uttörővezetők kiskönyvtára, 4.kötet, 1978. 13. és 31. oldal./

A termelőüzemekben, kutatóhelyeken működő kihelyezett technikai szakkörök számára az üzem felkészültebb szakkörvezetőt, jobb anyagi feltételeket, korszerűbb technikai eszközöket tud biztosítani mint az iskola. A gyermekek pályaválasztását is segítik a kihelyezett szakkörök.

Az uttörőközösségek hétköznapi élete is sok olyan feladatot tartalmaz, melyek igénylik és fejlesztik a növendékek politechnikai műveltségét. Pl. Faliujságok, makketek készítése, a stúdiókezelők, riporterek munkája, stb.

A táborozásokon, országjárásokon a tábor életével kapcsolatos feladatok megoldásán kívül a környező üzemek termelési technológiáinak a megismerése szolgálja a tanulók politechnikai képzését.

c. Az uttörőmozgalom feladatai és lehetőségei az erkölcsi nevelés feladatainak megoldásában

Az erkölcsi nevelés jelentőségét a kommunista nevelés célrendszerében Lenin az ifjúsági szövetségek feladatairól elhangzott beszédében úgy fogalmazta meg, hogy az ifjúság egész oktatásának, nevelésének és képzésének arra kell irányulni, hogy az ifjúságot a kommunista erkölcsre nevelje. Az ifjúság oktatása, nevelése nem öncél, hanem a szocialista társadalom haladásáért végzett tevékenységhez szükséges rendkívül fontos eszköz. Az egyes ember által elsajátított műveltség tartalom értékét az adja, hogy mire használja tudását.

Az uttörőmozgalomban az erkölcsi nevelési feladatok megvalósítására igen sok alkalom nyílik, és igen hatékony eljárások és eszközök állnak a mozgalom rendelkezésére az erkölcsi nevelés folyamatának minden szakaszában, a tapasztalatok gyűjtésében, az etikai fogalmak kialakításában és az erkölcsi cselekedetek végrehajtásában. Az uttörőmozgalom tevékenységrendszerében az erkölcsi cselekedetet az iskolánál életszerűbb körülmények között, külső utmutatás, segítség nélkül hajtják végre az uttörők, s ezért azok személyiségfejlesztő hatása is nagyobb, jól segítik a növendék-

kek erkölcsi ítélőképességének, erkölcsi tudatának és morális gondolkodásának fejlődését.

A közösségi nevelésben szintetizálódik a kommunista erkölcsi nevelés valamennyi feladata. A kommunista erkölcs eszköz a közösség létrehozására, a közösség pedig egyedüli kerete a sokoldalú személyiség fejlődésének. A kommunista nevelés sikere attól függ, hogy meg tudjuk-e szervezni a növendékek életkörülményeit úgy, hogy ezáltal szert tehessenek a közösségi ember tapasztalataira.

Az uttorócsapat feladata rendkívül felelősségteljes a közösségi nevelésben, hiszen a tanulóközösség megszervezése az iskolában az uttorómozgalom szervezeti keretei között történik. Az iskola tanulói-közösségi életének megfelelő szervezeti kerete az uttorócsapat, az osztály közösségi életének az uttoróraj. Az ifjúsági szervezet vezetőszervei egyuttal az iskolai önkormányzat funkcióját is betöltik.

Az uttorócsapat feladata a közösségi nevelésben a sokoldalú személyiség fejlesztését biztosító közösségi szervezet kialakítása, politikai vezetése, az önkormányzati szervek eredményes működésének biztosítása, a gyermekközösség életének az iskolai élet egészére kiterjedő közvetlen politikai irányítása. E követelményeket a gyermekközösség csakis felnőttek irányításával képes teljesíteni. Az erkölcsi nevelés feladatai között a hazafiságra nevelést mindig az egyik legfontosabb feladatának tartotta az

uttörőszervezet. Az uttörőtörvények között az első mindig a hazaszeretettel kapcsolatos. Az uttörőfogadalom, a jelmondatok, az uttörőköszöntés is a tevékeny hazafiságot állították elsőrendű erkölcsi követelményként tagjaik elé.

Az uttörőmozgalom tevékenységi rendszere a lehetőségek egész sorát biztosítja a szocialista hazafiság kialakítására. A hazával kapcsolatos tapasztalatszerzés mozgalmi lehetőségei közül igen fontosak az országjárások, táborozások, honismereti körök, találkozók veteránokkal, politikai akciókban való részvétel, stb.

A hazával, hazaszeretettel, nemzetköziséggel kapcsolatos fogalmak tisztázására, bővítésére a rajfoglalkozások, esti tábortűz melletti beszélgetések, ünnepi összejövetelek kínálják a legjobb lehetőségeket.

A hazaszeretet gyakorlására szolgálnak többek között az uttörőszervezet sajátos akciói: Uttörők a hazáért, Nem térkép e táj, Szabad hazában - Lenin útján, stb. Ezek aktivizáló hatására egy jellemző adat: 1961-ben az Erzsébet-híd ujjáépítéséhez az uttörők 7 ezer tonna vasat gyűjtöttek. /Záhonyi Ede, 1981. 186. oldal./ Nem kisebbek a fásítási akciókban, a környezetvédelemben, és az egyéb közhasznú társadalmi munkában elért eredmények sem.

A honvédelemre többek között az uttörőgárda egységeiben, valamint a harci játékokon, turákon, akadályversenyeken készülnek az uttörők. Az internacionalizmus eszméinek ápolására a pionírszervezetek uttörőivel folytatott

levelezések, a nemzetközi cseretáborozások az uttörő-szervezet leghatékonyabb eszközei.

A kommunista nevelés - humanista nevelés. Eszköze a sokoldalú személyiség fejlődését minden állampolgár számára biztosítani akaró társadalom megvalósításának. Az uttörőmozgalomnak joga és kötelessége, hogy e társadalmi célkitűzés megvalósítását elsősorban a gyermekek szervezésében segítse.

A szocialista humanizmussal kapcsolatos fogalmak kialakításának legjobb alkalmai a rajfoglalkozások. A kisdobosok 2., 3., 4. és az uttörők 5., 6., 7., 8. pontjának, s a kisdobosigéret szövegének elemzése különösen alkalmas e fogalmaknak a gyermekek értelmi és erkölcsi fejlettségi szinten történő kialakítására, s ezek tartalmának rendszeres bővítésére. /Szöveggyűjtemény, 1981. 44. oldal./ A szocialista humanizmusnak a tanulók magatartásában kell megnyilvánulni. Ezért a mozgalmi közösségek életében szerzett ilyen jellegű tapasztalatokat rendszeresen elemezni kell.

A testvérek, a szülők, a család tiszteletére nevelés hatékony mozgalmi eszközei a családban vállalt feladatok rendszere, az "Egy család - egy óra" akció. Az idősebbek tiszteletére és megbecsülésére nevelésnek a veteránokkal való találkozások, a "timuri munka" akciói, az öregek otthonaival kiépített kapcsolatok keretében végzett munka igen jó lehetőségei. Az óvodások, a kisebb rajok patronálása sok alkalmat kínál a kisebbekkel való törődésre, meg-

becsülésük kifejezésére. Az uttörőcsapatok szórakoztató jellegű rendezvényei, a táborozások, a koedukált közösségekben végzett mozgalmi tevékenységek kitűnő alkalmak a lányok-fiúk kapcsolatában az egymás iránti felelősség kialakítására.

A pedagógusképzésben az emberi méltóság tiszteletére kell nevelnünk a hallgatókat. Legyenek készek fellépni minden olyan szülői, pedagógusi, edzői, mozgalmi vezetői, stb. megnyilvánulás ellen, mely ellentétben áll a gyermeki személyiség tiszteletének elvével, s akadályozza ezzel a szocialista társadalom célkitűzéseinek megvalósítását a gyermekközösségekben!

A növendékek munkához való szocialista viszonyának kialakítása, a munkavégzéshez szükséges ismeretek megszerzése, jártasságok, készségek kialakítása, képességek kifejlesztése az erkölcsi nevelés igen fontos feladata.

Az uttörőmozgalom alapvető feladata a munkára nevelésben a növendékek legfontosabb munkájának a tanulásnak sajátos mozgalmi eszközökkel történő segítése. Továbbá olyan társadalmi kapcsolatrendszer kiépítése, amelyben lehetővé válik a gyermekek számára, hogy hasznos, erejükhez mért, és önként vállalt feladatok elvégzésével járuljanak hozzá a szocialista építéshez.

Rajfoglalkozásokon különösen a kisdobosok 3. és az uttörők 4. törvényének valamint az uttörőfogadalom szövegének feldolgozása jó alkalom a munka fogalmának, társadalmi jelentőségének a tudatosítására. /Szöveggyűjtemény, 1981. 44. oldal./

Az uttörőfoglalkozások játékaik a munkavégzéshez szükséges képességek fejlesztésével járulnak hozzá a munkára nevelés feladatainak megvalósításához. A próba-rendszer tulajdonképpen munkára ösztönző tevékenységrendszer egyének és mozgalmi közösségek számára. Közhasznú társadalmi munkát elsősorban iskolájukban, lakóterületükön végeznek az uttörők. Brigádokat alakítanak az iskolai felszerelések, szemléltető eszközök, sportszerek karbantartására, javítására. Lakóterületükön játszóterek építésében, parkosításban, környezetvédelmi feladatok megoldásában vesznek részt, többnyire KISZ-esekkel, szocialista brigádokkal és szüleikkel együtt. Mindezeket a tevékenységeket fogja rendszerbe az elmúlt években eredményesen szervezett "Teremtsünk értéket" uttörőmozgalmi akció.

Az uttörőcsapatok időszakos és rendszeres termelőmunkájának értéke nemzetgazdasági szempontból sem elhanyagolható! /Uttörővezetők VII. Országos Konferenciája, 1979. 153. oldal./ A nyári és őszi mezőgazdasági munkaakciók, uttörő építőtáborok elsősorban a fizikai munkavégzés lehetőségét biztosítják az uttörők számára, ellensúlyozzák ezzel az iskolai munkavégzés egyoldalúságát.

Az uttörő termelőszövetkezetekben, uttörőboltokban végzett munka pedagógiai és etikai értékük mellett a növendékek termelési és gazdálkodási képességeit is fejlesztik, melyeknek jelentőségét a nevelésben több szerző is hangsúlyozza. /Gáspár László, 1973. 1099. oldal./ Mindezek a

lehetőségek a tanulók pályaválasztását is kedvezően befolyásolják.

A tudományos neveléssel kapcsolatban már szoltunk a Magyar Uttörők Szövetsége tanulást segítő szerepéről, az uttörők szellemi munkára való felkészítésében vállalt feladatairól. E helyen ismételten hangsúlyozni kívánjuk a politikai gyermekszervezetnek a közvélemény formálásában betöltött szerepét, a képesség szerinti tanulás számonkérésének a munkára nevelésben betöltött szerepét.

Az uttörők munkára nevelésében elért jelentős eredmények ellenére is sok a megoldatlan probléma a nevelésnek ezen a területén. Ezek megoldására igen fontos határozatot hozott a Magyar Uttörők Szövetsége Országos Tanácsa.

/Határozatgyűjtemény, 1978. 39. oldal./

A szocialista fegyelem kialakítását is fontos feladatának tekintette az uttörőszervezet, és sokat is tett tagjainak fegyelemre és önfegyelemre nevelése terén. A mozgalmi rendezvények, közösségi megmozdulások jó alkalmak a gyermekközösség fegyelmezettségének megítélésére. A rajfoglalkozásokon elsősorban az uttörőtörvények elemzésekor nyílik jó alkalom a szocialista fegyelem fogalmának meghatározására, tartalmának kifejtésére. Különösen fontosnak tartjuk annak tudatosítását, hogy az uttörőszervezet összejövetelein is alapvető nevelési feladat a fegyelemre nevelés. A mozgalmi összejöveteleken nem lazább, hanem más jellegű fegyelemre van szükség, mint az iskolai foglalkozásokon!

Az uttörőmozgalomban a közösség tagjaiként és vezetőiként alkothatnak véleményt a gyermekek a fegyelmezett magatartásról, a fegyelmezetlenség következményeiről. Különösen az önkormányzati szervek tehetnek sokat annak érdekében, hogy a közösségi élet normáit tartalmazó előírásoknak ne csak passzív végrehajtói, hanem azok alkotói és az öntudatos fegyelem kialakításának kezdeményezői, azok betartásának ellenőrei is legyenek az uttörők.

Az önkéntes gyermekszervezethez tartozás ténye, a közösségi élet előírásai, a parancsolás és engedelmesség, a megbízatások előírásaihoz való tudatos alkalmazkodás, a különböző rendversenyek, a mozgalmi közösségek hagyományrendszerében megnyilvánuló előírások sajátosan mozgalmi és hatásos lehetőségei a szocialista fegyelemre nevelésnek. Az uttörőmozgalomnak, mint az iskolai közösség politikai vezetőjének szerepe a fegyelemre nevelésben elsősorban annak beláttatását jelenti, hogy a fegyelem a közösség előrehaladásának és az egyén szabadságának szükségszerű feltétele. Ennek belátásával teremthető meg az a fegyelem által "megszépített" közösségi élet, mely alkalmas a fegyelmezett személyiségek nevelésére.

d. Az esztétikai nevelés feladatai az uttörőszervezetben

A valósághoz való viszonyunk teljessé csak az esztétikai elsajátítással válhat. A világ tudományos elsajátításának alapvető vonása, hogy az a lényeg fogalmi általánosításban mutatja meg, szükségszerűen eltávolodva az

egyeditől, a konkrétól. Az esztétikumban a lényeg mindig konkrétan az egyedin keresztül, érzékletesen jelenik meg. /Ágoston György, 1973. 142. oldal./ A konkrét megjelenítés miatt van pótolhatatlan szerepe az esztétikai elsajátításnak, az iskoláskorú gyermekek nevelésében.

Az uttörőmozgalom elsősorban az esztétikai élmények biztosításával segítheti az esztétikai nevelés feladatainak megvalósítását. A gyermekek tapasztalatot szerezhhetnek a természetben, a társadalomban és a művészeti alkotásokban megnyilvánuló esztétikum sajátosságairól általában, de a mozgalmi közösségek tevékenységében közvetlenül megismerhetik a beszéd, a fegyelem és a magatartás esztétikumát.

Az esztétikummal kapcsolatos fogalmak kialakítására a rajfoglalkozásokon a művészeti szakkörök foglalkozásain nyílik a legtöbb alkalom. Az ehhez szükséges esztétikai élményeket a mozgalmi rendezvényeken, táborozáson, kiránduláson, művészeti szakkörökben, a kulturális szemle állomásain, közművelődési játékokon, az iskolában szerzik leggyakrabban az uttörők.

A művészeti szakkörök rendkívül jó lehetőségeket biztosítanak a különböző művészeti ágakban tehetséges gyermekek fejlődésére. A bábjátékos, a színjátszó, képzőművész, táncos, zenész stb. szakkörök számára az uttörőcsapat közösségi eseményei lehetőséget jelentenek a fellépésre, bemutatkozásra. Ezek az alkalmak igazolják szá-

mukra, hogy a művészeti szakkörök tevékenysége a csapat-közösség számára is szükséges és hasznos, ugyanakkor motiválják az együttesek, csoportok hétköznapi munkáját, biztosítják a fejlődésükhöz szükséges perspektivákat.

Az uttörőcsapatok pályázatokat irnak ki, művelődési vetélkedőket és író-olvasó találkozókat szerveznek, a legtehetségesebb uttörőket a művelődési házak, könyvtárak szakköreibe, művészeti csoportokba irányítják, biztosítva ezzel művészi fejlődésük töretlenségét.

A mozgalmi közösségek életének hétköznapijai is számtalan lehetőséget kínálnak az esztétikai nevelésre. Ilyenek az uttörő naplók, falujságok, rajfalak, uttörőszobák esztétikus kivitelezése, a közösségi élet eseményein, táborozásokon bemutatott kulturális műsorokban megnyilvánuló igényesség, vagy a közösségi kapcsolatokban, a közösségi magatartásban, a játékban, stb. jelentkező esztétikum.

A jelzésszerű felsorolásból is kitűnik, hogy az uttörőcsapatok tevékenységi rendszere által biztosított lehetőségek kihasználása eredményesebbé teszi az esztétikai nevelésünket, hozzájárul a tanulók személyiségének fejlesztéséhez.

e. A testi nevelés sajátos feladatai az uttörőmozgalomban

A gyermekek testi nevelésének általános feladatait a következőkben foglalhatjuk össze: Az egészség megőrzésével, a szervezet ellenállóképességének fokozásával kapcso-

latos főbb elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítása; az egészségügyi szokások kialakítása, és a kialakult rossz szokások leküzdése; a munka- és balesetvédelmi ismeretek elsajátítása; a testi erő, a fizikai képességek, a testkultúra fejlesztése; és az egészséges életmód szokásainak kialakítása.

A kommunista gyermekszervezetek kezdettől fogva igen nagy figyelmet fordítottak a testi nevelés feladatainak mozgalmi jellegű megvalósítására. /Lásd. Pl: Pionir-vezetők könyve, II.kötet, 1952./ A testi nevelés sokrétű feladatainak megoldásában az uttörőszervezet feladatainak első csoportját az érdekvédelmi feladatok alkotják, mivel az uttörőcsapatnak kötelessége a tanulóközösség érdekeinek képviselése.

Ilyen feladatok az iskola egészséges környezetének, tisztaságának biztosítása az uttörők aktív részvételével. Figyelemmel kell kísérnie a tanulók iskolai étkeztetésének körülményeit, az élelmezés mennyiségi és minőségi előírásainak betartását, az iskolai tantermek egészségügyi előírásait, a világítás helyzetét, a butorzat állapotát, az óráközi szünetek betartását stb.

Az uttörőcsapat megszervezi az egészségvédelem iskolai hálózatát, az egészségvédelmi aktívák képzését. Figyelemmel kíséri, és ellenőrzi az iskolai tömegsport foglalkozásait, ügyel arra, hogy azok valóban a gyermekek tömegsportjának az érdekeit szolgálják.

Az uttörőmozgalom nagy gondot fordít a minőségi uttörősport megszervezésére, a tehetséges sportolók sportversenyeinek rendezésére. A versenyekre sportszakkörökben készítik fel a versenyzőket, nevezik őket az uttörőolimpiák, bajnokságok, kupaversenyek küzdelmeire.

Igen nagy hagyományai vannak az uttörő turizmusnak. A különböző turák, akadályversenyek, járőrversenyek, vándortáborok igen eredményesen szolgálják az uttörők egészséges életmódra nevelését.

Nagyon fontos feladata az uttörőszervezetnek a testi nevelés gyermekaktiváinak, turafelelősöknek, játékfelelősöknek, egészségőröknek, sportszakköri titkároknak, stb. képzése, továbbképzése.

f. A világnézeti nevelés feladatai az uttörőmozgalomban

A világnézet rendszere foglalata mindannak, ami a kultúra valamennyi tartományában a világra, mint egészre nézve lényeges. A világnézeti nevelés feladata pedig a tanulók valamennyi megszerzett ismeretét és tapasztalatát rendszerbe foglalni. A világnézet kialakulásában az ismereteken, tapasztalatokon kívül nagy szerepe van még az érzelmi azonosulásnak, az átérzett állásfoglalásnak, és a cselekedetek világnézeti szempontból történő értelmezésének.

Az uttörőmozgalomnak sajátos lehetőségei vannak az iskolai tananyagban a világról, mint egészről, tehát a természetről, a társadalomról tanult ismeretek bővítésére

és elmélyítésére. A vetélkedők, a tudományos technikai uttörőszemle állomásai, az uttörőpróbák, a táborozások és országjárások különösen alkalmasak a tanult ismereteknek egységes világképbe történő rendezésére. Az expedíciók, helytörténeti kutatások, veteránokkal való találkozások is ugyanezeket a célokat szolgálják.

Az uttörőmozgalom szimbólumrendszere - ha azok jelentőségét, tartalmát a gyermekek értelmi szintjének megfelelően tudatosítottuk -, esztétikai tartalmukkal elsősorban érzelmileg járulnak hozzá a tanulók világnézetének alakulásához.

Az uttörőcsapatoknak lehetőségük van a gyermekeket foglalkoztató világnézeti jellegű kérdések megválaszolására megfelelő szervezett lehetőségek, fórumok, vitakörök biztosítására. Ezek a lehetőségek alkalmasak arra, hogy itt megfelelően képzett felnőttek adjanak a gyermekek ismeretrendszerébe beépíthető, azt formáló, rendszerező választ. Az uttörőközösségek életében vannak olyan események, amikor a tanulók az események aktív formálójaként vesznek részt társadalmi politikai környezetük alakításában. Ilyenek az ifjúsági nagygyűlések, szolidaritási, tiltakozási akciók, stb.

A világnézeti nevelés mozgalmi lehetőségeit még nem használtuk ki megfelelően. Különösen az iskola, a család és az uttörőszervezet nevelésének nem kielégítő összhangjára, a világnézeti nevelés kérdéseivel összefüggő

fogalmak pontatlanságaira hívják fel figyelmünket a kérdéssel foglalkozó vizsgálatok. /Uttörővezetők VII. Országos Konferenciája, 1979. 14-15. oldal./

3. A nevelés módszereinek alkalmazása az uttörőszervezetben és az iskolákban

Sok szerző vélekedik úgy, hogy az uttörőmozgalom és az iskolai nevelés között az alapvető különbséget a nevelés két színterén folyó nevelés eltérő módszereiben találjuk meg. "A közös célt más módszerekkel valósítja meg az iskola, és más módszerekkel az uttörőszervezet." /Pirya-Kovács, 1955. 8. oldal./ -"Az iskola és az uttörőszervezet .... - egymástól eltérő módszerekkel és eszközökkel - végzi nevelőmunkáját." /Király Gyula, 1979. 29. oldal./ "... a módszerek, ... melyek az iskolával azonos célok megvalósításának folyamatában megkülönböztetik, meg kell hogy különböztessék a gyermekszervezetet az iskolától." /Szöveggyűjtemény, 1981. 82. oldal./

Ugyanakkor ha szemügyre vesszük a nevelés valamenyny feladatára alkalmazható hagyományos nevelési módszereket, könnyen megállapíthatjuk, hogy a nevelés valamenyny hagyományos módszerét, - a követelést, meggyőzést, gyakorlást, ellenőrzést és értékelést, elismerést és büntetést - mind az iskolai, mind az uttörőmozgalmi nevelésben alkalmazzuk.

A felsorolt tanulmányok szerzőinek álláspontja e kérdésben a nevelési módszereknek sajátos értelmezéséből adódik. A köznyelvben, de a pedagógia szakirodalmában ugyanis gyakran találkozhatunk a nevelési módszer, eljárás, eszköz differenciálatlan, sőt szinonim értelmezésével is. A módszer filozófiai értelemben a valóság megismerésének, átalakításának útja, módja. A módszer fogalmán a nevelés folyamatában a szabályok komplex rendszerét értjük, melyek az egész pedagógiai tevékenységet, és a nevelési folyamat egyes mozzanatait egy bizonyos célra irányítják. A módszer eljárások rendszere. Az eljárás a módszer konkrét alkalmazása specifikus körülmények között. A módszerhez viszonyítva az eljárás alárendelt jelenség. A módszer az eszközökhöz viszonyítva általános kategória, a konkrét eljárások rendszere. /Nagy-Horváth, 1978. 115-116. oldal./

Végiggondolva a módszerről és az eljárásokról leírtakat, véleményünk szerint az iskolai és az uttörőmozgalmi nevelés nem a nevelés módszereiben, hanem azok konkrét alkalmazásában, az eljárásokban különböznek egymástól.

Az uttörőmozgalom egy-egy nevelési módszernek sajátos, mozgalmi eljárásait dolgozta ki, és sikeresen alkalmazza is nevelőmunkájában. Az általános nevelési módszert sajátos mozgalmi eljárásokban konkretizálta. Pl. a követelés sajátos nevelési eljárásai az uttörőmozgalomban a 6, illetve a 12 pont, a kisdobosigéret, az uttörőfogadalom, a próbarendszer, az egyes megbízatáshoz tartozó követelményrendszer, stb.

A nevelés valamennyi módszerének megtalálhatók a konkrét mozgalmi eljárásmódjai, valamint az ezek hatékonyságát biztosító mozgalmi nevelési eszközök is.

Amint azt dolgozatunknak e fejezetében bemutattuk, az uttörőmozgalomban végzett tevékenység általánosított tapasztalatainak, törvényszerűségének egy része a neveléstudomány rendszerébe beépíthető, integrálható, mivel a nevelés mindkét intézményében azonos a nevelés célja, azonosak a nevelés fő feladatai, alapelvei és módszerei.

Az integrációs folyamat jelenleg lassu. Felgyorsulását segitené, ha a nevelés fő feladatainak megvalósulását szolgáló sajátos mozgalmi lehetőségeket, a nevelési módszerekhez tartozó konkrét mozgalmi eljárásokat a neveléstudomány képviselőinek segítségével mielőbb összegyűjtenék, tudományos rendszerbe foglalnák a szakemberek.

Az uttörőmozgalom pedagógiájának ez a része a neveléstudomány tananyagában kerülhetne feldolgozásra a tanárképző főiskolákon.

Az uttörőmozgalom története a neveléstörténet szerves része, ezért célszerű lenne azt a neveléstörténet keretében, annak szerves részeként kifejteni.

Az uttörőmozgalom pedagógiájának többi fejezetét, a szervezeti, vezetési kérdéseket, a vezetőképzés problémáit, az iskola és az uttörőmozgalom együttműködésének elvi kérdéseit, a táborozás pedagógiai problémáit, a közéletiségre nevelés kérdéseit, a demokratizmus, az önkormányzat, stb. problémák tudományos feldolgozására is a neveléstudomány lenne leghivatottabb.

Az uttörőmozgalom pedagógiája csak ebben az esetben felelne meg a tudományosság elvének, vagyis, hogy törvényszerűségeket tárjon fel és ne műveleti szabályokat írjon elő a gyakorlat számára, hogy iránymutatója legyen a mozgalmi gyakorlatnak, és hatékony eszköze a hallgatók mozgalmi pedagógiai képzésének.

Ugy ítéljük meg, hogy pedagógusképzésünk ezzel az eszközzel jelenleg nem rendelkezik, s hiánya jelentősen csökkenti a hallgatók mozgalmi pedagógiai képzésének hatékonyságát.

III.

AZ IFJUSÁGMOZGALMI PEDAGÓGIAI KÉPZÉS FŐISKOLAI FORMÁINAK ELEMZÉSE PEDAGÓGIAI VIZSGÁLATOK TÜKRÉBEN

A. A vizsgálatról

1. A téma megközelítése

Az ifjúságmozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítés hatékonyságának a mozgalmi pedagógiai képzés elméleti tananyaga mellett másik komponense maga a főiskolai képzés. A főiskolai uttörővezetői képzés hatékonyságának vizsgálata azonban rendkívül bonyolult feladat. Tul azon a nehézségen, hogy bármilyen pedagógiai tevékenység hatékonysága csak évek múlva, a gyakorlatban mérhető

megbízhatóan, vizsgálatunkban más problémák is adódtak.

Nehéz ugyanis elhatárolni a hallgatók uttörővezetői munka végzéséhez szükséges ismereteinek, készségeinek a főiskolán, és egyéb területen szerzett elemeit, összetevőit. Nem könnyű azt sem megállapítani, hogy a hallgatók pedagógiai, pszichológiai, filozófiai, szaktárgyi és szakmódszertani ismeretei, a gyakorlati képzésen szerzett tapasztalatai, élményei milyen szerepet játszanak az uttörővezetői tevékenység végzéséhez szükséges képességek kialakításában, az ifjúságmozgalmi feladatok végzésére való beállítódás kialakulásában.

2. A vizsgálat célja

E boyolult rendszer néhány lényeges összefüggésének feltárását tűztük ki célul. Megvizsgáltuk, hogy a hallgatók uttörővezetői ismereteinek melyek a legfőbb forrásai, s ezek közt milyen szerepe van a főiskolán folyó uttörővezető képzésnek. Véleményt kértünk továbbá arról, hogy a hallgatók hogyan vélekednek az egyes képzési formák hatékonyságáról, hogyan segítik azok mozgalmi vezetővé válásukat. Különös gonddal vizsgáltuk, hogy a főiskolai hallgatók uttörővezetői képzése mennyire a gyakorlati feladatok ellátására orientált, a mozgalmi vezetői feladatok közül melyek ellátására készítettük fel jól őket, illetve melyek végzésére nem kaptak megfelelő felkészítést.

S végül, megpróbáltuk a főiskolás hallgatók értékelő jellegű viszonyulását mérni az uttörővezetői munkához egy attitűdskála segítségével.

3. A vizsgálat módszerei

A feltáráshoz alapszámúként az ankét módszert alkalmaztuk. A kérdések megfogalmazásában fontos szempontként kezeltük a kvantitatív értékelhetőséget, ezért tüntettük fel a kérdőíven a várható válaszok legfontosabbnak vélt eseteit. Lehetőséget adtunk a vizsgálati személyeknek válaszaik indoklására is.

A megkérdezettek legtöbb esetben aláhúzással közölték válaszukat, két esetben a besorolás módszerével fejezték ki véleményüket. A probléma teljesebb feltárására, véleményük jobb megismerése érdekében alkalmaztuk a beszélgetést, a megfigyelést és a hallgatók helytállásának figyelemmel kísérését.

A hallgatók uttörővezetői tevékenység végzésére való beállítódásának mérésére egy Likert típusú attitűdskálát készítettünk.

A feldolgozáshoz az adatok csoportosítását, elemzését és ezek táblázatos ábrázolását alkalmaztuk.

4. A minta jellemzése

Vizsgálatunkban összesen 250 fő IV. éves hallgatót vontunk be az ország hat tanárképző főiskolájáról.

A hallgatók főiskolánkénti megoszlása:

Budapest	23 fő
Eger	53 fő
Nyiregyháza	69 fő
Pécs	12 fő
Szeged	42 fő
Szombathely	51 fő

Összesen: 250 fő

Bevontunk a vizsgálatba továbbá 106 fő 4-6 éves gyakorlattal rendelkező pedagógus uttörővezetőt, akik az ország valamennyi megyéjét képviselték mintánkban.

5. A vizsgálat lefolyása

A hallgatók számára készített kérdőíveket 1982. márciusában a főiskolák uttörővezető képzését szervező oktatóinak közreműködésével juttattuk el a hallgatókhoz, a kitöltéshez szükséges információkkal együtt. /1.számú melléklet./ A kérdőívek kitöltése a hallgatók számára önkéntes volt, ezért az egyes főiskolákról visszaküldött kérdőívek számában igen nagy eltérés mutatkozik.

A hallgatókkal történt beszélgetésekre a debreceni Pedagógusjelölt Uttörővezetők Országos Találkozóján, 1982. januárjában, és 1982. augusztusában Zánkán a főiskolás hallgatók táborában került sor.

A pedagógus uttörővezetők kérdőíveit részben postán juttattuk el a címzetteknek, részben a Csillebérci vezetőképző táborban 1982. március végén töltötték ki a tan-

folyam hallgatói. Ekkor került sor velük a beszélgetésre is. Az adatszolgáltatás önkéntességére felhívtuk a vizsgálati személyek figyelmét. /2. számú melléklet./

6. A főiskolai uttörővezető-képzés fő feladatai

A vizsgálatban résztvevő főiskolai hallgatók az 1978/79. tanévben kezdték tanulmányaikat a főiskolán. Uttörővezetői képzésük 1979. szeptemberében kezdődött, amikor a mozgalmi vezetői képzés új /jelenleg is érvényben lévő/ formájának bevezetéséről intézkedett az OM Pedagógusképző Osztálya. /Utmutató, 1979./

E képzési rend legfontosabb tantervi előírásai a következőkben foglalhatók össze:

A tanárképző főiskolák az uttörőmozgalmi feladatok ellátására egész képzési rendszerükkel készítik fel a pedagógusjelölteket, ennek megfelelően a mozgalmi pedagógiai képzés kiterjed a tanárképzés egész időtartamára.

Az első két félév a mozgalmi képzés orientációs szakasza, melynek keretében öntevékeny uttörővezetői munkát végeznek a hallgatók.

A II. év az uttörőmozgalmi képzés intenzív szakasza. Ez a szakasz az "uttörővezetés" studiummal kezdődik a III. félévben. A studium a tanterv szerint heti 2 órás tantárgy, mely a félév végén aláírással zárul, de a studiumon feldolgozott tananyag a pedagógiai szigorlaton külön tételként szerepel. Ugyanebben - esetleg a következő - félévben 15 órás évközi uttörővezetői csapatgyakorlaton

vesznek részt a hallgatók. A második évet követő nyáron elvégzendő 2 hetes önálló tábori vezetői gyakorlattal fejeződik be a mozgalmi pedagógiai képzés intenzív szakasza.

A főiskolai uttörővezető képzés a III. és IV. évben az integrációs szakasszal ér véget, melynek keretében szakdolgozatokat, TDK dolgozatokat készíthetnek a hallgatók, részt vehetnek az ifjúságmozgalmi speciálkollégium munkájában, illetve az iskolai gyakorlatokon fejleszthetik vezetői képességeiket, majd szintetizáló szemináriumokon rendszerezik ifjúságmozgalmi pedagógiai ismereteiket. /Utmutató, 1979. 5. oldal./

Dolgozatunkban elsősorban a képzés intenzív szakaszában vizsgáljuk a mozgalmi pedagógiai képzés hatékonyságát.

B. A vizsgálat adatainak feldolgozása

1. A hallgatók korábbi uttörővezetői megbízatásai és mozgalmi képzésük

Az 1.sz. kérdésre adott válaszokból tájékozódni kívántunk a hallgatók korábbi uttörővezetői képzéséről. A korábbi vezetőképzés tapasztalatai összehasonlítási alapot jelentenek a főiskolai uttörővezetői képzés értékeléséhez. A kérdés második része a hallgatók uttörővezetői megbízatására vonatkozik. Az ezzel járó nagyobb felelősség szélesebb körű tevékenység, kedvezően befolyásolja a

közösséghez való viszonyuk alakulását, a növendékek mozgalmi munkára való beállítódását, mely végsősoron hatással van a főiskolán folyó mozgalmi vezetőképzésre is.

A hallgatók válaszait mellékletben a "H" jelű táblázatok tartalmazzák. A H-1. sz. táblázat adatai azt mutatják, hogy a hallgatók háromnegyed részének volt uttorővezetői megbízatása az általános iskolában. A megbízatások jelentős hányada igen magas közösségi értékű, többnyire őrsvezetői, rajtitkári, uttorőtanács titkári feladatot láttak el egykor a hallgatók. Ez a helyzet igen kedvezőnek mondható. Az ifivezetői megbízatás 39 %-os aránya is megfelelő. Hasonlóan jó a korábban uttorővezetői képzésben résztvevők aránya, hiszen általános iskolás korában a hallgatók 62 %-a, középiskolás korában pedig a 24 %-a vett részt uttorővezetői képzésben.

A statisztikai átlag azonban nem fedheti el az igazságot, hogy a korábbi vezetői feladatukat nagy számban megfelelő képzettség nélkül látták el hallgatóink, hiszen az általános iskolás koru vezetők 83 %-a, az ifivezetőknek pedig csak 61 %-a vett részt mozgalmi vezetői képzésben. Ezen a helyzeten az uttorőcsapatban folyó vezetőképzés kiterjesztésével lehetne javítani.

2. Az uttorővezetői ismeretek és tapasztalatok főbb forrásai

A kérdőív I/3. sz. kérdésére adott válaszokból megtudtuk, hogy az uttorővezetői feladatok ellátáshoz

szükséges ismereteknek, tapasztalatoknak melyek a legfőbb forrásai, és e források közt milyen helyet foglal el a főiskolai mozgalmi vezetőképzés. A kérdőíven a hallgatók 5-től 1-ig terjedő pontokkal értékelték ezeket a tapasztalat-forrásokat azok hatékonysága szerint. A pontok összesítését tartalmazza a H-2. sz. táblázat.

A minta adataiból számított átlagpontértékek néhány fontos jelenségre hívják fel figyelmünket:

a. Az uttörőmozgalmi ismeretek között a legmagasabb átlagpontértéket, 3,76-ot az egyéb kategória lehetőségei kapták.

b. A főiskolai képzés minősítését kifejező pontszámok átlagértéke lényegesen alacsonyabb a mozgalmi tapasztalatszerzés más forrásainak pontszámainál.

c. A főiskolai képzés kivételével az átlagpontszámok közt nincs jelentős eltérés.

Vizsgáljuk meg részletesebben a táblázat adatait!

A kérdőívben az "egyéb" címszó alatt értékelt lehetőségek magas átlagpontszáma, 3,76, nem jelentett számunkra meglepetést, hiszen itt értékelték a hallgatók a Balatoni Uttörővárosban, Csillebércen, az öntevékeny uttörővezetői munkában, az uttörővezetői speciálkollégiumok foglalkozásain szerzett tapasztalataikat. Vizsgálatunkban a hallgatók 24,8 %-a, összesen 62 hallgató végzett ilyen jellegű mozgalmi tevékenységet. Az átlagértékeket természetesen csak az ő válaszaik alapján számítottuk.

Az átlagpontértékek alapján második helyre az ifivezetői munka tapasztalatait helyezték a hallgatók. Ifivezetői munkát a vizsgálati személyek közül 104-en, a minta 41,6 %-a végzett, a pontok átlagértéke 3,60. Az ifivezetők aránya alacsonynak tűnik. A sok állásfoglalás, hogy az ifivezetők közül minél többen szerezzenek pedagógus képesítést, - még nem hozta meg a kívánt eredményt.

A beszélgetésen elmondták a volt ifivezetők, hogy a csapatmunkában szerzett tapasztalataik igen különbözőek. A táblázat is tükrözi ezt a differenciáltságot, hiszen amíg 5 ponttal 28-an értékelték ifivezetői munkájuk tapasztalatait, ugyanakkor 8-an 1 ponttal, 6-an pedig 0 ponttal sorolták az uttörőmozgalmi tapasztalatok forrásai közé. Ennek okát elsősorban a csapatmunka eltérő színvonalában, a kapott önállóság mértékében a felnőttek segítő munkájában tapasztalható különbségekben, a hallgatók eltérő kvalitásaiban kell keresni. A viszonylag magas átlagpontszám ellenére úgy véljük, hogy az ifivezetői munka tapasztalatai a kívánatosnál kisebb mértékben járulnak hozzá a hallgatók mozgalmi pedagógiai felkészítéséhez.

Ugyancsak magas, 3,59 pont a hallgatók uttörőkorban szerzett ismereteinek átlagpontértéke. A magas pontszámokat gyermekvezetőként szerzett tapasztalataik mellett érzelmi tényezők miatt adták a hallgatók. Az első uttörőfoglalkozások, táborozások, akadályversenyek élményei még ilyen távlatból is pozitívan befolyásolták állás-

foglalásukat. A vizsgálatból levonható egyik legnagyobb tanulság, hogy az uttörővezetői munka iránti beállítódás alakulásában az uttörőcsapatokban szerzett élményeknek meghatározó szerepük van. A felnőtt uttörővezetők képzése tehát lényegében itt kezdődik.

A főiskolai uttörővezető képzés tapasztalatait értékelték legalacsonyabb pontszámmal a hallgatók. Ennek megfelelően az átlagpontszám ebben a képzési formában a legalacsonyabb valamennyi főiskolán és a mintában egyaránt. A 2,5-es alacsony átlagérték mellett érdemes felfigyelnünk az egyes főiskolákon kimutatott átlagpontszámok különbségére is. A főiskolai képzésben a két szélső érték közti különbség 1,67 pont, míg a tapasztalatok más forrásainak átlagértékei közt az egyes főiskolák esetében alig van eltérés.

A mintában az egyes főiskolák hallgatói létszámában mutatkozó nagy eltérés miatt e tényből csak óvatos következtetéseket lehet levonnunk, de figyelmen kívül sem hagyható ez a jelenség. Korábbi dokumentumokban már találkoztunk e jelenséggel. Megállapítják, hogy a mozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítés színvonalában az egyes főiskolák között mutatkozó nagy eltérés nem indokolt. /Gesztesi, 1970. 7. oldal./ Természetesen a hallgatók véleményének alakulását számtalan tényező befolyásolta. Pl. Milyenek a mozgalmi vezetőképzés személyi- és tárgyi feltételei az egyes főiskolákon? Ezek a feltételek

mennyire felelnek meg a korszerű mozgalmi vezetőképzés feladatainak? Mennyire érdekeltek a hallgatók az ifjúságmozgalmi vezetőképzés munkájában való aktív részvételben? A főiskolai képzés általános formái - előadás, szeminárium -, alkalmazhatók-e a hallgatók ifjúságmozgalmi pedagógiai képzésében, stb.?

Semmiképpen sem tartható azonban az az állapot, hogy a hallgatók uttörővezetői tapasztalatainak forrásai között a főiskolai képzés foglalja el az utolsó helyet, hogy a hallgatók ifjúságmozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítésének hatékonysága itt a legalacsonyabb!

3. A főiskolai képzési formák hatékonyságának elemzése

a. A főiskolai tábor

A jelenleg érvényben lévő tanterv szerint a főiskolai táborban való részvétel a hallgatók számára önkéntes. A mintában 149 hallgató vett részt vezetőképző táborozáson, a vizsgálati személyek 59,6 %-a. A H-3. sz. táblázatban - mely a hallgatók különböző főiskolai képzési formákat minősítő pontszámait összesíti -, a 101 nulla pont nem a képzési forma minősítését jelenti, hanem azt, hogy ennyien nem vettek részt a mozgalmi képzésnek ebben a formájában.

A résztvevő hallgatók általában kedvező véleményt alkottak a táborozásról, annak ellenére, hogy a mozgalmi képzés története során e képzési forma igen sok kritikát

kapott. A kritikák leginkább a táborok "gyereknélküli" jellegét kifogásolták. Nem kétséges, hogy a gyermekek jelenléte a táborban jelentős mértékben járulna hozzá a táborban folyó mozgalmi képzés színvonalának emeléséhez, azonban a többszáz fős hallgatói tábor mellett annyi uttörő egyidejű táboroztatása, mely biztosítaná a képzéshez szükséges, ideális gyermeklétszámot, aligha kivitelezhető!

A hallgatók véleménye szerint a mozgalmi vezetőképzésnek igen jó formája a hallgatói tábor, és minősítésük szerint eredményes is, hiszen a főiskolai mozgalmi képzés formái közt a második helyet foglalja el 3,16 átlag pontértékkel. A táborozás népszerűségét sok tényező együttes hatásának köszönheti. A vizsgált időszakban a főiskolai táborokat Csillebércen, vagy Zánkán rendezték a főiskolák. E képzési központok nemzetközi rangja, ifjúságmozgalmi hagyományai, az uttörőmozgalmi képzésben szerzett gazdag tapasztalatai, tárgyi felszereltsége biztosítéka lehet az eredményes munkának. A hallgatók közül sokan már ismert környezetbe, a gyermekkori táborozások sok élményt nyújtó színhelyére érkeztek, s e körülményeknek az érzelmi ráhangolásban betöltött szerepét feltétlenül figyelembe kell vennünk. A tábori élet keretei, szervezete és foglalkozási formái a hallgatók véleménye szerint is alkalmasabbak a mozgalmi pedagógiai ismeretek elsajátítására, mint a főiskolai oktatás hagyományos formái. Értékelésükben a hallgatók kifejezésre juttatták a

táborban folyó képzés gyakorlati orientáltságát. Az itt elsajátított ismereteket a hallgatók közvetlenül tudták alkalmazni az évközi uttörővezetői gyakorlatokon.

A főiskolai uttörővezető képző táborok munkájának hatékonyságát a kiegészítő és szórakoztató programok is kedvezően befolyásolták. A karneválok, fórumok, módszer-vásárok, politikai akciók sok, az uttörőmunkában megvalósítható ötletet is kínáltak a hallgatók számára, a szórakozás mellett. Az elméleti ismeretek gyakorlati kivitelezésének sokféle variációját ismerhették meg a hallgatók a táborozás gyakorlati programjaiban, legtöbbször aktív szereplőként, sőt egyesek vezetőként is. A tábori programok folyamatosak, a főiskolán szervezett vezetőképzés szétaprózott, többnyire heti egy alkalomra korlátozott formái a mozgalmi képzésnek.

Rendkívül nagy hatással volt a hallgatókra, és véleményüket pozitívan befolyásolta, hogy a táborban találkoztak az országos elnökség vezető munkatársaival, sőt több táborban a szövetség főtitkára tartott tájékoztató előadást. A személyes találkozás élménye, az uttörőmozgalom problémáinak országos szinten történő elemzése, a feladatok meghatározása, nemcsak a hallgatók vezetővé válását segítette, hanem pozitív hatással volt az uttörőcsapatok munkájára is, mivel a hallgatók felkészültebben végezték gyakorlati vezetői feladataikat.

A képzési bázisokon egy időben több főiskola is szervezte vezetőképző táborát. A közös rendezvények, prog-

ramok, a spontán és hivatalosan is szervezett tapasztalatcserék igen jó alkalmak voltak a tanuláshoz, a mozgalmi tapasztalatszerzésnek. A táborozás reális értékeléséhez az is hozzátartozik, hogy a főiskolai táborok szervezése a főiskolákat rendkívüli nehézségek elé állítja. A tábor szervezése, a képzéshez szükséges tárgyi feltételek biztosítása, a tábor vezetőségének biztosítása egyre nyomasztóbb terheket ró a szervező főiskolákra. Az illetékes területi uttorőelnökségek és a művelődésügyi hatóságok a táborozást többnyire a főiskolák belső ügyének tekintik, gyakorló uttorővezetőket nem biztosítanak a tábor vezetőségébe, a főiskolák pedig nem rendelkeznek a táborozás sikeres lebonyolításához szükséges vezetői apparátussal. Nem kevesebb problémát okoz a táborozás optimális időpontjának megválasztása sem.

A főiskolások uttorővezetőképző táborában végzett hatékony munka miatt azonban célszerűnek tűnik e képzési forma megtartása a főiskolai vezetőképzésben, mégpedig az uttorőapparátus és mozgalmi képzési bázisok szervezésével és vezetésével.

b. Az "Uttörővezetés" c. tantárgy

A vizsgálatban résztvett hallgatók az uttorővezetés című tantárgy előadásait értékelték a legkevesebb ponttal. Az átlagpontszám 2,5, a képzési formák közt a legalacsonyabb. Az egyes főiskolák átlagpontértékei közt nagy a szóródás, a legmagasabb és a legalacsonyabb átlagpontszám közt 2,2 pont a különbség.

Az elméleti studium hatékonyságának alacsony szintje meglepett bennünket, ezért a hallgatókkal történt beszélgetéseken különös gonddal kerestük az alacsony pontszámok okát.

A hallgatók véleménye lényegében megegyezett álláspontunkkal, miszerint a hatékonyság alacsony szintjének oka elsősorban a tantárgy keretében feldolgozandó tananyagban keresendő. Korábban már kifejtettük véleményünket az uttörőmozgalom pedagógiájának kidolgozatlanságával kapcsolatban. A mozgalmi pedagógia kidolgozatlansága, a neveléstudománnyal való integráció hiánya miatt olyan tananyag kerül feldolgozásra az Uttörővezetés c. tantárgy keretében, mely egyrészt nem illeszkedik a neveléstudomány rendszerébe, elméleti színvonala nem kielégítő, nagy részét már a hallgatók jelentős része valamilyen szinten ismeri.

Bár a különböző főiskolákon eltérő módon történik a studium anyagának a feldolgozása, általánosnak azonban a nagycsoportos előadás mondható, mivel egy főiskolán többnyire csak egy oktató foglalkozik az uttörőmozgalmi pedagógiai képzés kérdéseivel, s a feldolgozás más lehetőségeinek nincsenek meg a feltételei. A feldolgozandó tananyag tartalma és a feldolgozás formája közötti ellentmondást az előadó nem képes feloldani.

Ugyancsak a hallgatók véleménye alapján állítjuk, hogy a studium keretében elsajátított tananyag következtesebb értékelése is javíthatná az elméleti képzés szín-

vonását. A "csak aláírásos" tárgyak a tantárgyak hierarchiájában az utolsó helyek valamelyikére szorulnak a hallgatói közvéleményben, s a tárgyhöz való viszonyban.

Célszerű megoldás lenne, az uttörőmozgalom pedagógiájának jelentős részét a neveléstudomány tananyagával integráltan feldolgozni. Az "Uttörővezetés" c. tantárgy óraszámát a neveléstudomány tananyagának feldolgozására fordítani. Az uttörőmozgalom pedagógiájának a mozgalom sajátos problémáival foglalkozó részeinek feldolgozására, és az uttörővezetéshez szükséges jártasságok elsajátítására a főiskolai uttörővezetői táborokban, illetve az évközi uttörővezetői és tanítási gyakorlatokon kerülne sor, gyakorló pedagógusok által vezetett foglalkozásokon, és gyakorlatokon. Színvonalas főiskolai jegyzetet és az uttörőmozgalom aktuális problémáit is tartalmazó szöveggyűjteményt, esetleg mozgalmi vezetői munkafüzetet kellene biztosítani valamennyi hallgató számára. Ebben az esetben a tananyag önálló feldolgozása is lehetővé válna mind a nappali, mind a levelező tagozaton tanuló hallgatók számára.

A tanult mozgalmi pedagógiai ismeretek számonkérésére jó alkalom a pedagógiai szigorlat és az államvizsga.

c. Évközi uttörővezetői gyakorlat

Az évközi uttörővezetői csapatgyakorlaton szerzett tapasztalataikat igen alacsonyan értékelték a hallgatók, így az átlagpontszám is alacsony, mindössze 2,6 pont.

Pedig az uttörővezetői felkészülés leghatékonyabb formája lehetne az uttörőcsapatokban folyó gyakorlati munka. Hogy a várt hatékonyság mégis elmaradt a lehetőségektől, annak sok, objektív és szubjektív oka van. Az objektív okok között a gyakorlat rövid, féléves /gyakorlatilag 3 hónapos/ időtartamát kell elsősorban emlitenünk. Ilyen rövid idő nem elég a folyamatos vezetői munka végzésére, az uttörőcsapatokban csupán az uttörőmunka passzív megfigyelőivé válnak a hallgatók.

Az objektív tényezők közt nem elhanyagolható az általános iskolák demográfiai okokra vezethető túlszűköltsága, mely kedvezőtlenül befolyásolja az uttörőközösségek munkáját, nagy gondot okoz az uttörővezetői gyakorlat időpontjainak megválasztásában.

A szubjektív feltételek közt a gyakorlatvezető pedagógusok mozgalmi képzettségében meglévő különbségeket tartjuk legjelentősebbnek. Ebből eredően egy város uttörőcsapataiban, sőt egy csapaton belül az egyes rajokban is eltérő az uttörőközösségek munkájának színvonala. Rendkívül nehéz ilyen körülmények között a megfelelő számú és felkészültségű szakvezető biztosítása valamennyi hallgatói csoport számára. A főiskolák pedagógiai tanszékei nagy erőfeszítéseket tesznek a gyakorlatvezetők speciális felkészítése érdekében, de a kívánt eredmények elmaradnak, ráadásul a szakvezetők fluktuációja igen magas.

Az uttörővezetői gyakorlatok hatékonyságának javítása érdekében a városi és megyei uttörőelnökségek igen

sokat tehetnének. A szakvezetők kiválasztásában, munkájuk ellenőrzésében, értékelésében jobban együtt kellene működniük a főiskolákkal. Ugyancsak segíthetnék a főiskolákon a mozgalmi pedagógiai, módszertani kabinetek létrehozását, bővítését. A főiskolák a gyakorlati munka jobb szervezésével, ellenőrzésével tudnának változtatni a csapatgyakorlatok hatékonyságának jelenlegi helyzetén.

d. Az egyéni tábori vezetői gyakorlat

A hallgatók kérdőívének I/4. sz. kérdésére adott válaszaikban minősítik a hallgatók a főiskolán folyó mozgalmi vezetőképzésnek ezt a formáját. A pontértékeket és az átlagpontszámot a képzés többi formáinak értékelésével együtt a H-3. sz. táblázat tartalmazza. Az átlagpontszámok alapján a mozgalmi képzés leghatékonyabb formája a hallgatók 2 hetes nyári egyéni tábori vezetői gyakorlata. A pontszámok átlagértéke 3,6. A hallgatók véleménye és tapasztalataink alapján is állítjuk, hogy a hallgatók mozgalmi vezetői képzésének valóban ez a legideálisabb formája. Az uttörőtáborok munkájában leginkább érvényesülnek a szocialista gyermekszervezetre jellemző sajátosságok, leginkább érvényre jut a játékosság, a romantika elve. Gyermekközelségben, a legelhivatottabb mozgalmi vezetők irányításával végzett tábori vezetői munka valóban sok élményt, nevelési szituációt és tapasztalatszerzési lehetőséget biztosít a hallgatók számára. A kérdőív I/5. sz. kérdésére adott válaszok alapján készült összesítés

adatai szerint a hallgatók 41,6 %-a végzi gyakorlatát uttörőtáborokban. SZOT-gyermeküdülő, napközis tábor a további sorrend. /H-4. sz. táblázat/ A hallgatók véleménye szerint ezekben a tábortípusokban is egyre inkább honossá válnak az uttörőtáborokban bevált foglalkoztatási formák, egyre inkább elmosódnak a különbségek a különböző tábortípusok között. Őszinte örömmel vettük tudomásul, hogy a hallgatóknak csupán 5,2 %-a végezte gyakorlatát napközi otthonban, nem tábori körülmények között.

Nem lenne teljes a tábori gyakorlatról készült elemzésünk, ha nem tennénk említést e képzési forma körül tapasztalható néhány rendellenességről. A különböző típusú táborokban szerzett tapasztalatok uttörőmozgalmi jellege különböző, az egyes táborokban folyó mozgalmi pedagógiai munka színvonala is eléggé eltérő. Beszámoltak a hallgatók arról, hogy voltak olyan táborok, ahol a vezetők terhesnek érezték jelenlétüket, nem egy esetben e véleményüknek hangot is adtak. Sok tábor vezetősége nem biztosított számukra felelősségteljes feladatokat, önálló vezetői munkát. A hallgatók tábori gyakorlatával kapcsolatos pénzügyi feltételek rendezetlenek. Amíg a hallgatók egy része fizetést kapott munkájáért, másik részüknek fizetniük kellett, hogy részt vehettek a táborban.

/Baracsi Pál, 1978. 33. oldal./ Természetesen a hallgatók közt is volt olyan, aki csak kötelező feladatnak, sőt kényszernek érezte tábori gyakorlatát.

Ezek a problémák együtt eredményezték, hogy felmérésünkben is a vizsgálati személyek 12,4 %-a nulla ponttal értékelte a tábori gyakorlatát, s 3 pontnál kevesebbre értékelte, vagyis gyenge tapasztalatszerzési lehetőségnek minősítette a hallgatók 20,8 %-a. Örömkre szolgál viszont, hogy kereken 100 hallgató, a vizsgálati személyek 40 %-a a maximálisan adható 5 pontot írta a képzési forma értékeléséhez.

A főiskolák a táborvezetőségekhez küldött tájékoztatókkal, a gyakorlat követelményeinek és értékelésének pontosabb meghatározásával segítik a tábori vezetői gyakorlatok egyre hatékonyabb megvalósítását.

A társadalom számára is rendkívül hasznos formája ez a hallgatók mozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítésének, hiszen a főiskolás hallgatók nélkül már nehezen képezhető el az általános iskolás gyermekek táboroztatása és üdültetése. Az illetékes uttörő elnökségek, tanácsok, a SZOT és a főiskolák szervezettebb együttműködésével lehetne hatékonyabbá tenni a hallgatók tábori vezetői munkáját úgy, hogy az egész társadalom számára is hasznosabbá válna.

A hallgatók uttörővezetői képzésének a főiskolai tantervben előírt, jelenleg alkalmazott formái a hallgatók véleménye szerint csak részben és eltérő mértékben alkalmasak a mozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítésük feladatainak megvalósítására. A szükséges mó-

dosítások, esetleg új képzési formák bevezetéséhez további vizsgálatokra lenne szükség.

4. Uttörővezető-képzés egyéb lehetőségei a főiskolai képzési folyamatban

A hallgatók kérdőívének 6. sz. kérdésére kapott válaszokból azt kívántuk megállapítani, hogy a szűkebb értelemben vett uttörővezetői képzés foglalkozásain túl, foglalkoznak-e a hallgatók az uttörővezetői munka kérdéseivel a főiskolai képzés keretében. A főiskolai képzés rendszerében mindenhol "jelen van-e" a mozgalmi vezetői feladatokra való felkészítés, vagy ezt a feladatot egy tanszék, esetleg egy oktató látja el? A hallgatók válaszait a H-5. sz. táblázatban gyűjtöttük össze.

A táblázatból megállapítható, hogy a hallgatóknak kétharmad része csak az uttörővezetőképzés foglalkozásain szerezhették az információkat az uttörővezetői munka kérdéseiről, negyedrészüket egy-két esetben, 9 %-uk pedig több alkalommal, elsősorban a neveléstudományi előadásokon hallott az uttörők munkájáról. A válaszokból kitűnik, hogy a ^{gyakorlatban a} mozgalmi pedagógiai képzés általában a pedagógiai tanszék feladata, ott is egy oktató ügye, feladata.

a. Hospitálások, bemutató foglalkozások

A H-6. sz. táblázat a hallgatók uttörőfoglalkozásokon történt hospitálásait, és bemutató foglalkozásokon való részvételük számát tartalmazza. E szerint a hallgatók 73 %-a vett részt uttörőfoglalkozásokon hospitálóként, be-

mutató uttörőfoglalkozást a főiskolai képzés során a hallgatók 15 %-a látott. Hospitálóként a legtöbb hallgató szakköri foglalkozáson és ünnepélyes összejövetelen vett részt, bemutató foglalkozásokat főleg a rajvezetők szerveztek számukra.

Különösen a bemutató foglalkozásokon résztvett hallgatók arányával nem lehetünk elégedettek. Amíg a tanítási órák vezetésére való felkészülésük során valamenyny hallgató átlagosan 16-17 bemutató órán vesz részt, addig a hallgatók 85 %-a nem látott bemutató uttörő foglalkozást a főiskolai képzés idején. Pedig egy rajfoglalkozás szervezése és vezetése nem könnyebb feladat, mint a szaktárgyi órán folyó munka irányítása.

A képzés hatékonyságának javítása érdekében elengedhetetlenül fontosnak tartjuk a hospitálás lehetőségének biztosítását, több bemutató foglalkozás szervezését. Különösen a bemutató foglalkozásoktól idegenkednek a rajvezetők. Tartózkodásukat azzal magyarázzák, hogy a külső szemlélők jelenléte károsan befolyásolja a foglalkozások mozgalmi jellegét. A központi képzési bázisokon készített, különböző jellegű uttörőfoglalkozások képmagnós felvételei, hangosfilmek, magnetofonszalagok, forgatókönyvek nagy segítséget jelentenének e probléma megoldásában. A MM Pedagógusképző Osztálya is hasonló szemléltető eszközök központi elkészíttetésével, ilyen tárgyú pályázatok kiírásával tudná segíteni a hallgatók uttörővezetői feladatokra való felkészítésének ügyét.

b. Az uttörővezetői és az iskolai gyakorlati
képzés

A főiskolán a mozgalmi pedagógiai tevékenységre felkészítés lényegében a hallgatóknak az uttörőközösségek tevékenységének gyakorlatbanttörténő irányítására való felkészítését jelenti. A felkészítést csak konkrét vezetői feladatok önálló elvégzésével, az uttörőfoglalkozások önálló vezetésével lehet eredményesen megoldani.

Ezért tartottuk szükségesnek megvizsgálni, hogy a különböző iskolai és uttörővezetői gyakorlatokon mennyi, és milyen jellegű mozgalmi vezetői feladatot kapnak és oldanak meg a hallgatók. A hallgatók kérdőívének II/1.sz. kérdésére adott válaszok összesítését a H-7.sz. táblázat tartalmazza.

A táblázat adataiból néhány, a hallgatók mozgalmi képzését károsan befolyásoló tény válik nyilvánvalóvá:

1. A hallgatók önállóan vezetett foglalkozásainak száma a kívánatosnál kevesebb.
2. Az önállóan vezetett foglalkozások számát tekintve az egyes főiskolák közt igen nagyok az eltérések.
3. Az iskolai uttörővezetői gyakorlatok helye szerint is nagy eltérések tapasztalhatók mind a főiskolák között, mind az egyes főiskolákon belül.
4. Magasnak tartjuk az önálló foglalkozást nem vezetett hallgatók számát.

A táblázat adatai különösen az uttörővezető képzéssel kapcsolatos gyakorlatokon történt mulasztásra derítenek fényt. Pedig a tantervek és az utmutatók, valamint a főiskolák által készített tájékoztatók, a gyakorlatok teljesítésének feltételeként írják elő az önálló vezetői feladatok végzését. /Lásd: pl. Utmutató, 1979. 16. és 24. oldal./ A táblázatunk mégis azt mutatja, hogy a 15 órás évközi csapatgyakorlatokon csupán a hallgatók fele vezetett önállóan uttörőfoglalkozást. A kéthetes nyári önálló tábori vezetői gyakorlatokon pedig a hallgatók 64,8 %-a nem kapott lehetőséget önálló foglalkozás vezetésére. A beszélgetéseken elmondták a hallgatók, hogy a táborvezetőség sok helyen nem tekintette őket munkatársnak, kifejezésre is juttatták ezzel kapcsolatos véleményüket, miszerint nem tartják a főiskolai hallgatókat képesnek önálló foglalkozások vezetésére. Ezen a helyzeten elsősorban az uttörőelnökségek és csapatvezetőségek szemléletének megváltoztatásával lehetne javítani.

Nem sokkal jobb a helyzet az iskolai gyakorlatokon sem. A hallgatók itt is kevés lehetőséget kapnak az uttörőfoglalkozások önálló vezetésére. A főiskolai tantervek, gyakorlati képzési utmutatók a gyakorlóiskolák szak vezetői, és a külső iskolai gyakorlatvezetők számára egyaránt kötelezően előírják a hallgatók uttörőmozgalmi feladatainak körét és az önállóan végzendő mozgalmi feladatait.

Az 1976-ban kiadott tanterv a Gyakorlati képzés c. fejezetében így határozza meg a hallgatók feladatait:

"Az ifjúságmozgalmi munka területén: - őrsi, - raj, - és csapatfoglalkozások, - szakkörök." /Tanterv, 1976. 29.old./

A különböző utmutatók részletezik a gyakorlóiskolák szakvezetőinek, csapatvezetőinek kötelességeit, a külső iskolák gyakorlatvezetőinek feladatait az egyhónapos gyakorlaton. A gyakorlóiskolai szakvezető feladata pl. a hallgatók tanórán kívüli foglalkozások szervezésében:

" - gondoskodik arról is, hogy a hozzá beosztott hallgatók megismerkedjenek az órán kívüli és iskolán kívüli tevékenység különböző formáival;" /Utmutató, 1970. 28. oldal./

A gyakorlóiskola uttörőcsapatvezetőjének feladatai közt ugyanitt olvashatjuk: " - a hallgatók egyhetes tanításakor közreműködik abban, hogy őket uttörővezetői, szakköri, ünnepélyek szervezési munkáiba beoszthassa a szakvezető;"

Ezért nem lehetünk elégedettek a hallgatók folyamatos iskolai gyakorlata alatt önálló uttörővezetői munkájával, hiszen csupán egynegyedük kapcsolódott be tevékenyen az iskola uttörőcsapatának munkájába. Az iskolai gyakorlat a hallgatók háromnegyed része számára csak tanítási órai gyakorlatot jelent! Pedig az itt végzett uttörővezetői munkának a hallgatók szemléletmódjának formálásában, az uttörővezetői beállítódásuk alakulásában meghatározó szerepe van. Itt tanulhatják meg egységben látni a szaktanári, osztályfőnöki és uttörővezetői munkát, a nevelési feladatok ésszerű felosztását az iskola, az ifjúsági szervezet és a

többi nevelési tényező között. Így teljesülhet a korszerű pedagógusképzés számára megfogalmazott követelmény: "A leendő tanítók, tanárok, szakmai, pedagógiai, mozgalmi felkészítése a jövőben méginkább alkosson egységet, a jó tanító, jó tanár fogalma egyuttal jelentse a jó mozgalmi vezetőt is..." /Utmutató, 1979. 13. oldal./

Amennyire irreális és káros követelmény lenne a gyakorlóiskolák uttörőcsapatainak önállóságát, mozgalmi jellegét feláldozni a hallgatók mozgalmi képzése érdekében, legalább annyira káros az a szemlélet is, mely szerint a gyakorlóiskolák csak a szakmai felkészítés szinterei, az egyéb pedagógiai, főleg mozgalmi felkészítést a gyakorlóiskolán kívül kell megszervezni és megoldani. A jó tanár és jó mozgalmi vezető modelljét a szakvezetőben kell megtalálnia a hallgatónak, s tapasztalataink és a táblázat adatai szerint is sok szakvezetőben ezt meg is találja! Az egyhónapos külső iskolai gyakorlaton a hallgatóknak több mint a fele vezetett önállóan valamilyen uttörőfoglalkozást. Tulzott elégedettségre ez az adat sem szolgáltat okot.

A táblázat egyik adata szerint viszont a hallgatók 19,2 %-a a főiskolai képzés egyik formájában sem kapott lehetőséget uttörőfoglalkozás önálló vezetésére. Igen komoly hiányossága ez mozgalmi vezetőképzésünknek, hiszen amíg a hallgató szaktanári felkészülése során önállóan 50-52 tanítási órát vezet, részt vesz saját- és társai óráinak előkészítésében, elemzésében, az uttörőfoglalko-

zások önálló vezetésére kevés lehetősége van, sőt minden ötödik hallgató úgy kerül ki a főiskoláról, hogy nem is próbálkozhatott önállóan uttorőfoglalkozás vezetésével.

Ezek a hiányosságok károsan befolyásolják a hallgatók mozgalmi pedagógiai felkészítésének eredményes megvalósítását, ezért olyan intézkedésekre, és azok végrehajtásának ellenőrzésére lenne szükség, melyek a reálisan támasztott követelmények teljesítését elősegítenék, javítanák a mozgalmi pedagógiai képzés jelenlegi helyzetét.

A hallgatók válaszaiból megtudtuk, hogy a gyakorló iskolában és az évközi uttorővezetői gyakorlatokon első sorban rajfoglalkozások vezetését végezték önálló feladatként, de szakköri foglalkozások és órsei összejövetelek vezetését is többször bízták rájuk. A februári külső iskolai gyakorlatokon inkább az uttorőmunka szakági foglalkozásait vezették. /Pl. szakkör, sportkör, stb./

Lényegében az uttorőfoglalkozások önálló vezetésével kapcsolatos adatokat tartalmaznak a kérdőív II/2. sz. és a II/3. sz. kérdésére adott válaszokat összegző H-8.sz. és H-9.sz. táblázatok is. Ezek az adatok azt tükrözik, hogy a hallgatók önállóan vezetett foglalkozásainak előkészítése és elemzése körül sincs minden rendben. A foglalkozások előkészítésében a hallgatók 61,2 %-a kapott segítséget és csak 21,6 %-uk munkáját követte elemző munka. A hallgatók 56,4 %-a vélekedett úgy, hogy a tanítási órákra való felkészülés jelentette számára a nehezebb

feladatot. Ez az adat is meglepett bennünket. Az indoklásban és a beszélgetéseken kifejtették a hallgatók, hogy az uttörőfoglalkozások vezetése számukra azért volt könnyebb feladat, mert a foglalkozások szervezésében a gyermekönkormányszat tagjaitól igen sok segítséget kaptak, s maguk a gyermekek is sokkal segítőkészeknek bizonyultak az uttörőfoglalkozásokon, mint a tanítási órán.

A hallgatók 24,4 %-át az uttörőfoglalkozások vezetése állította nehezebb feladat elé. Számukra a nehézséget elsősorban a szakmai felszerelések, kézikönyvek hiánya, és a felnőttek segítségének teljes elmaradása okozta. Az is nehezítette feladatukat, hogy főiskolai hallgatóként egyáltalán nem láttak még uttörőfoglalkozást, ezek vezetéséhez is kevés tapasztalattal rendelkeztek. Többen hivatkoztak arra is, hogy nem ismerték az uttörőmozgalom aktuális problémáit, a gyermekek elvárásait, és - általában a "mai, élő" gyermeket.

Örömmel tapasztalhattuk, hogy a táblázatban szereplő adat szerint a hallgatók 19,2 %-a vélekedett úgy, hogy sem a tanítási óra, sem az uttörőfoglalkozás vezetése nem állította őket különösebben nehéz feladat elé.

Az 1 hónapos külső iskolai gyakorlatokról készült írásbeli jelentések 44 %-a tartalmazza a hallgatók mozgalmi munkájának értékelését is. A vezetők 80,9 %-a jónak tartja a hallgatók mozgalmi pedagógiai felkészültségét és gyakorlati munkáját.

A hallgatók által szolgáltatott adatok ellenőrzése végett tanulmányoztuk a Bessenyei György Tanárképző Főiskola 181 negyedéves hallgatójának az 1982. évi februári 1 hónapos külső iskolai gyakorlatáról készült jegyzőkönyveket. Bár a jegyzőkönyveknek csak 27 %-a nem tartalmazza a külső szakvezetőnek az uttörővezetői munkára vonatkozó megjegyzéseit, azok mégsem adnak okot az elégedettségre. Az uttörőmozgalmi munkára vonatkozó megállapítások ugyanis túl általánosak, felületesek. Pl. a jegyzőkönyvekben szereplő: "Figyelemmel kísérte az uttörőcsapat munkáját", "tanácsaival segített", "velünk jött a színházi előadásra", stb. típusu megállapítások alapján nehéz a hallgató uttörővezetői tevékenységét reálisan megítélnünk.

A jegyzőkönyvek közül 13 tartalmazta a hallgató uttörővezetői munkájának alaposabb elemzését, ebből 12-t a Balatoni Uttörővárosban készítették. Csupán egy esetben marasztaltak el egy hallgatót a jegyzőkönyv készítői az uttörőcsapatban végzett munkája miatt. Ezért a hallgatók uttörőmozgalmi munkájáról készített jegyzőkönyvekben leírt megállapításokat csak fenntartásokkal lehet elfogadni.

5. Uttörővezetői megbízatások és feladatok ellátására való alkalmasság a hallgatók véleménye alapján

a. A megbízatások vállalása

A főiskolák uttörővezetői feladatok ellátására felkészítő munkája akkor megfelelő, ha a hallgatók munkahelyükön vállalják az uttörővezetői megbízatást, és képesek is

az azzal járó feladatok eredményes végzésére.

A hallgatók kérdőívének III/1.pontjában megfogalmazott kérdéssel a feladatok vállalásával kapcsolatban szereztünk információkat. A hallgatók válaszait a H-10.sz. táblázatban összesítettük.

Szembetűnő az egyes főiskolák hallgatóinak véleménye közt tapasztalható nagy különbség. Magasnak tűnik - különösen néhány főiskolán - az uttörővezetői megbízatást nem vállalók aránya. Ez utóbbi csoportba tartozó hallgatók döntésének leggyakoribb indokai: a mozgalmi pedagógiai felkészültségüket hiányosnak érzik, a szaktárgyaik tanításával kapcsolatos nehézségek miatt nem marad idejük az uttörővezetői munkára, a mozgalmi munka sok szabadidejüket köti le. Mások nem pedagógus munkakörben szándékoznak elhelyezkedni, vagy a mozgalmi munkában szerzett kedvezőtlen tapasztalataik, főleg a megbecsülés hiánya miatt tartózkodnak a vezetői megbízatás vállalásától. Több végzős hallgató írta: "Még nem gondolkodtam erről."

Az elvállalandó megbízatások közötti rangsorban a szakkörvezetői megbízatás került az első helyre. A hallgatók 60,4 %-a vállalná szívesen a szakkör vezetését, valószínűleg azért, mert e megbízatásuk ellátásában a szaktárgyi és uttörőmozgalmi ismereteiket egyaránt tudják hasznosítani. Tapasztalataik szerint ma a szakkörök munkájában a szaktárgyi jelleg dominál, ezért érzik úgy a hallgatók, hogy e megbízatás elvárásainak tudnának legjobban

megfelelni. Döntésüket befolyásolhatta még, hogy a kiscsoportban végzendő szakkörvezetői munka havonta csak egy alkalommal jelent elfoglaltságot.

A rajvezetői megbízatást a hallgatóknak fele vállalná szívesen. A gyakorlatban ennél több rajvezető munkájára lesz szükség, de a hallgatók a beszélgetéseken arra hivatkoztak, hogy a gyakorlati feladatok végzéséhez nem rendelkeznek a szükséges tapasztalatokkal, ezért a pályakezdésük éveiben nem merik vállalni ezt a fontos uttörővezetői megbízatást.

Ha csekély számban is, de vannak olyan főiskolai hallgatók, akik a csapatvezetői, vagy csapatvezető-helyettesi munkakör feladatait is elvállalnák. Vannak olyan hallgatók, akik főleg gazdag ifivezetői tapasztalataik alapján képesek is erre. Tapasztalataink szerint a pályakezdők közül ennél több pedagógust biznak meg magasabb vezetői feladattal az elnökségek. A nagyobb felelősséggel járó beosztások elvárásainak jobban meg tudnak felelni a vezetők, ha alacsonyabb vezetői beosztásban szereznek jártasságot a mozgalmi munkában.

b. Szívesen végzett mozgalmi tevékenységek

A kérdőív III/2.sz. kérdésére adott válaszokból megtudtuk, hogy az uttörővezetői munka legtipikusabb közösségi tevékenységformáinak irányítására hogyan készültek fel a hallgatók. Vannak-e az uttörő munkának olyan területei, melyek irányítása túl nehéz feladat elé állítja

a hallgatókat, ezért ezek szervezésére jobban fel kell készíteni a hallgatóinkat.

A hallgatók válaszait a H-11. sz. táblázatban összesítettük. A válaszok azt mutatják, hogy az egyes főiskolák hallgatóinak a véleménye a fenti kérdésekben csaknem teljesen megegyezik. A hallgatók válaszai alapján a kérdőívben megjelölt mozgalmi közösségi tevékenységformákat két csoportra oszthatjuk. Az egyik csoportba tartozó tevékenységformák szervezését a hallgatók igen nagy százaléka vállalná. Ezek: a szellemi vetélkedő szervezése /56 %/, a táborozás /51,2 %/, az akadályverseny /40,4 %/ és a tréfás sportvetélkedő /37,6 %/. A másik csoportba tartozó tevékenységformák szervezését csak kevés hallgató vállalná. Így az ünnepi mozgalmi összejövetel kulturális műsorának lebonyolítására csak a hallgatók 24,8 %-a, a társadalmi munka irányítására 16,8 %-a, a karnevál szervezésére 15,6 %-a, a politikai akció szervezésére a hallgatók 10,8 %-a jelentkezett.

A hallgatók választása alapján legnépszerűbb négy tevékenységi forma között három vetélkedő jellegű, a negyedik a táborozás. Ez utóbbi vezetésében valamennyi hallgató rendelkezik már főiskolás hallgatóként is legalább egyszer részt vett táborozáson, ezért vállalná a hallgatóknak több mint fele szívesen a táborozás szervezését. Az akadályverseny rendezését vállaló hallgatók magas aránya azzal magyarázható, hogy e rendezvény keretjátéka,

strukturája rendkívül jól variálható, valamennyi hallgató szakpárjához és egyéniségéhez jól alakítható. Az uttörők közt is annyira népszerű rendezvény szervezését szívesen vállaló hallgatók döntését is befolyásolták az uttörőkori akadályversenyek érzelmi hatásai.

A szellemi vetélkedő és tréfás sportvetélkedő rendezését vetélkedő jellegük miatt vállalná sok hallgató. A vetélkedés az uttörők életkori sajátosságainak megfelelő foglalkozási forma, melyben egyaránt jól érvényesíthetők a tantárgyi és mozgalmi pedagógiai szempontok. A vetélkedő programjához a hallgatók tapasztalatain túl hasznos segítséget jelentenek a jó szakkönyvek és a rádió, a televízió népszerű vetélkedőinek ötletei.

Az ünnepi összejövetelek kulturális műsorainak rendezését a hallgatók elsősorban kedvezőtlen tapasztalataik miatt utasították el. Az eléggé sablonos, sokszor nem kellően kimunkált műsorok nem kedveltek az uttörők körében sem, nehéz őket aktivizálni a sok előkészületet igénylő program végrehajtására. A karneválok rendezésétől is a sok negatív tapasztalatuk miatt vonakodnak a hallgatók.

A társadalmi munka szervezését vállaló hallgatók kis száma részben a hallgatók e területen szerzett kedvezőtlen tapasztalataival magyarázható, részben a tanulók munkára nevelésében mutatkozó hiányosságokra vezethető vissza. Helytelen lenne ezt a kérdést csak az ifjúságmozgalmi nevelés problémájaként kezelni ugyanugy, mint szemethunyni a jelenség előtt.

A politikai akciók szervezése köztudottan az ifjúságmozgalmi munka legnehezebb területe. Szervezéséhez a pedagógus magasszintű elméleti, politikai felkészültségén túl sajátos vezetői erényekre, szervező munkára van szükség. A gyermekek életkorának megfelelő szinten történő politizálás formái és eljárásmódjai is kevésbé ismertek.

A hallgatók kérdéseinkre adott válaszaiból levonható tanulság, hogy a munkára nevelés és politikai nevelés kérdéseivel, annak mozgalmi formáival többet kell foglalkozni a főiskolai mozgalmi pedagógiai képzés keretében. A kérdőív III/3. sz. kérdésére kapott válaszokból próbáltuk tovább vizsgálni a hallgatók mozgalmi pedagógiai ismereteinek szerkezetét. Egy mozgalmi közösségi tevékenységi forma 6 sajátos mozzanatát tüntettük fel a kérdőíven, melyből egyet kellett kiválasztani a hallgatóknak, melynek gyakoroltatását, vezetését leginkább vállalnák. Az egyes mozzanatokra jutó választások számából közvetve tudunk következtetni arra, hogy a főiskolások mozgalmi pedagógiai képzésük során felkészülnek-e az uttörőmunka egyes mozzanatainak szervezésére. Melyek az uttörővezetői képzés eredményei és fehér foltjai? /Lásd: H-12.sz. táblázat./

Az egyes mozzanatok közül a játéktanítást vállalta a hallgatók legnagyobb része, 70,8 %-a. Örülhetünk a játéktanítás népszerűségének, de a kapott adatok értékelésekor figyelembe kell vennünk azt is, hogy a vezető részéről a játéktanítás igényli a legkevesebb előkészületet.

Feltehetően minden hallgató ismer néhány játékot, melyet az adott esetben különösebb előkészület nélkül megtaníthat a tanítványainak. Legkevesebben az alaki formaságok gyakoroltatását vállalnák, a hallgatóknak mindössze 8,8 %-a. E mozzanatnak a rangsorban elfoglalt utolsó helye nem okozhatott számunkra meglepetést. Az uttörő formaságokat a hallgatók csak az ünnepélyes összejöveteleken látják, nem is mindig hibátlan kivitelben. Az őrsi és rajfoglalkozásokon már nem igen találkoznak formaságokkal. A vezetők közül sokan tagadják, vagy kétségbe vonják a létjogosultságukat, ezért nem is alkalmazzák a mozgalmi élet hétköznapijaiban. Indokolt lenne egy vizsgálat annak megállapítására, hogy a gyermekek mozgalmi életének megváltozott körülményei közt milyen szerepe lehet a mozgalmi élet formáságainak, milyen körülmények között, milyen mértékben alkalmazhatók? A mi véleményünk, hogy tartalmas uttörőmozgalmi élet körülményei között az uttörőformaságok ma is megfelelően funkcionálnak. A választások alacsony számát a hallgatók a beszélgetéseken azzal indokolták, hogy ők maguk sem ismerik az uttörő formaságokat, ha ismernék sem szívesen vállalkoznának gyakoroltatásukra.

A vizsgálat adatainak tanulmányozása számos tanulsággal szolgálhat a hallgatók mozgalmi pedagógiai képzésének reális értékeléshez. Az uttörővezetői egyes formáinak, és a vezetői tevékenység egyes mozzanatainak megoldására különbözőképpen készítjük fel a hallgatókat. Ez a

helyzet magában hordja az uttörőközösségek tevékenységi köre beszűkülésének veszélyét, mivel a tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a vezetők által kedvelt tevékenységi formák gyakrabban szerepelnek az általuk vezetett uttörőközösségek programjában. Az ilyen program megvalósításában nem biztosítható a raj minden tagjának aktivitása, így a személyiségének fejlődése, ezért az csak részben járul hozzá a nevelés általános céljának megvalósításához.

A mozgalmi pedagógiai képzés átgondoltabb tervezésével megszüntethetők a vizsgálatban feltárt fehér foltok és azok következményei.

6. A főiskolai mozgalmi pedagógiai képzés értékelése

A hallgatók kérdőívének III/4. sz. kérdése értelmében minősítették a hallgatók a főiskolai uttörővezetői képzés jelenlegi rendszerét. Válaszuk összesítését a H-13. sz. táblázat tartalmazza. A hallgatók 44 %-a megfelelőnek, vagy jónak tartja az uttörővezetői képzést a főiskolán, 56 %-uk véleménye szerint az nem megfelelő, módosításra szorul. Néhány módosítási javaslatuk: Az elméleti képzést magasabb szintre kellene emelni, és azt a gyakorlattal jobban össze kellene kapcsolni. Bemutató foglalkozásokat kellene biztosítani a hallgatók számára az uttörőfoglalkozások valamennyi típusából. Több időt és lehetőséget kellene biztosítani a gyermekekkel közös foglalkozásokra. A mozgalmi vezetői képzésben helyet kellene

biztosítani az erkölcsi nevelés gyakorlati kérdéseinek, a szervezési és vezetési ismereteknek, valamint az elsősegélynyújtásnak. A főiskolai KISZ-szervezeteknek hatékonyabban kellene segíteni az uttörővezetői képzés ügyét. Az uttörővezetői gyakorlatokon szigorítani kellene az ellenőrzést. A mozgalmi képzéshez szükséges kiadványokat, sajtótermékeket nagyobb számban kellene biztosítani a főiskolás hallgatók számára.

A javaslataikkal egyetérthetünk!

C. A hallgatók beállítódása mozgalmi pedagógiai tevékenységre

1. A beállítódás mérése

Az ifjúságmozgalmi pedagógiai hatékonyságának mérésében tul akartunk lépni a szóbeli vélekedés szintjén, a hallgatóknak valamilyen értékelő jellegű viszonyulását szeretnénk volna mérni az uttörőmunkáról, az uttörővezetői magatartásról. E célunk megvalósításában igen nagy segítséget jelentett a Hunyady Györgyné által összeállított, a közösségi beállítódás mérésére szolgáló attitűdskála, mely kiindulópontja volt egy olyan attitűdskála szerkesztéséhez, mely alkalmas lehet a főiskolai hallgatók ifjúságmozgalmi vezetői tevékenységre való beállítódásának mérésére. /Hunyady Györgyné, 1973./

Az attitűd tapasztalat révén szerveződött mentális és idegi készenléti állapotot jelent, mely igen nagy hatással van az egyén reagálására az olyan helyzetekben, melyekre az attitűd vonatkozik. Nem viselkedés, hanem a viselkedés előfeltétele. /Allport, 1979. 49. oldal./

Vizsgálatunkban az attitűd tárgya az uttörőmozgalom, és az uttörővezetői tevékenységhez szükséges pedagógus magatartás, felfogás. Olyan skálát kellett szerkesztenünk, mellyel mérni lehet tehát a hallgatóknak az uttörővezetői munkára való ráhangoltságát, készenléti állapotát, illetve a készenléti állapot nagyságát, dinamikáját. Tudatában vagyunk az attitűdvizsgálattal kapcsolatos számtalan nehézségnek, tudjuk, hogy az attitűdmérés eredményeit csak bizonyos fenntartásokkal fogadhatjuk el, mivel minden személy számos, sokszor egymásnak ellentmondó attitűddel rendelkezik az attitűdtárgyról, s a skála bemutatásának pillanatában ezek egyikét érvényesítheti. Azzal is tisztában vagyunk, hogy az attitűdök gyakran változnak is, ezért egy adott vizsgálat csak rövid ideig ad megbízható képet az egyén, vagy csoport attitűdjéről, mégis úgy véljük, hogy a vizsgálatunkból nyert adatok hasznos tájékoztatást nyújtanak a hallgatóink mozgalmi tevékenységre való beállítódásának helyzetéről és mértékéről főiskolai képzésük befejező szakaszában.

2. Az attitűdskála

Az attitűdmérésekkel foglalkozó szakirodalom alapján úgy döntöttünk, hogy vizsgálatunkban legcélszerűbbnek egy Likert-tipusu attitűdskála alkalmazása tűnik. A skála az uttörőmunkára és az uttörővezetői magatartásra vonatkozó 24 értékelő megállapítást, itemet tartalmaz. /Lásd. 1.sz. melléklet, IV.rész./ Az itemeket a vizsgálati személyeknek 5 fokozat szerint kellett minősíteni, annak megfelelően, hogy az egyes megállapításokkal milyen mértékben értenek egyet.

A skálában szereplő 24 itemet 37 ítéletből választottuk ki úgy, hogy előzőleg olyan főiskolás csoportokkal végeztünk szűkebb körű próbát, akik a későbbi vizsgálatban nem vettek részt. Az itemek kiválasztásában és azok nyelvi megfogalmazásában gyakorló uttörővezetők is közreműködtek. Az így kiválasztott 24 item alkalmasnak és elegendőnek tűnt az értékelés fokának mérésére. /Hunyadyné, 1977.98.old./

3. Az itemek csoportosítása

Az itemek tartalmuk szerint három csoportra oszthatók: Az uttörőmozgalom szerepét és az uttörővezetői tevékenységet, magatartást pozitívan értékelő megállapításokra, ugyanezeket negatívan értékelő megállapításokra, és az úgynevezett "tulzó" itemekre. Ez utóbbiak az uttörővezetői tevékenységet lényegében pozitívan értékelik, de frázisszerűek, eltulzott ítéleteket, a vezetőkkel szemben tulzott

elvárásokat tartalmaznak. Az ilyen itemekkel való egyetértés esetén már túlzásról, frázisos viszonyulásról beszélhetünk, mely nélkülözi a megfontoltságot.

Az itemek első csoportjába /+/ tartoznak az 1, 2, 3, 5, 10, 11, 20 és a 23-as számú itemek. A második /-/ csoportba a 4, 6, 8, 9, 14, 15, 16, 17, 19, 22 és 24-es számú itemek tartoznak. A harmadik csoportot /++/ a 7, 12, 13, 18 és 21-es számú itemek alkotják. Összesen tehát 8 pozitív, 11 negatív és 5 túlzó item alkotja az attitűdskálát.

Az attitűdskálát a hallgatók a kérdőívvel együtt, annak részeként kapták kézhez a kitöltéshez szükséges utasítással együtt. A hallgatók az ötfokozatu skála alkalmazási szabályának megfelelően, minden egyes itemhez beírták az egyetértésük mértékét kifejező pontszámot.

4. A skála eredményeinek értékelése

A feldolgozáshoz a mintában szereplő 250 hallgató által beírt pont átlagértékét kiszámítottuk. Ezen belül az egyes főiskolák hallgatói által adott pontok átlagát is kimutattuk. Megállapítottuk, hogy a főiskoláknál így kapott átlagértékek eltérése a többi főiskola átlagértékétől, és a minta átlagától is jelentéktelen. /H-14. sz. táblázat./

Az átlagos pontértékek 1-5-ig terjedő intervallumban helyezkednek el, s a pozitív itemek esetében annál

kedvezőbbek, minél magasabbak, a negatív és tulzó itemek esetében pedig minél közelebb állnak az 1-es értékhez. Legkevésbé tartjuk értékesnek a 3 körüli átlagértékeket, mivel megítélésünk szerint a skálában szereplő itemek elég határozottan kedvező, vagy kedvezőtlen állításokat tartalmaztak az attitűdtárgyra vonatkozóan, amit a hallgatóknak azok értékelésekor jobban kifejezésre kellett volna juttatni. Alaposabb elemzés azonban kimutatja, hogy 3 átlagpont körüli értékek a hallgatók által adott, igen nagy szóródást mutató pontok átlagértéke. Többnyire tehát nem arról van szó, hogy a hallgatók nem tudták eldönteni az egyes állítások helyességét.

A beszélgetéseken elmondták a hallgatók, hogy a nagy szóródás kisebb részben az itemek megfogalmazásának pontatlanságából, nagyobb részben pedig a tanult elméleti anyag és a mozgalmi/szabályzatok, valamint a hallgatóknak a gyakorlatban szerzett tapasztalatai közötti ellentmondásból adódik. Pl. tudják a hallgatók, hogy az igazgatónak nincs joga kijelölni a rajvezetőt, a gyakorlatban azonban gyakran kijelöli! /Lásd: 9.sz. item./

Az értékelésben terjedelmi okok miatt eltekintünk az attitűdskála valamennyi iteme tartalmának, illetve a hallgatók értékelésének elemzésétől, csak az első és utolsó helyezett 5-5 itemmel kapcsolatban teszünk néhány megállapítást.

a. Az öt legmagasabb pontértékű item

A hat főiskolán az öt legmagasabb pontértékű item között hét megállapítás szerepel. /H-15. sz. táblázat./ A minta átlagpontértékei és az egyes főiskolák átlagpontértékei között ez esetben sincs lényeges különbség. Pl. a 20. sorszámú item az átlagpontértékek szerint 5 főiskolán és a mintában is első helyre került, a minta egészében első öt helyen szereplő item öt főiskolán szintén első öt helyen szerepel.

Felvetődik a kérdés, hogy az olyan itemeket, melyeknek kicsi a szórása, melyek nem osztják meg a hallgatókat, helyes-e a skálában szerepeltetni? Szerintünk valamilyen lényeges kérdésben kialakult egységes álláspont, a közvélemény egyöntetűsége a téma szempontjából igen értékes információnak számít!

A 20. számú item, /A jó pedagógus szaktárgyi, uttörőmozgalmi és egyéni problémák megoldásában egyaránt segítséget tud adni tanítványainak./ első helyének azért kell örülnünk, mert a hallgatók döntő többsége egyetértett az itemben megfogalmazott állítással, mely a korszerű pedagógusmodell tartalmát fogalmazza meg. Az elemek közt a szaktárgyi problémák megoldásával egyenértékű az uttörőmozgalmi munkában való segíteni tudás, és készség az egyéni problémák megoldásában való segítség.

Az uttörőtevékenység értelmét a gyermekek személyiségének fejlesztésében látták azok a hallgatók, akik az 1. sz. itemben szereplő állítással teljes mértékben egyetértettek. /Az uttörőtevékenység éppugy fejleszt a gyermek személyiségét, mint a tanulás./ Mivel ez az állítás az átlagpontszámokat tekintve második helyen szerepel, nyilván sokan, 129-en öt ponttal fejezték ki teljes egyetértésüket. Az item lényeges megállapításának tekintjük az iskolai és mozgalmi munka mellérendelt jellegének hangsúlyozását: "Éppugy" fejleszt a gyermek személyiségét egyik tevékenység mint a másik! Az a tény, hogy az uttörőtevékenységet a tanulással egyenrangú feladatnak ismerik el a hallgatók, az uttörővezetői tevékenységre való beállítódásuk jó színvonalát tükrözi.

A 11. sz. item foglalja el a táblázat harmadik helyét. A benne szereplő állítás az uttörővezetői munka dialektikáját fogalmazza meg. /Az uttörővezetői tevékenységben a pedagógusnak is sok élményben van része, mely kárpótolja őt fáradozásaiért./ Az uttörővezető tevékenységével nemcsak hat az uttörőkre, hanem ez a tevékenység visszahat a vezetőre is. Az uttörővezetői munka önmaga megvalósításának az eszköze is, melyet a tevékenység örömeért végez a pedagógus. Reméljük, a hallgatók véleménye saját tapasztalataikon alapszik!

A pontértékek rangsorában a 10. sz. item foglalja el a negyedik helyet. /A pedagógusnak az iskolában és az

uttörőszervezetben is együtt kell dolgozni a gyermekkel, hogy köztük a szocialista tanár-diák viszony kialakuljon./ A szocialista tanár-diák viszony kialakulásának feltétele az uttörővezetői munka az állítás szerint. Bizonyára tapasztalták már a hallgatók, hogy a gyermekek minden tanártól többet várnak, mint csupán a kötelező óráik megtartását. Azt is tapasztalták, hogy a kötetlenebb foglalkozásokon, közös játékokban formálódó tanár-diák kapcsolat segíti a tanórai munkát is. Más itemek értékelésénél is tapasztalható az a törekvés, hogy a hallgatók mennyire törekednek tanítványaikkal a megfelelő munkakapcsolat kialakítására. Ha ebben a folyamatban megértették és megéreztek az uttörővezetői munka szerepét, az ifjúsági szervezetben közösen végzett munkájuk jelentőségét, bizonyára törekedni fognak e lehetőségek kihasználására!

Az átlagpontértékek rangsorában az ötödik helyet a 2. sz. item foglalja el. /Az iskola csak az uttörőcsapattal együtt képes a szocialista neveléshez szükséges közvetlen társadalmi kapcsolatok kialakítására./ Cak örülni lehet az állítás magas átlagpontértékének, hiszen úgy tűnik, a hallgatók tudatában vannak a közvetlen társadalmi kapcsolatoknak a nevelésben betöltött szerepével, és a mozgalom lehetőségeivel a kapcsolatok kialakításában.

b. A legalacsonyabb pontértékű itemek

A hat főiskolán az öt-öt legalacsonyabb pontértékű itemek közt is hét megállapítás szerepel. Ezeket a H-16. sz. táblázatban közöljük. A táblázatban szereplő 7 item közül a 19, 8, 22, és a 14. sz. itemek a negatív, a 7, 13, valamint a 21. számúak a tulzók itemek csoportjába tartoznak. Az értékelésben az egyes főiskolák kimutatott pontértékei alig térnek el a minta átlagértékétől. Így pl. a 19. sz. item egy főiskola kivételével a rangsor utolsó helyét foglalja el, az itemek átlagpontértékei közt ennek értéke a legalacsonyabb, 1,25 pont.

Vizsgáljuk meg részletesebben, melyek azok az itemek, melyek vizsgálatunkban a legalacsonyabb átlagpontoszámot kapták, mivel a bennük szereplő állításokkal legkevésbé értenek egyet a hallgatók. Mint már említettük a hallgatók leginkább a 19. sz. item tartalmát utasították el. /A rajvezetőnek nem kell a raj minden tagjával foglalkozni, elég, ha csak az aktívák nevelésével törődik./ Az állítás szerint a rajvezetőnek nem egyformán kell figyelmeztetést, törődését megosztani a raj tagjai között, csak az aktívakkal, a hozzá közelebb állókkal kell foglalkoznia. A beszélgetéseken elmondták a hallgatók, hogy a kivételező, az osztálya tagjait nem egyenlő bánásmódban részesítő tanár a nevelőtestületnek a gyerekek által leggyűlöltebb tagja, legnépszerűtlenebb figurája. Az aktívakkal történő kivételezés, megkülönböztetett bánásmód őket is népszerűtlenné teszi társaik

előtt. A demokratikus gyermekszervezetben méginkább visszataszító jelenségnek tartják a hallgatók a gyermekek különböző mércével történő mérését. Az uttörővezetői magatartásnak igen fontos elemét, illetve annak hiányát vették észre a 19. item állítását elutasító hallgatók.

A 8. sz. itemben megfogalmazott állítás hasonló elutasításban részesült. /Az olyan tanár, aki uttörőfoglalkozásokon játszadozik tanítványaival, a tanítási óráin nehezen tud fegyelmet tartani./ Az arisztokratikus pedagógusi magatartás, az autokratikus vezetési stílus, a növendékektől való óvatos távolságtartás ma sem ritka jelenség pedagógusok körében. A hallgatók nagy része felismerte, hogy a játékoság és a fegyelem az iskolai és mozgalmi nevelésben nem egymást kizáró kategóriák, mint ahogyan a játék és tanulás sem.

A legalacsonyabb pontértékű itemek között tulzó itemet is találunk. A tulzó itemek között a legalacsonyabb átlagpontszámot, 1,69-et a 7.sz. item kapta. /Az a pedagógus, aki nem vállal uttörővezetői tisztséget, tanárnak sem alkalmas./ Az állítás értékelésénél a hallgatók helyesen vették figyelembe, hogy családi, egészségi és más tényezők is közrejátszhatnak abban, hogy a pedagógus tud-e vállalni uttörőmozgalmi munkát vagy nem, - mely alapján véve önkéntes feladat is! Hasonló okok miatt utasították el a hallgatók a 13.sz. itemet is. /Az uttörővezetői tisztséget visszautasító pedagógus politikai alkalmassága is kétségbe vonható./ Ebben az állításban még súlyosabb vád éri a

mozgalmi vezetői munkát nem vállaló pedagógust, ezért az állítást a hallgatók élesen elutasítják.

Az előző állításokhoz hasonlóan alacsony az átlagpontszáma a 22. sz. itemnek. /A tanulás az iskolás gyermek legfőbb kötelessége, ezért csak a jó képességűek vállaljanak uttörő feladatokat./ Szerencsére a hallgatók nem értenek egyet azzal a felfogással, hogy az uttörőmozgalom a jó értelmi képességű tanulók, az elitek mozgalma. Jól látják, hogy az uttörőszervezetnek alapvető feladata, valamennyi gyermek számára megfelelő program biztosítása. Ezért utasították el ezt az állítást.

Eddig az 5 legmagasabb és 5 legalacsonyabb átlagpontszámú item tartalmát és a hallgatók egyetértését, vagy elutasítását elemeztük. Kiszámítottuk a legmagasabb és legalacsonyabb itemek szórását is, azonban úgy ítéltük meg, hogy az egyes itemek pontértékeinek az átlagértéktől való eltérését teljesebben és szemléletesebben tükrözi a H-17. és H-18. sz. táblázat, mely az itemek átlagpontszámát és a pontok átlagértékét tartalmazza.

c. Néhány item sajátos értékelése

A legmagasabb átlagpontszámot kapott itemek közt nem szereplő, a pozitív csoportban tartozó itemek közül kettő, a 3-as és az 5-ös számú itemek viszonylag magas átlagpontszámai azt tanúsítják, hogy a hallgatók többsége egyetértett azok tartalmával. A pozitív itemek közül egy,

a 23. sz. item átlagpontértéke azonban nem éri el a 3 egészet, a hallgatók csak nagyon kis mértékben értenek egyet annak tartalmával. /Az uttörőszervezet az iskolai demokrácia kialakítására alkalmas testületeket és fórumokat hozott létre, amilyenekkel az iskola nem rendelkezik./

Az itemben megfogalmazott állításunkat változatlanul igaznak és helyesnek tartjuk. Az uttörőcsapat testületei, ha azok megfelelően funkcionálnak valóban alkalmasak az iskolai demokrácia megvalósítására, s erre az általános iskolai rendtartás fel is hatalmazza az uttörőcsapatot, mely "... jogosult a tanulóközösség képviselőjére". /Rendtartás, 1976. 20. oldal./ A Magyar Uttörők Szövetsége 1979-ben kiadott, ma is révénben lévő Szervezeti Szabályzatának 16., 17., 18., 19. és 20. pontjai meghatározzák az uttörőcsapat, raj és órs önkormányzati szerveit, illetve azok feladatait./Uttörővezetők VII.Orsz.Konf.1979.119.old./ Az iskolának nincsenek ilyen önkormányzati szervei, testületei, fórumai, de - mint az a fenti dokumentumokból is kitűnik - nem is szükségesek, mert az uttörőszervezetek önkormányzati szerveinek nemcsak joga, hanem kötelessége is az egész tanulóifjúság érdekeinek képviselete. A vizsgálatban résztvevő hallgatók legnagyobb csoportja, 110 hallgató nem tudta ennek az állításnak a helyességét eldönteni, 47-en 4 ponttal, 21-en pedig 5 ponttal fejezték ki egyetértésük mértékét a megállapítással. Ugy tűnik tehát, hogy a hallgatók nem látják az uttörőcsapat szerepét, lehetőségeit az

iskolai demokrácia kialakításában. Vizsgálatunknak egyik lényeges tanulsága, hogy az iskolai demokratizmussal kapcsolatos kérdésekben kevés ismerettel és tapasztalattal rendelkeznek a hallgatók.

A negatív csoportba tartozó itemek közül négy, - a 4-es, a 15-ös és a 17-es sorszámúak - a hallgatók részéről pozitív értékelést kaptak, az általunk negatívnak minősített megállapítással nagy részük egyetértett. Ugy tűnik a kutatók általános iskolás tanulók körében szerzett tapasztalata a negatív tartalmu itemek megítélésével kapcsolatban a főiskolai hallgatókra is vonatkozik. Arról van szó, hogy az attitűdvizsgálatban a vizsgálati személyek az attitűdtárgyat negatívan értékelő megállapításokat nehezebben ismerik fel mint a pozitív megállapításokat, az ilyen megállapítások értékelése nagyobb gondot jelent számunkra. /Hunyadyné, 1977. 107. oldal./

A 4-es és 6-os számú itemek tartalmilag összefüggnek, a pedagógus és az iskolaközösség viszonyára vonatkoznak. /A 4.sz. Az uttörővezetői tevékenység önkéntes, ezért csak a pedagógusra tartozik, hogy vállal-e mozgalmi vezetői tisztséget, vagy nem. /Ez az állítás, a pedagógus individualizmusának tulhangsúlyozását tartalmazza, mely szerint a pedagógus a nevelői és gyermekkollektíva érdekeinek rovására is érvényesítheti az önkéntesség sajátos értelmezéséből származó jogait. A 6.sz. item, /Nem érdekel majd, hogy kollégáimnak mi a véleménye rólam, csak az a

fontos, hogy a gyermekekkel jól megértsük egymást./ a pedagóguskollektiva lebecsülését, a gyermekkollektiva tulbecsülését tartalmazza. Az így szembenálló két közösség közül a hallgatók nagy része a gyermekkollektívát választotta. Az állítás tartalmával részben vagy teljesen 145 hallgató, a minta 58 %-a értett egyet, 9,2 %-uk nem tudta eldönteni az állítás helyességét, és 82 hallgató, a vizsgálati személyek 32,8 %-a nem értett vele egyet. Az item pozitív értékelésének helyessége mellett a beszélgetésen is kiálltak, és érveltek a hallgatók. Tiszteletreméltónak érezzük a hallgatóknak a gyermekkollektívához való vonzódását, azonban a hallgatóknak azt is mérlegelni kellett volna az item értékelésekor, hogy a pedagóguskollektiva véleményének semmibevétele, elutasítása nem vezethet el a jó iskolaközösség kialakításához, mivel annak a pedagóguskollektiva is tagja. Az iskolaközösség bármely elemének gyengítése, lebecsülése az egész közösség gyengítését eredményezheti!

A hallgatók felfogása nagyon megnehezítheti a beilleszkedésüket a nevelőtestületi kollektívákba.

Hasonló módon összefüggenek a 15-ös és a 17-es számú itemek megállapításai is. 15. sz. item /A tanár feladata szaktárgya eredményes tanítása, és ha ezt jól végzi, utána vállaljon mozgalmi vezetői tisztséget./ az iskolában és az ifjúsági szervezetben végzett munka sorrendjére vonatkozó állítást tartalmaz. Az item tartalmával - benne az állítás első részében megfogalmazott kategórikus kije-

lentéssel, mely a pedagógusmunka tartalmát is leszűkíti - teljesen egyetértett 82 hallgató /32,8 %/.

Csaknem ugyanennyien, 81-en értettek teljesen egyet a 17.sz. item megállapításával is. /Előbb jó osztályközösséget kell kialakítani, utána lesz képes az osztály a jó uttörőtevékenység végzésére./ Az item magas átlagpontszáma /3,52/ is azt mutatja, hogy a hallgatók nem megfelelően értékelik az uttörőtevékenységnek az osztályközösség kialakításában betöltött szerepét. Még súlyosabb hibája felfogásuknak, hogy a közösen végzett mozgalmi tevékenységet célnak, nem a közösségformálás eszközének tekintik. Ugy tűnik, hogy a hallgatók egy részének a közösségről kialakult fogalma is korrigálásra szorul. Elvont, a társadalmi tevékenységtől független, metafizikusan értelmezett csoportosulásokat gyaníthatunk közösség-felfogásuk mögött.

A tulzó itemek értékelését akkor tarthatjuk helyesnek, ha a hallgatók pontszámai minél távolabb vannak a maximumtól. Az átlagpontszámok tanúsága szerint két tulzó item megállapításaihoz a hallgatók eléggé pozitívan viszonyultak.

A 12.sz. item /A jó osztályfőnök minden körülmények között megvédi osztályát és tanítványait./ az osztályfőnök számára egyértelmű követelményként fogalmazza meg az osztály minden körülmények közötti megvédését. Ez a megállapítás magábanhordja az elvtelenség, a cinkosság, az elkövetett hibák takargatásának lehetőségét is. Azt a magas átlagpontszámát /3,6 pont/ az állítás helytelen nyelvi

megformálásának következményeként is értelmezhetnénk, azonban a 6. sz. item szintén magas átlagpontszáma is mutatja, hogy a hallgatók az osztályközösséggel való kapcsolatuk elvi tisztaságának nem tulajdonítanak kellő jelentőséget.

A 18. sz. tulzó csoportba tartozó itemben a gyermekekkel való sokoldalú foglalkozás, törődés gondolata ragadta meg a hallgatókat. /A tanár kötelessége, hogy tanítványai életének minden területét ismerje, irányítsa és ellenőrizze./ Nem mérlegelték megfelelően, hogy a megállapítással való egyetértés, a követelmény maradéktalan teljesítése megvalósíthatatlan feladat elé állítja a pedagógust. A hallgatók nagy része a tulszabályozott, a nevelő és növendék páros viszonyán alapuló nevelési koncepció mellett foglalt állást.

d. Az attitűdvizsgálat néhány tanulsága

Milyen főbb tanulsággal szolgáltak az attitűdvizsgálat eredményei?

A skálában szereplő pozitív megállapítások értékeléséhez rendelkeztek a hallgatók a megfelelő ismeretekkel, tapasztalatokkal és a mozgalmi tevékenységre való beállítódás kialakulásához szükséges pozitív mozgalmi élményekkel. A negatív és tulzó itemek esetében már előfordult az állítások helytelen értelmezéséből eredő értékelésbeli következetlenség, a tulzó itemek esetében az állításokkal

való kritikátlan egyetértés. Ennek oka a hallgatók mozgalmi pedagógiai ismereteinek hiányosságaiban keresendő elsősorban, de a pedagógiai ismereteikben is tapasztalható olyan hiányosságok, melyek befolyásolták őket az állításokkal való egyetértés mértékének reális meghatározásában. Tapasztaltuk továbbá, hogy a tanult mozgalmi pedagógiai ismereteik és a mozgalmi munka gyakorlatában szerzett tapasztalataik közti jelentős eltérések is kedvezőtlenül befolyásolták a véleményük és beállítódásuk alakulását.

A vizsgálatból levonható legfontosabb következtetés, hogy a hallgatók mozgalmi pedagógiai tevékenységre való beállítódásának mértéke megfelelő, további fejlesztéséhez elsősorban elméleti tudatosságuk színvonalának emelése szükséges.

D. A gyakorló uttörővezetők a mozgalmi pedagógiai képzésről

A mozgalmi pedagógiai képzés hatékonysága legbiztosabban a gyakorlati uttörővezetői munkában mérhető. Ezért tartottuk indokoltnak vizsgálatunkba bevonni az 5-6 éve végzett hallgatók egy csoportját, akik a jelenlegi képzési rend szerint vettek részt a főiskolai uttörőképzésben. Az első évek tapasztalatai alapján kialakult véleményük elősegítheti a főiskolai mozgalmi vezetői képzés eredményeinek és hibáinak teljesebb feltárását, és segítheti annak

eredményesebb megvalósítását az elkövetkező években.

A vizsgálatban Szabolcs-Szatmár és Hajdu-Bihar megyében működő és a Csillebérci Központi Vezetőképző Tábor tanfolyamán lévő uttörővezetők között 300 db kérdőívet osztottunk ki, /2.sz. melléklet/ melyek közül 106-ot küldtek vissza kiállítva a vizsgálati személyek.

A mintában résztvevők viszonylag alacsony száma miatt a vizsgálatból levont következtetéseinket nem tekintjük országos érvényűeknek, de a kapott empirikus adatok alapján választ kaphatunk egy sor témánkkal összefüggő kérdésre: A kezdő pedagógusok munkájukat mennyire alapozhatják a főiskolán szerzett mozgalmi pedagógiai ismereteikre? Kapnak-e segítséget a mozgalmi munkájuk kezdeti gondjainak leküzdésében? Részt tudnak-e venni az uttörőszövetség képzési bázisain szervezett vezetőképző tanfolyamokon? Azok képzési rendszere hogyan épül a főiskolai mozgalmi képzés rendszerére és az ott elsajátítandó ismeretek mennyiben épülnek a főiskolai képzésben szerzett mozgalmi pedagógiai ismeretekre? A gyakorló uttörővezetők válaszainak összegzését a "V" jelű táblázatok tartalmazzák a mellékletben.

1. A munka feltételei

Örvendetesnek tartjuk, hogy csupán egy kolléga található a vizsgálati személyek között, aki nem a saját szaktárgyait tanítja. Károsan befolyásolja viszont 31 nevelő

munkáját, hogy nem az iskola székhelyén lakik, így idejének jelentős részét utazással kell eltöltenie. A vizsgálat anyagából megtudhatjuk, hogy az országos helyzetet tükröző, a közepes minősítéshez közelálló csapatokban végzik uttörővezetői munkájukat a megkérdezett nevelők. A csapatok közül 47 rendelkezik kitüntetéssel. A vizsgálati személyek a legfontosabb uttörővezetői tisztségeket töltik be az uttörőcsapatokban. /Lásd: V-1.sz.táblázat./ A megkérdezett pedagógusok 91,5 %-a demokratikus uton került jelenlegi mozgalmi beosztásába, csupán 9 főt jelöltek ki a tisztség ellátására. A munkájához a vezetők 90,5 %-a kap segítséget, sokan több személytől, testülettől is. /V-2. sz. táblázat./ Legtöbb segítséget az illetékes uttörőelnökségek reszortfelelőseitől, a csapatvezetőktől, rajvezetőktől és az igazgatótól kapják a vezetők. Az igazgatók ilyen nagyarányu segítségét különösen fontosnak tartjuk, az uttörőtevékenység iskolai elismerését tükrözi. Annál kevésbé örülhetünk szakfelügyelők jelentéktelen segítségnyújtásának. Pedig a szakfelügyelők a tapasztalatcsere elősegítői lehetnének nemcsak a szaktárgyaik, hanem az ifjúságmozgalmi munka területén is. Az uttörőtanácsok segítségének alacsony szintjét feltehetően azok gyenge működésében kell keresnünk. Az is lehet, hogy a kezdő vezetők nem is feltételezik, hogy a gyermekek önkormányzati szerve is tudja segíteni munkájukat! Pedig a vizsgálatunkban kimutatott 6 esetben ez már nyilvánvalóvá vált.

2. A pedagógiai munka kezdeti nehézségei

A gyakorló uttörővezetőknek is feltettük a kérdést, hogy a szaktanári, vagy az ifjúságmozgalmi munkájukban találtak-e nehezebb feladattal? Válaszaikból kitűnik, hogy eltérően a hallgatók válaszaitól, a kezdő vezetőknek csaknem kétharmada számára a mozgalmi feladatok megoldása jelentette a nagyobb gondot. Az uttörővezetői munka nehézségeit indokló válaszok között a leggyakoribbak: A mozgalmi feladatok megoldásához kevés szakmai, módszertani anyag található az iskolákban. Kezdetben nem ismerték az uttörőcsapat fejlettségét, a mozgalom aktuális problémáit. Egy részüket a felnőtt vezetőkkel való együttműködés állította nehéz feladat elé. Az uttörőcsapat zsúfolt programjából adódó feladatok megoldására nem állt rendelkezésükre megfelelő idő, a feladatokat így csak lemaradásokkal tudták megoldani. A tantestületekben egyenlőtlen a mozgalmi munkával járó terhek megoszlása, így a kezdő, főleg törekvő pedagógusok az optimálisnál jóval több feladatot kapnak. Az iskolákban a sok problematikus gyermek, az iskolai fegyelem nem kielégítő színvonala is sok gondot jelentett a mozgalmi munka szervezésénél.

A tanárképzés rendszerének problémáját tükröző adatnak tekinthető, hogy a válaszolóknak csupán 5 %-a tudta a szaktárgyi és a mozgalmi munkájával összefüggő feladatait egyaránt különösebb nehézségek nélkül megoldani. /Lásd: V-6. sz. táblázat./

A szaktárgyak tanításában jelentkező gondok közvetve éreztetik hatásukat a mozgalmi munkában is; kevesebb idő jut így az ifjúságmozgalmi feladatok megoldására. A tulterhelt, fáradt pedagógus nem képes derűs, vidám légkört teremteni, mely az uttörőközösségekben végzett munka alapvető feltétele. A mozgalmi munkában jelentkező gondok hasonló módon jelentkeznek a pedagógus szaktárgyi munkájában.

3. A legsikeresebb rendezvényeik

A legsikeresebb rendezvények összesítését a V-3.sz. táblázatban találjuk.

A rangsorban az első helyen az akadályverseny áll, a kezdő vezetők csaknem fele tartotta legsikeresebb rendezvényének. A táborozás /42,5 %/, a kulturális rendezvények /38 %/ követik az akadályversenyt a legsikeresebb rendezvények csoportjában. A sort itt is a társadalmi munka, és a politikai akciók, rendezvények /1,88/ zárják, akárcsak a hallgatók által szívesen végzendő tevékenységek esetében. Vizsgálatunk adatai megegyeznek mások vizsgálatainak tapasztalataival /pl. Szücsné-Hunyadyné, 1980. 99. oldal, Uttörővezetők VII. Országos Konferenciája, 1979. 15. és 63. oldal./ Elgondolkodtató és változtatásra készítő az uttörőcsapatok e két tevékenységtípusában évek óta kimutatható eredménytelenség. E területeken történő munkavégzésre való felkészítő munka hatékonyságát javítani kell a mozgalmi pedagógiai képzésünkben. Ismételten hangsúlyozzuk azonban,

hogy a probléma egész nevelésünkben, annak minden szintén jelenkezik, és csak az uttörőmozgalmi nevelés szférájában nem oldható meg.

Ha a kezdő vezetők legsikeresebb rendezvényeit tartalmazó táblázat adatait összehasonlítjuk a hallgatók által szívesen végzendő mozgalmi tevékenységek adataival, megállapíthatjuk, hogy lényeges eltérés csak a szellemi vetélkedők arányában mutatható ki. Öröndetes, hogy a vezetők legsikeresebb rendezvényei között sokfajta mozgalmi tevékenységi forma található, és mindegyiket többen oldották meg sikeresen.

4. Az uttörővezetői munka értékelése

Az értékelés a cselekvés lényeges motívuma. A sikeres teljesítmény elismerése általában még nagyobb teljesítményre sarkallja az embert. A gyakorlatból és a pedagógiai irodalomból jól ismert tény, hogy még a nem egészen reális, túl szigorú értékelés hatása is kedvezőbb, mint ha az értékelés rendszeresen elmarad.

A kezdő uttörővezetők jogosan igénylik munkájuk értékelését, esetleg elismerését, mivel azt önként, társadalmi munkában végzik, így anyagi elismerést csak ritkán kapnak érte. A V-4.sz. táblázat adatait ilyen szempontból vizsgálva, csak részben lehetünk elégedettek. Véleményünk szerint nem engedhető meg, hogy az 5-6 éve uttörővezetői munkát végző vezetők egyharmadának ne ellenőrizték, illetve értékeljék a munkáját! Nem lenne irreális az az elvárás,

hogy az első 2-3 évben a csapatvezetőség valamennyi uttörővezető munkájáról mondjon véleményt, hiszen az állami vezetőnek ezt három év elteltével kötelessége megtenni. Nincs adatunk arról, hogy ez az iskolai minősítés tartalmazza-e a pedagógusok mozgalmi munkájának értékelését is, de gyaníthatjuk a vizsgálatunk alapján, hogy sok esetben az igazgató által készített minősítésből kimarad az uttörővezetői munka értékelése.

Hasonlóképpen alacsonynak tartjuk az uttörőelnökségek, a párt- KISZ-szervezetek által végzett értékelések arányát. Nehezen képzelhető el, hogy egy uttörőcsapatban egyszerre annyi a kezdő vezető, hogy munkájukra csak ennyi figyelmet tudnának fordítani az illetékesek. A megtörtént értékelések azt bizonyítják, hogy a kezdő vezetők munkájukat igényesen végzik, hiszen a vizsgálati személyek 82 %-a jó, vagy kiváló minősítést kapott. /Lásd: V-5.sz. táblázat./

5. A főiskolai és a képzési központokban szervezett vezetőképzés kapcsolata

A főiskolán folyó mozgalmi pedagógiai képzés nem készíti fel a hallgatót egy adott uttörővezetői megbízás ellátására. Ez az uttörővezetői képzési bázisok és kabinetek feladata. A vizsgálatunkban résztvevő vezetők jelentős számban kapcsolódtak be a mozgalmi vezetőképzésbe, hiszen a minta 86 %-a vett már részt ilyen jellegű mozgalmi vezetőképzésben. Önképzésre a vizsgálati szemé-

lyek 90 %-ának van lehetősége. A hiányzó 10 %-ukat időhiány akadályozza az önképzésben. /Lásd: V-7.sz.táblázat./

A vizsgálatunkban résztvevő pedagógusok véleménye a főiskola mozgalmi vezetőképzéséről a főiskolára nézve kedvezőbb mint a hallgatók véleménye. A vezetők értékelését tartjuk realisabbnak, mert ők egyrészt már a gyakorlati vezetői tapasztalataik birtokában mondanak véleményt a főiskolai képzésük eredményeiről és hiányosságairól, másrészt a főiskolán folyó uttörővezető-képzést össze tudják hasonlítani az uttörőmozgalom képzési központjai által szervezett mozgalmi vezetőképzéssel. Az ezzel kapcsolatos véleményüket a V-8. sz. táblázat tartalmazza.

A táblázat adataiból kitűnik, hogy a vezetők 9 %-a egyik képzési formát sem tartja megfelelőnek. 25 %-uk szerint a képzés mindkét formája jó, és azok jól kiegészítik egymást, 40 %-uk pedig úgy vélekedik, hogy az önmagában jó képzési formákat össze kellene hangolni. Vagyis a vizsgálati személyek kétharmadának a véleménye szerint vagy már jó, vagy kis módosítással elfogadható a főiskolai uttörőképzés. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a vezetők 89 %-a az uttörőszövetség által a képzési bázisok képzését megfelelőnek tartja, a főiskolai mozgalmi vezetői képzésről csak 67 %-uk vélekedik hasonlóan.

Amikor a kezdő vezetők a mozgalmi vezetőképzéstől függetlenül mondtak véleményt a főiskolai uttörővezetői képzésről, /V-9.sz. táblázat/ akkor csak 53 %-uk minősítette

a főiskolai képzést megfelelőnek, de ez is jobb minőség mint a főiskolai hallgatóké.

A főiskolai uttörővezetői képzés szervezésénél célszerű lenne figyelembe venni a képzési bázisokon folyó munka tapasztalatait. A képzések tartalmának meghatározásakor nagyobb gondot kellene fordítani a két képzés egymásra épülésére, az átfedések elkerülésére.

A főiskolán folyó vezetőképzés hatékonyabbá tételére tett javaslatok között a magasabb szintű elméleti, szélesebbkörű gyakorlati képzésre tett javaslatok fordulnak elő leggyakrabban. Véleményük szerint a mozgalmi pedagógiai ismeretek következetesebb számonkérése, az uttörőcsapat és tábori gyakorlatok ellenőrzése, és új képzési formák bevezetése sokat segítene a főiskolai képzés hatékonyabbá tételében.

E. Pedagógiai tanulságok és következtetések

Témánk történelmi előzményeinek áttekintése során meggyőződhattünk arról, hogy hazánkban a pedagógusok a felszabadulást megelőző években is részt vállaltak az ifjúsági szervezetek munkájában, vezetésében. Az 1900-as évektől szerepük meghatározó volt az önkéntes alapon szerveződő egyesületek, szervezetek vezetésében. Arra is találtunk példát, hogy az ilyen jellegű feladatok ellátására a pedagógusképző intézetek szervezett formában készítették fel növendékeiket. Amint azt feltételeztük, a mozgalmi pedagó-

giai képzés tehát nem ujkeletű, nem kizárólagosan csak a szocialista pedagógusképzés tekintette, illetve tekinteti feladatának.

A felszabadulás után az ifjusági és gyermekszervezetek tömegszervezetekké fejlődtek. A Magyar Uttörők Szövetsége az általános iskolai tanulók iskolai és iskolán kívüli tevékenységének politikai szervezőjévé, irányítójává vált. E bonyolult feladatának ellátásához különösen nagy szükség van a pedagógusok segítségére. A pedagógusoknak ezzel kapcsolatos feladatait korábban részleteztük, itt csupán arra utalunk, hogy e feladatok szakszerű megoldására való felkészítés a tanárképző főiskolák igen fontos pedagógiai és politikai programja kell hogy legyen.

A társadalmi elvárásoknak megfelelően a pedagógiai, illetve a tanárképző főiskolák óratervei, tantervei kezdetől előírták a hallgatók uttörővezető-képzésének tananyagát, időkeretét és a képzés formáit. A vizsgált időszakban azonban ezek a követelmények az indokoltnál is gyakrabban, némely esetben pedig évenként változtak. Véleményünk szerint a jövőben a hallgatók mozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítéséhez a tantervi előírásokban nagyobb stabilitásra, átgondoltabb, következetesebb központi irányító munkára van szükség.

Az általános iskola és az uttörőmozgalom kölcsönösen hatottak egymás fejlődésére. Kapcsolatuk alakulása új elvi problémákat és feladatokat vetett fel az iskolai és mozgalmi közösségi strukturákban, és a tanulói közösség

pedagógiai irányításának módjában is. A felvetődött kérdéseknek eddig csak egy részére adhatott választ a pedagógia. A nevelésnek e két fontos színterén folyó pedagógiai tevékenység sajátosságainak, azonosságainak és különbségeinek tudományos igényű feldolgozása azonban tovább nem halasztható feladat. Mint erről korábban is szóltunk, e kérdések elvi tisztázása után válik lehetővé az uttörőmozgalom pedagógiájának kidolgozása, illetve az uttörőmozgalom pedagógiája és a nevelés általános elmélete összefüggéseinek feltárása. Ugy ítéljük meg, hogy ma már rendelkezésre áll a mozgalmi pedagógia hatékony elméletének kidolgozásához szükséges tapasztalati anyag.

Az uttörőmozgalom pedagógiája azonban még nincs úgy kimunkálva, hogy az megfelelő elméleti alapja lehetne a hallgatók uttörőmozgalmi felkészítésének. Vizsgálódásaink során különösen a hallgatók közösség-értelmezésében, az iskolai és mozgalmi közösségek kapcsolatával összefüggő kérdésekben, az iskolai demokratizmus értelmezésében és annak megvalósításával kapcsolatos feladatokban tapasztaltunk bizonytalanságot.

Az uttörőmozgalom pedagógiájának nem kellő szintű kidolgozottsága a főiskolai hallgatók uttörővezetői felkészítését más tekintetben is kedvezőtlenül befolyásolja. A hallgatók az iskolai és uttörővezetői képzési folyamatban olyan mozgalmi gyakorlatot ismernek meg, amely nélkülözni kénytelen az elmélet iránymutatását. Ezért a pedagógiai tudatosság nem kellő szintjén álló mozgalmi gyakorlatban szer-

zett tapasztalatok nem segítik megfelelő hatékonysággal mozgalmi képzésüket, és az uttörővezetői munkára való beállítódásuk alakulását. Ennek kiküszöbölése érdekében egyrészt gyorsítani kellene az uttörőmozgalom pedagógiája kidolgozásának ütemét, másrészt biztosítani kellene a főiskolai mozgalmi képzéshez elengedhetetlenül szükséges korszerű jegyzet és szöveggyűjtemény kiadását, továbbá az ifjúságmozgalmi témájú szakdolgozatokhoz és tudományos diákköri munkákhoz biztosítani kellene a nehezen hozzáférhető forrásanyagokat és segédanyagokat, stb.

A főiskolán folyó mozgalmi pedagógiai képzés hatékonyságát jelentős mértékben behatárolják a képzés hagyományos formái: az "Uttörővezetés" c. tantárgy, a főiskolai uttörővezetőképző tábor, az évközi uttörővezetői csapatgyakorlat és az egyéni tábori vezetői gyakorlat.

A vizsgálatban résztvett hallgatók és gyakorló uttörővezetők nagy része általában elégedetlen volt a főiskolai mozgalmi vezetőképzés tartalmával és formáival. Ahogyan azt dolgozatunkban kimutattuk, az uttörővezetői ismeretek és tapasztalatok forrásai között a főiskolai mozgalmi pedagógiai képzést tartották legkisebb értékűnek a végzős főiskolai hallgatók. /Lásd: H-2.sz. táblázat!/ A képzés egyes formái közül az "Uttörővezetés" c. tantárgy kapta a legalacsonyabb átlagpontszámot. Ezzel kapcsolatosan ismételten utalnunk kell vizsgálódásunk ama következtetésére, hogy a főiskolai mozgalmi pedagógiai képzésben a nagycsoportos előadási forma nem biztosítja a kellő haté-

konyságot. A mozgalmi képzés fentebb ismertetett egyéb formáinak hatékonysága a vizsgálatunk szerint lényegesen jobbnak bizonyult, de e képzési formákkal kapcsolatban is több hiányosságot tapasztaltunk. Többek között nyilvánvalóvá vált, hogy az uttörővezetői és az iskolai gyakorlatokon a tantervekben és utmutatókban előirt követelményeknek csak egy részét teljesítik a hallgatók. Pl. ritkán vesznek részt bemutató mozgalmi foglalkozásokon; az uttörőfoglalkozások önálló vezetésével csak a hallgatók egy részét bízzák meg a szakvezetők; a mozgalmi foglalkozások előkészítése és elemzése is legtöbbször elmarad, stb.

Még nagyobb gondot jelent, hogy az iskolai és az uttörővezetői gyakorlati képzési feladataikat egymástól csaknem teljesen elkülönülten végzik a hallgatók, s így az iskolai és a mozgalmi feladatokat, tevékenységeket, valamint az ezekkel kapcsolatos nevelői feladatokat, mint a nevelés egymástól független színtereit ismerik meg.

A különböző mozgalmi foglalkozási formák vezetésére is eltérő mértékben készülnek fel a hallgatók a főiskolai képzésük során. Vizsgálatunknak ezzel kapcsolatos tanulságait fentebb részletesen elemeztük. Kiemelkedő jelentőségük miatt azonban ismételten utalunk arra, hogy a munkára nevelés és politikai nevelés kérdésével, - főleg azoknak az uttörőmunkában alkalmazott formáival - az eddiginél lényegesen többet kell foglalkoznunk a mozgalmi pedagógiai képzés keretében a főiskolákon.

Vizsgálódásaink során igazolódott az a feltételezésünk, hogy a mozgalmi pedagógiai képzés jelenleg alkalmazott formái eltérő mértékben, és csak kis hatékonysággal szolgálják az uttörővezető-képzés feladatainak teljesítését. /Lásd: H-3.sz. táblázat./

A mozgalmi képzés egyes formáinak hatékonyabbá tételével, vagy megszüntetésével kapcsolatos javaslatainkat korábban ismertettük. Ismételten hangsúlyozzuk azonban, hogy a jövőben a képzés bármely formáját alkalmazva csak úgy lehet hatékonyabb a hallgatók mozgalmi pedagógiai képzése, ha a képzést végző oktatók sokkal több segítséget kapnak munkájukhoz. Ezért rendelkezésükre kell bocsátani a mozgalmi képzési bázisoknak, a hazai és külföldi tanárképző főiskoláknak a mozgalmi pedagógiai képzésben szerzett tapasztalatait. Az uttörőelnökségeknek a jelenleginél sokkal intenzívebben kell segíteniük a főiskolás hallgatók uttörővezető képzését.

A főiskoláknak is többet kell tenniük annak érdekében, hogy a képzés egész rendszerével szolgálják a hallgatók mozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítését. Vizsgálatunkban kimutattuk, hogy a szaktárgyaik tanítása is sok hallgatót és kezdő pedagógust állít rendkívül nehéz feladat elé. Igen alacsony azoknak a fiatal tanároknak az aránya, /4,72 %/ akik különösebb nehézség nélkül tudják megoldani mind a szaktanári, mint az uttörővezetői feladataikat. /Lásd: V-6.sz. táblázat./ Ezek az adatok is azt mutatják, hogy a főiskolai mozgalmi pedagógiai képzésben je-

lentkező gondok összefüggnek a tanárképzés általános problémáival, így azok nem is oldhatók meg csupán a főiskolai uttörővezetőképzés keretein belül, hanem csakis a tanárképzés általános problémáinak részeként.

Amint ez a vizsgálódásainkból kitűnt, a mozgalmi pedagógiai képzésben jelentkező gondok ellenére a hallgatók többségének az uttörővezetői munkára való beállítódásának mértéke megfelelő. A gyakorló uttörővezetők kedvezőbben vélekednek a főiskolai mozgalmi vezetői képzésről, mint maguk a főiskolai hallgatók. A kezdő uttörővezetők munkájának minősítése is kedvezőnek mondható /Lásd: V-5.sz. táblázat/. Az uttörővezetői képzés olyan eredményei ezek, amelyekben kifejezésre jut a főiskolai oktatók, gyakorló uttörővezetők és főiskolai hallgatók többségének erőfeszítése, s amelyek alapját képezhetik a főiskolai mozgalmi pedagógiai tevékenységre való felkészítő munka hatékonyabb megvalósításának.

I R O D A L O M

ALLPORT, G.W. /1979/: Az attitűdök. Az attitűdök pszichológiai kutatásának kérdései. Szerk.: Halász László, Hunyady György, Marton L. Magda. Akadémiai Kiadó, Budapest.

A MAGYAR PEDAGÓGIA A KIBONTAKOZÁS UTJÁN. /1956/: MTA Pedagógiai Főbizottságának 1956. június 30-i vitaülése. Pedagógiai Szemle, 10. szám.

A MAGYAR UTTÖRŐK SZÖVETSÉGE képzési rendszere. /1978/: Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

A PÁRT IFJUSÁGPOLITIKÁJÁNAK NÉHÁNY KÉRDÉSE. /1970/: Az MSZMP K.B. 1970. február 18-19-i ülésének jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó, Budapest.

AZ MSZMP XII. KONGRESSZUSA. /1980/: Kossuth Könyvkiadó, Budapest.

ÁGOSTON GYÖRGY /1952/: A közösségi nevelés és az uttörőmozgalom. Tankönyvkiadó, Budapest.

ÁGOSTON GYÖRGY /1958/: A nevelés elméletének programja. Tanulmányok a neveléstudomány köréből 1958. Akadémiai Kiadó, Budapest.

ÁGOSTON GYÖRGY /1965/: A gyermekmozgalom sajátos pedagógiai tevékenysége az öntevékenység fejlesztésében, az önkormányzóképeség kialakításában. Az Uttörővezetők Országos Konferenciáján 1965. május 3-án elhangzott előadás. Kézirat.

ÁGOSTON GYÖRGY /1973/: Neveléstudomány. Tankönyvkiadó, Budapest.

ÁGOSTON GYÖRGY /1976/: A pedagógia alapfogalmai és a nevelési célrendszer. Akadémiai Kiadó, Budapest.

ÁGOSTON GYÖRGY /1982/: Az iskola funkciói és funkciózavarai az osztályszociális szűkülő nevelésben. Pedagógiai Szemle, 4. szám.

ÁGOSTON - NAGY - OROSZ /1979/: Mérési módszerek a pedagógiában. Tankönyvkiadó, Budapest.

ÁLLÁSFOGLALÁS /1978/: az óvodai, alsó- és középfokú nevelési-oktatási intézményekben foglalkoztatott pedagógusok munkaköri kötelezettségeiről. Művelődésügyi Közlemény 16. szám.

ÁLTALÁNOS PEDAGÓGIAI UTMUTATÓ az általános iskolai nevelés és oktatás tervének bevezetéséhez. /1977/ Országos Pedagógiai Intézet, Budapest.

BAKONYI PÁL /1976/: A világnézeti nevelés néhány időszerű kérdése. Uttörővezető, 9-10. szám.

BARACSI PÁL /1978/: Eredmények és újabb törekvések az uttörővezető-képzésben. Pedagógusképzés, 3. szám.

BARA JÁNOS /1962/: Az általános iskolák gyermekközösségeinek felnőtt irányításáról. Pedagógiai Szemle, 5. szám.

BERECZ JÁNOS - NÁDOR GYÖRGY /1961/: Az ifjúsági mozgalom nevelőmunkája. Tankönyvkiadó, Budapest.

BERECZKI SÁNDOR /1966/: A tanárképző /pedagógiai/ főiskolák lélektani és pedagógiai tárgyainak tantervtörténeti fejlődése 1947-től 1964-ig. Tanulmányok a neveléstudomány köréből 1965. Akadémiai Kiadó, Budapest.

BIZÓ GYULA /1965/: Az általános iskolai nevelőképzés. Nevelésügyünk husz éve 1945-1964. Tankönyvkiadó, Budapest.

DEMÉNDY MIKLÓS /1940/: Cserkészpróbák könyve. A Magyar Cserkészszövetség kiadása, Budapest.

FILOZÓFIAI KISLEXIKON /1973/: Kossuth Könyvkiadó, Budapest.

FÜLE SÁNDOR /1972/: A tanárképző főiskolák nevelési programja. MM Pedagógusképző Osztály kiadása, Budapest.

FÜLE SÁNDOR /1973/: A nevelés gyakorlata. Tankönyvkiadó, Budapest.

GÁSPÁR LÁSZLÓ /1968/: A közösségi tevékenységre épülő nevelési folyamat általános vonásai. Tanulmányok a neveléstudomány köréből 1967. Akadémiai Kiadó, Budapest.

GÁSPÁR LÁSZLÓ /1973/: A termelőmunka pedagógiai funkciói. Pedagógiai Szemle, 12. szám.

GÁSPÁR LÁSZLÓ /1977/: A társadalmi gyakorlat szükségletei és az általános nevelés tartalma. Akadémiai Kiadó, Budapest.

GÁSPÁR LÁSZLÓ /1978/: A mindenoldalú nevelés realitása és aktualitása. Uttörővezető, 12. szám.

GERGELY FERENC /1981-82/: A vezetők és a vezetőképzés helyzete a magyar cserkészmozgalom virágkorában, 1919. augusztus 1. és 1933 között. Uttörővezető, 1981. 11., 12. szám, 1982. 6. szám.

GESZTESI JÓZSEF /1970/: Neveléstudományi tanácskozás a kisdobos és uttörővezetésről. Kisfaludi Károly könyvtár házi sokszorosítója, Győr.

GESZTESI JÓZSEF /1972/: Az uttörővezető-képzés helyzete és távlatai a tanárképző főiskolákon és a tanítóképző intézetekben. Kisfaludi Károly könyvtár házi sokszorosítója, Győr.

GRISIN - FLJAKSZ /1964/: A V.I. Lenin Uttörőszervezet munkájának pedagógiai alapjai. Magyar Pedagógia, 1. szám.

HATÁROZATGYÜJTEMÉNY /1978/: A Magyar Uttörők Szövetsége Országos Elnöksége határozatai. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat Ságvári Endre Könyvszerkesztőség.

HORVÁTH LAJOS /1979/: A tanulói önkormányzat fejlesztésének utjai az általános iskola mozgalmi életében, Akadémiai Kiadó, Budapest.

HORVÁTH LAJOS /1981/: Közéletiségre nevelés az általános iskola felső tagozatában. Tankönyvkiadó, Budapest.

HUNYADY GYÖRGYNÉ /1973/: Attitűdskála a közösségi beállítódás mérésére. Pedagógiai Szemle, 6. szám.

HUNYADY GYÖRGYNÉ /1977/: Kollektivitás az iskolai osztályokban. Akadémiai Kiadó, Budapest.

HUNYADY GYÖRGYNÉ /1980/: Nevelőmunka az uttörőmozgalomban. Uttörővezetők kiskönyvtára sorozat VII. kötet. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Ságvári Endre Könyvszerkesztőség.

JUBA ADOLF /1917/: Az ifjúsági egyesületek kérdése.

Magyar Pedagógia, 5. szám.

JURCSÁK LÁSZLÓNÉ /1965/: Pedagógiai hatások a kisdobos és
uttörőközösségek fejlődésében. Pedagógiai Szemle, 12. szám.

KÁLMÁN GYÖRGY /1981/: A politechnikai nevelés korszerű ér-
telmezése. Tankönyvkiadó, Budapest.

KIRÁLY GYULA /1964/: Pedagógusképzésünk új szinfoltja.
/"Az ifjúsági mozgalom nevelőmunkája" c. tantárgy bevezetése./
Egri Tanárképző Főiskola Füzetek, Sep. 317.

KIRÁLY GYULA /1970/: Az uttörőszervezet hatása a magyar pe-
dagógia fejlődésére. Egri Tanárképző Főiskola Füzetek.
Sep. 499.

KIRÁLY GYULA /1973/: A hallgatók uttörővezetői munkára való
felkészítésének fejlődése a főiskolán. Az általános iskolai
tanárképzés 25 éve. MM Kiadvány. Szerkesztette: Köves József.

KIRÁLY GYULA /1974/: SZÖVEGGYŰJTEMÉNY az uttörőmozgalom pe-
dagógiája c. egységes főiskolai jegyzethez. Tankönyvkiadó,
Budapest.

KIRÁLY GYULA /1979/: Az uttörőmozgalom pedagógiája. Tankönyv-
kiadó, Budapest.

KOCSIS JÓZSEF /1982/: Folytatódik az iskolakisérlet Szentlőrincen. Köznevelés, 19. szám.

KOMLÓSI SÁNDOR /1968/: A pedagógiai tárgyak oktatásának fejlődése a Pécsi Tanárképző Főiskolán. A Pécsi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. Soria 1.sz. Pécs.

KOVÁCS SÁNDOR /1980/: Gyermekvezetők és közösségeik. Uttörővezetők Kiskönyvtára sorozat VI. kötet. Ifjusági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

KURAKIN - NOVIKOVA /1972/: A kollektiva és a gyermek személyisége. Pedagógiai Szemle, 4. szám.

KRONSTEIN GÁBOR /1978/: Utkeresés és előrehaladás az uttörőmozgalomban. Megjegyzések az önszemlélet ellentmondásaihoz. Pedagógiai Szemle, 9. szám.

KRUPSZKAJA N.K. /1949/: Válogatott pedagógiai tanulmányai Hungária Könyvkiadó, Budapest.

LENIN /1969/: az ifjuságról és az ifjusági szövetségek feladatairól. /Szemelvénygyűjtemény/ Ifjusági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

LORÁND FERENC /1974/: A szocialista nevelőiskola funkciói. Köznevelés, 5. szám.

LORÁND FERENC /1974/: A szocialista nevelőiskola négy pillére. Köznevelés, 6. szám.

MAJZIK LÁSZLÓNÉ /1977/: Az osztályfőnöki óra az iskola és a mozgalmi nevelés találkozáspontja. Uttörővezető, 20. szám.

NAGY JÓZSEF /1981/: A pedagógiai kutatás helyzete és perspektívái. Pedagógiai Szemle, 4. szám.

NAGY SÁNDOR/1981/: Tanulmányok a neveléstudomány köréből. 1978. Akadémiai Kiadó, Budapest.

NAGY SÁNDOR - HORVÁTH LAJOS /1978/: Neveléstudomány, Tankönyvkiadó, Budapest.

NEVELÉSI TERV /1963/: Az általános iskolai tanulók tervszerű nevelésének programja. Tankönyvkiadó, Budapest.

NOVIKOVA L.I. /1981/: A gyermekközösség mint társadalmi-pedagógiai rendszer. A személyiség nevelésének alapkérdései. Szerkesztette: Petrikás Árpád. Tankönyvkiadó, Budapest.

PEDAGÓGIA I-II. /1980/: Tanárképző főiskolák tankönyvei. Szerkesztette: Szántó Károly. Tankönyvkiadó, Budapest.

PETRIKÁS ÁRPÁD /1978/: A tanulói önkormányzat fejlesztése.
Tankönyvkiadó, Budapest.

PHILIPPS R.E. /1931/: Az őrsi rendszer és a tiz törvény.
A Magyar Cserkészszövetség kiadása, Budapest.

PIONIRVEZETŐK KÖNYVE /1951-52/: I-VII. kötet. Ifjúsági
Könyvkiadó, Budapest.

PIRY JÓZSEF - KOVÁCS BÉLÁNÉ /1955/: Az Uttörőszervezet.
/Főiskolai jegyzet/. Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalat,
Budapest.

RAJGYÜLÉSEK KÖNYVE /1953/: A DISZ K.V. Uttörő Osztálya kiad-
ványa. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

RENDTARTÁS /1976/: Rendtartás az általános iskolák számára.
Szikra Nyomda, Budapest.

RÓKUSFALVY - STULLER - KELEMENNÉ /1981/: Pedagógusszemélyi-
ség és tanárképzés. Tankönyvkiadó, Budapest.

SALAMON ZOLTÁN /1961/: Az ifjúsági szervezetek pedagógiája
a neveléstudomány rendszerében. Pedagógiai Szemle, 1. szám.

SIMON GYULA /1965/: Nevelésügyünk husz éve 1945-1964.
Tankönyvkiadó, Budapest.

SIMON GYULA /1965/: A köznevelésügy fejlődésének néhány sajátossága. Nevelésügyünk husz éve 1945-1964. Tankönyvkiadó, Budapest.

SZABÓ LÁSZLÓ /1977/: Az uttörőszövetség módszerei. Uttörővezető, 9.sz.

SZARKA JÓZSEF /1971/ A nevelési tapasztalat. Akadémiai Kiadó, Budapest.

SZÉCHY ÉVA /1967/: A közösségi nevelés utjai a középiskolában. Tankönyvkiadó, Budapest.

SZENES ELEKNÉ /1953/: Uttörő - Mozgalom. Tankönyvkiadó, Budapest. /Főiskolai jegyzet/

SZÉNÁSI JÓZSEF /1981/: A dialektika alaptörvényeiről. Akadémiai Kiadó, Budapest.

SZIRMAI GYÖRGYNÉ /1965/: A magyar uttörőszervezet. Nevelésügyünk husz éve 1945-1964. Tankönyvkiadó, Budapest.

SZTRILICH PÁL /1932/: A gyakorlati óravezető. A Magyar Cserkészszövetség kiadványa, Budapest.

SZÜCS ISTVÁNNÉ /1980/: Uttörőcsapatok a mérlegen. /Szerk./
Ifjusági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

SZÜCS LÁSZLÓ - KÖVES JÓZSEF /1973/: Az általános iskolai
tanárképzés 25 éve. /Szerkesztők/ MM kiadvány, Budapest.

SZÖVEGGYÜJTEMÉNY /1974/: Az uttörőmozgalom pedagógiája c.
egységes jegyzethez. Szerkesztette: Király Gyula. Tankönyv-
kiadó, Budapest.

SZÖVEGGYÜJTEMÉNY /1981/: Uttörőmozgalmi ismeretek. Szer-
kesztők: Budai István, Gesztési József. Tankönyvkiadó, Buda-
pest.

TEMESSY GYŐZŐ - SZTRILICH PÁL /1936/: A cserkészpróbák.
III. kötet. A Magyar Cserkészszövetség kiadása, Budapest.

TEMPLOM JÓZSEFNÉ - TRENCSENYI LÁSZLÓ /1980/: Tevékenységi
rendszer a csapatban. Uttörővezetők Kiskönyvtára VII.kötet
19.oldal. Ifjusági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

TIMÁR GYÖRGY /1980/: A harmadik kürtszó. Élet és Irodalom,
március 15-i szám, 1.oldal.

TÓTH BÉLÁNÉ /1963/: Az ifjusági mozgalom nevelőmunkája.
Ifjusági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

TÖRVÉNY A KÖZMŰVELŐDÉSRŐL /1976/: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.

UTMUTATÓ /1974/: Az általános iskolai és az óvodai gyakorlatok utmutatói az 1974-75. tanévtől. O.M. Pedagógusképző Osztály kiadványa, Budapest.

UTMUTATÓ /1979/: Utmutató a tanár- és tanítóképző főiskolák hallgatóinak uttörővezetői felkészítéséhez. O.M. Pedagógusképző Osztály kiadványa, Budapest.

UTTÖRŐVEZETŐK KISKÖNYVTÁRA /1961-67/: sorozat, 1-12. kötet. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

UTTÖRŐVEZETŐK KISKÖNYVTÁRA /1977-82/: sorozat, 1-11. kötet. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

UTTÖRŐVEZETŐK VII. ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA /1979/: jegyzőkönyv. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

VAJÓ PÉTER /1964/: Az iskolai ifjúsági szervezetek nevelőmunkája és a társadalmi aktivitásra nevelés. Pedagógiai Szemle, 9. szám.

VASKÓ LÁSZLÓ /1980/: A köznevelésügy fejlődése a tiszántúli tankerületben /1944-50/. Alföldi Nyomda, Debrecen.

VASTAG ZOLTÁN /1980/: Az iskola és az uttorószervezet együttműködésének továbbfejlesztése. Uttörővezetők kis-könyvtára, VII. kötet, 9. oldal.

ZÁHONYI EDE /1981/: Fejezetek a magyar uttorómozgalom történetéből. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Budapest.

ZOMBOR ZOLTÁN /1970/: A pedagógusképzés hatásfokának vizsgálata és eredményeinek hasznosítása. Az Egri Tanárképző Főiskola Füzetek. Sep. 502.

ZRINSZKY LÁSZLÓ /1981/: A neveléstudomány önvizsgálatához. Pedagógiai Szemle, 9. szám.

M E L L É K L E T E K

- 1/ Kérdőív IV. éves főiskolai hallgatók számára
- 2/ Kérdőív uttörővezetőknek
- 3/ H-1-18. számú táblázatok /A hallgatók kérdőíveinek adatait tartalmazzák./
- 4/ V-1-10. számú táblázatok /A gyakorló uttörővezetők válaszainak összesítését tartalmazzák./

BESSENYEI GYÖRGY TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA

Pedagógia Tanszék

Nyiregyháza

Kedves Hallgató!

Néhány hónap múlva Ön is elkezdni munkáját egy olyan iskolában, amely a többihez hasonlóan a hagyományos iskolából a nevelőiskolává válás történelmi korszakát éli. Ott a gyerekek, a kortársak és a szülők is olyan pedagógusok érkezését várják, akik nemcsak jó szaktanárok, hanem a gyermekek uttörőmozgalmi munkáját is irányítani tudó, elkötelezett nevelők.

Hogyan készítettük és hogyan készültek fel végzős hallgatóink erre a bonyolult feladatra? Erre a kérdésre reális választ csak az Önök segítségével adhatunk.

Ezért tisztelettel kérjük, hogy a mellékelt "Kérdőív" valamennyi kérdésére őszintén, legjobb tudása és meggyőződése szerint válaszoljon. A válaszadás előtt gondosan olvassa el az egyes kérdéseket és utasításokat.

Válaszaival, tapasztalataival, javaslataival hozzájárul ahhoz, hogy a jövőben eredményesebben oldhassuk meg a főiskolai képzésnek ezt a fontos feladatát!

Segítségét köszönjük!

Nyiregyháza, 1982. március hó

Daracsi Pál s.k.
főiskolai adjunktus

K É R D Ő I V

IV. éves főiskolai hallgatók számára

A megfelelő választ szíveskedjék aláhuzni!

Nő - férfi

Melyik főiskola hallgatója?

B.pest. Csepel

Nyiregyháza

Szeged

Eger

Pécs

Szombathely

Szakpárja: -----

I.

1. Korábban részt vett-e uttörővezetői képzésben?

a/ Általános iskolás korában:

igen

nem

b/ Középiskolás korában:

igen

nem

2. a/ Volt-e uttörővezetői megbízatása általános iskolás korában?

igen -----/a megbízatás megnevezése/

nem

b/ Volt-e ifivezető?

igen

nem

3. Minősítése 5-től 1-ig terjedő pontokkal uttörővezetői ismereteinek tapasztalatainak főbb forrásait!

/Magasabb pontszámmal az Ön számára többet adó forrást értékelje!
Azonos pontszámmal több forrást is minősíthet!/
-----

a/ Uttörő korban szerzett ismeretek, ...pont

b/ Ifivezetői munka tapasztalatai, ...pont
/Ha nem volt ifivezető, 0 pontot írjon!/
-----

c/ a főiskolai uttörővezető-képzés tapasztalatai, ...pont

d/ egyéb .....pont

/Pl.: Öntevékeny vezetői munka. Ha ilyet nem végzett,
0 pontot írjon!/
-----

4. Az előző kérdéshez hasonlóan minősítse 5-től 1-ig terjedő pontokkal a főiskolán folyó uttörővezető-képzés egyes formáit.

/Ha valamelyik képzési formában nem vett részt, azt szíveskedjék 0 ponttal jelölni!/
.....

a/ Főiskolai uttörővezető-képző táborozás,	.....pont
b/ "Uttörővezetőképzés" c. tantárgy,	.....pont
c/ évközi/ 15 órás/ utt.vezetői csapatgyakorlat,	.....pont
d/ kéthetes egyéni tábori vezetői gyakorlat,	.....pont
e/ vagy	.....pont

5. A kéthetes egyéni tábori vezetői gyakorlatát hol végezte?

- uttörőtáborban,	- napközi otthonban,
- SZOT gyermeküdülőben,	- spóttáborban,
- napközis táborban,	- építőtáborban,

vagy: .....

6. Az "Uttörővezetés" c. tárgy előadásain és az uttörővezetői gyakorlatok foglalkozásain kívül, főiskolai képzésük idején foglalkoztak-e az uttörővezetői munka kérdéseivel?

/A megfelelő válasz aláhuzandó!/
.....

- a/ -több alkalommal,
-egy-két esetben,
-nem foglalkoztak.

b/ Ha igen, milyen studiumon, foglalkozáson?.....
.....

7. a/ Főiskolás éve alatt hospitálóként részt vett-e uttörőfoglalkozáson?

- igen
- nem

Ha igen, milyen foglalkozáson?.....

b/ Részt vett-e bemutató uttörőfoglalkozáson?

- igen
-nem

Ha igen, milyen foglalkozáson?.....

II.

1. A főiskolai képzés keretében vezetett-e önállóan uttörőfoglalkozást?

- igen
- nem

Ha igen, milyen képzési forma keretében, milyen foglalkozást vezetett?

/A kipontozott részre a foglalkozás típusát sziveskedjék írni /pl. rajfoglalkozás/. Ahol nem vezetett foglalkozást, ott a kipontozott részre 0-t sziveskedjék írni!/
.....

- a/ Gyakorló iskolában tanítási gyak. idején, ...
b/ évközi /15 órás/ csapatgyakorlaton, ...
c/ nyári tábori vezetői gyakorlaton, ...
d/ a februári külső iskolai gyakorlaton, ...
e/ vagy: .....

2. Ha önállóan vezetett uttörőfoglalkozást,

- a/ kapott-e segítséget a felkészüléshez?

-igen
-nem

- b/ A foglalkozást követte-e a tanítási órához hasonló elemzés?

-igen
-nem

- c/ A tanítási órára, vagy az uttörőfoglalkozásra való felkészülés jelentett-e nehezebb feladatot?

- tanítási óra,
- uttörőfoglalkozás.

- d/ Ha az uttörőfoglalkozás, miből adódott a nehézség?

.....

3. a/ A februári külső gyakorlatról készült írásbeli értékelés tartalmazza-e az ott végzett uttörőmozgalmi munkájának minősítését?

- igen
- nem

- b/ Ha igen, munkájának minősítése:

- jó
- megfelelő
- gyenge

III.

1. a/ Leendő munkahelyén, - ha erre ott igényt tartanak - vállal-e
uttörővezetői megbízatást?

- igen,

- nem.

b/ Ha nem vállal, ennek oka:.....

c/ Ha igen, milyen vezetői megbízatást vállalna legszívesebben?
/Több válasz esetén válaszait rangsorolja!/
- csapatvezető, - rajvezető,

-csapatvezető helyettes, -szakkörvezető,

-vagy: .....

2. Az alábbiak közül melyik uttörő közösségi tevékenység lebonyo-
lítását vállalná legszívesebben?

/Több válasz esetén válaszait rangsorolja!/
- ünnepi kulturális műsor, -akadályverseny,

- politikai jellegű rendezvény, -táborzás,

- játékos szellemi vetélkedő, -társadalmi munka,

- tréfás sportvetélkedő, -karnevál,

- vagy: .....

3. Az őrsvezetők képzése "forgószinpad" formában történik.

Az alább felsoroltak közül melyik "állomáson" lenne legszívesebben
vezető? /Több válasz esetén válaszait rangsorolja!/
- beszélgetés a Magyar Uttörők Szövetsége történetéről,

- alakí formások gyakoroltatása,

- daltanítás,

- beszélgetés az őrsvezetői munka jellegéről,

- játéktanítás,

- tábló készítése az uttörőmozgalom jelképeiről.

4. a/Milyennek ítéli meg a főiskolai képzés rendszerét és tartalmát?

- jónak,

- megfelelőnek,

- módosítani kellene.

b/ Mi az Ön legfontosabb módosítási javaslata?.....

.....

IV.

A KÉRDŐIV következő része állításokat tartalmaz az uttörőmozgalomról és az uttörővezetésről. Kérjük öt fokozatban jelölje egyetértésének mértékét az állításokkal. Az egyes állításokkal egy sorban levő vonalkára írja az értékelését kifejező pontszámot a következőképpen:

- 5 pontot, ha azzal teljesen egyetért,
- 4 pontot, ha az állítással részben egyetért,
- 3 pontot, ha az állítás helyességét nem tudja eldönteni
- 2 pontot, ha az állítással kevésbé ért egyet,
- 1 pontot, ha azzal egyáltalán nem ért egyet.

1. Az uttörőtevékenység éppugy fejlesztí a gyermek személyiségét, mint a tanulás. ....
2. Az iskola csak az uttörőcsapaattal együtt képes a szocialista neveléshez szükséges közvetlen társadalmi kapcsolatok kialakítására. ....
3. Az uttörőmozgalomban folyó nevelés kiegészíti és befolyásolja a családban folyó nevelést is. ....
4. Az uttörővezetői tevékenység önkéntes, ezért csak a pedagógusra tartozik, hogy vállal-e mozgalmi vezetői tisztséget, vagy nem. ....
5. A gyermek személyiségjegyeinek egy része csak az uttörőszervezet tevékenységrendszerében fejleszthető. ....
6. Nem érdekel majd, hogy a kollegáimnak mi a véleménye rólam, csak az a fontos, hogy a gyermekekkel jól megértsük egymást. ....
7. Az a pedagógus, aki nem vállal uttörővezetői tisztséget, tanárnak sem alkalmas ....
8. Az olyan tanár, aki uttörőfoglalkozásokon játszadozik tanítványeival, a tanítási óráin nehezen tud fegyelmet tartani. ....

9. Ha az igazgató kijelöli rajvezetőnek a pedagógust,
az köteles ezt a feladatkört is ellátni. ....
10. A pedagógusnak az iskolában és az uttörőszerve-
zetben is együtt kell dolgozni a gyermekekkel,
hogy köztük a szocialista tanár-diák viszony ki-
alakuljon. ....
11. Az uttörővezetői tevékenységben a pedagógusnak
is sok élményben van része, amely kárpótolja őt
fáradásaiért. ....
12. A jó osztályfőnök minden körülmények között
megvédi osztályát és tanítványait. ....
13. Az uttörővezetői tisztséget visszautasító
pedagógus politikai alkalmassága is kétségbe
vonható. ....
14. Minden rajvezető csak a saját rajával törőd-
jön, neavatkozzon a többi raj munkájába. ....
15. A tanár feladata szaktárgya eredményes tanítása,
és ha ezt jól végzi, utána vállaljon mozgalmi
vezetői tisztséget. ....
16. Az uttörőmunka önkéntes, ezért az ott elkövetett
mulasztásokért a tanuló nem vonható felelősségre, ...
17. Előbb jó osztályközösséget kell kialakítani,
utána lesz képes az osztály a jó uttörőtevékeny-
ség végzésére. ....
18. A tanár kötelessége, hogy tanítványai életének
minden területét ismerje, irányítsa és ellenőrizze. ....

19. A rajvezetőnek nem kell a raj minden tagjával foglalkozni, elég ha csak az aktívák nevelésével törődik. ....
20. A jó pedagógus szaktárgyi, uttörőmozgalmi és egyéni problémák megoldásában ^yegaránt segítséget tud adni tanítványainak. ....
21. Közösségi nevelés csak az uttörőmozgalom szervezeti keretei közt folyhat. ....
22. A tanulás az iskolás gyermek legfőbb kötelessége, ezért csak a jó képességűek vállaltanak uttörő feladatokat. ....
23. Az uttörőszervezet az iskolai demokrácia kialakítására alkalmas testületeket és fórumokat hozott létre, amelyikkel az iskola nem rendelkezik. ....
24. Az uttörőmozgalom a gyermekek mozgalma, ezért a felnőtt csak akkor avatkozzon ügyeikbe, ha valamilyen rendellenességről szerez tudomást. ....

BESSENYEI GYÖRGY TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA

Pedagógia Tanszék

Nyíregyháza

Kedves Kartárs/nő/!

A nevelőiskola megvalósítását akkor segíti hatékonyan tanárképzésünk, ha olyan hallgatók kerülnek ki a főiskoláról, akik nemcsak jó szaktanárok, hanem a gyermekek mozgalmi munkáját is irányítani tudó, elkötelezett nevelők.

E célkitűzéseink megvalósításához szükségünk van végzett hallgatóink tapasztalataira, javaslataira. Ezért tisztelettel kérjük, hogy a mellékelt "Kérdőív" valamennyi kérdésére őszintén, meggyőződése szerint válaszoljon, majd a kitöltött kérdőívet címünkre mielőbb szíveskedjék visszaküldeni.

Segítségét köszönjük!

Kartársi üdvözléttel:

Nyíregyháza, 198a. január hó.

Baracsi Pál s.k.
főiskolai adjunktus

Címünk: Besenyei György Tanárképző Főiskola

Pedagógia Tanszék

Baracsi Pál

Nyíregyháza

Sóstói u.31/b.

4401

3. Az Ön által szervezett uttoró rendezvények közül melyiket tartja legsikeresebbnek?

- Akadályverseny, - tréfás sportvetélkedő,
- politikai rendezvény, - kulturális rendezvény,
- táborozás, - társadalmi munkaakció,
- játékos szellemi vetélkedő, vagy:.....

4.a. Munkahelyén értékelték-e már uttoróvezetői munkáját?

Igen, nem.

b. Ki értékelte? Pártszervezet, KISZ vezetőség, csapatvezetőség, Uttoróelnökség, igazgató, szakfelügyelő, vagy:

c. Milyennek értékelték? Kiválónak, jónak, megfelelőnek, nem megfelelőnek,.....

5. Szaktanári, illetve uttoróvezetői munkájában találkozott-e nehezebb feladattal?

Tanári munkájában, uttoróvezetői munkájában.

Miből adódott a nehézség?.....

6.a. Részt vesz-e /vagy vett/ szervezett mozgalmi vezetői képzésben?

Igen, nem.

b. Ha igen, annak jellege: csapatszintű, városi-járási szintű, megyei szintű, országos jellegű.

c. A képzés időtartama:.....

7. a. Van-e lehetőség ifjúságmozgalmi jellegű önképzésre?

Igen, nem.

b. Ha nem, annak oka: tárgyi feltételek /pl. kiadványok/ hiánya, nincs ideje önképzésre, vagy:.....

Korábbi vezetői megbízatások és a hallgatók részvétele a mozgalmi vezetőképzésben

H-1.sz. melléklet

A f ő i s k o l a		Uttörővezetői képzésben részt vett				Vezetői megbízatásban volt			
megnevezése	létszám	Általános iskolában	sz.	%	Középiskolában	sz.	%	Általános iskolás korában	Középisk. ifivezető
Budapest	23	17	74	35	8	21	91	15	65
Eger	53	28	53	21	11	36	68	12	23
Nyiregyháza	69	44	64	25	17	58	84	27	39
Pécs	12	6	50	-	-	6	50	5	42
Szeged	42	24	57	29	12	27	64	18	43
Szombathely	51	37	73	24	12	40	78	21	41
A minta	250	156	62,4	24	60	188	75,2	98	39,2

Az uttörővezetői ismeretek főbb forrásainak
minősítése

H-2.sz. táblázat

Az ismeretek forrása	A főiskola		A minősítést kifejező pontszám						Átlag-pontszám
	megnevezése	létsz	5	4	3	2	1	0	
Uttörő-csapat	Budapest	23	5	8	6	3	1	-	3,56
	Eger	53	20	12	10	11	-	-	3,77
	Nyiregyháza	69	19	21	17	6	5	1	3,57
	Pécs	12	4	1	3	3	1	-	3,33
	Szeged	42	11	14	12	1	4	-	3,64
	Szombathely	51	16	8	18	4	2	3	3,45
	A minta	250	75	64	66	28	13	4	3,59
Ifivezetői munka	Budapest	23	6	3	3	2	1	8	3,73
	Eger	53	7	1	6	-	1	38	3,87
	Nyiregyháza	69	5	13	2	5	3	41	3,44
	Pécs	12	1	3	1	-	-	7	4,00
	Szeged	42	7	6	3	1	2	23	3,79
	Szombathely	51	2	8	8	3	1	29	3,32
	A minta	250	28	34	23	11	8	146	3,60
Főiskolai képzés	Budapest	23	1	-	1	4	12	5	1,21
	Eger	53	5	10	13	10	6	9	2,45
	Nyiregyháza	69	5	16	26	14	4	4	2,88
	Pécs	12	-	1	-	4	7	-	1,58
	Szeged	42	8	7	9	5	5	8	2,61
	Szombathely	51	2	13	17	12	3	4	2,74
	A minta	250	21	47	66	49	37	30	2,50
Egyéb	Budapest	23	2	2	-	-	-	19	4,50
	Eger	53	3	3	-	3	1	43	3,40
	Nyiregyháza	69	7	5	3	1	1	52	3,88
	Pécs	12	2	2	1	-	1	6	3,66
	Szeged	42	2	5	5	-	2	28	3,60
	Szombathely	51	3	6	2	-	-	40	3,46
	A minta	250	19	23	11	4	5	188	3,76

A főiskolai vezetőképzési formák minősítése

H-3.sz. táblázat

Képzési formák	A főiskola		Pontértékek						Átlag pont-érték
	Megnevezés	létsz	5	4	3	2	1	0	
Főiskolai tábor n = 149	Budapest	25	1	2	9	3	5	3	2,55
	Eger	53	13	5	6	5	10	14	2,92
	Nyiregyháza	69	6	9	13	11	5	25	2,95
	Pécs	12	1	1	1	-	-	9	4,-
	Szeged	42	3	5	5	3	-	26	3,50
	Szombathely	51	10	6	5	3	3	24	3,62
	A minta	250	34	28	39	25	23	101	3,16
Studium	Budapest	23	-	-	-	5	9	9	0,82
	Eger	53	-	9	8	9	18	9	1,81
	Nyiregyháza	69	1	14	32	15	6	1	2,79
	Pécs	12	-	-	6	3	3	-	2,25
	Szeged	42	8	6	10	4	8	6	2,61
	Szombathely	51	5	9	24	9	3	1	3,02
	A minta	250	14	38	80	45	47	26	2,50
15 órás gyakorlat	Budapest	23	-	1	1	3	8	10	0,91
	Eger	53	5	6	21	11	7	3	2,66
	Nyiregyháza	69	5	18	21	16	7	2	2,88
	Pécs	12	-	1	5	3	3	-	2,33
	Szeged	42	4	9	12	7	6	4	2,66
	Szombathely	51	4	14	18	8	4	3	3,06
	A minta	250	18	49	78	48	35	22	2,60
2 hetes tábor	Budapest	23	5	6	2	2	2	6	2,86
	Eger	53	25	15	5	2	1	5	3,86
	Nyiregyháza	69	30	19	6	6	1	7	3,72
	Pécs	12	4	7	1	-	-	-	4,25
	Szeged	42	16	10	7	3	3	3	3,57
	Szombathely	51	20	14	6	1	-	10	3,51
	A minta	250	100	71	27	14	7	31	3,60

A kéthetes egyéni, tábori vezetői gyakorlatok
tábortípusonkénti megoszlása

H-4.sz. táblázat

A tábor típusa	A főiskola												A mintában n = 250	
	Budapest n = 23		Eger n = 53		Ny.háza n = 69		Pécs n = 12		Szeged n = 42		Sz.hely n = 51		sz.	%
	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%		
Uttörőtábor	8	34,8	20	37,7	26	37,7	8	66,6	23	54,8	19	37,2	104	41,6
SZOT gyermeküdülő	9	39,1	15	28,3	26	37,7	4	33,3	1	2,3	13	25,5	68	27,2
Napközis tábor	9	39,1	9	16,9	12	17,4	2	16,1	13	30,9	16	31,4	61	24,4
Napközi otthon	-	-	3	5,7	4	5,8	-	-	3	7,1	3	5,9	13	5,2
Sport-tábor	-	-	5	9,4	1	1,4	-	-	3	7,1	-	-	9	3,6
Építő-tábor	-	-	5	9,4	-	-	-	-	3	7,1	-	-	8	3,2

x = Egy hallgató több tábortípus munkájában is részt vett.

Az ifjúságmozgalmi pedagógiai kérdésekkel való
foglalkozás gyakorisága az "uttörővezetés" című
tantárgy előadásain kívül

H-5.sz. táblázat

A f ő i s k o l a		Az uttörővezetés kérdéseivel foglalkoztak					
		több alkalommal		1-2 esetben		nem foglalkoztak	
megnevezése	létszám	sz.	%	sz.	%	sz.	%
Budapest	23	4	17,4	2	8,7	17	73,9
Eger	53	4	7,5	9	17,-	40	75,5
Nyiregyháza	69	6	8,7	21	30,4	42	60,9
Pécs	12	-	-	8	66,7	4	33,3
Szeged	42	5	11,9	13	31,-	24	57,1
Szombathely	51	4	7,9	10	19,6	37	72,5
A mintában	250	23	9,2	63	25,2	164	65,6

A hallgatók hospitáláson és bemutató
mozgalmi foglalkozáson való részvétele

H-6.sz. táblázat

A f ő i s k o l a		Hospitáláson				Bemutató foglalko- záson			
		résztvett		nem vett részt		résztvett		nem vett részt	
Megnevezése	létsz	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%
Budapest	23	11	47,8	12	52,2	5	21,7	18	78,3
Eger	53	35	66,-	18	34,-	5	9,4	48	90,6
Nyiregyháza	69	53	76,8	16	23,2	12	17,4	57	82,6
Pécs	12	5	41,7	7	58,3	-	-	12	100,-
Szeged	42	31	73,8	11	26,2	11	26,2	31	73,8
Szombathely	51	47	92,2	4	7,8	5	9,8	46	90,2
A mintában	250	182	72,8	68	27,2	38	15,2	212	84,8

A hallgatók által önállóan vezetett foglalkozások
az iskolai és uttörővezetői gyakorlaton

H-7.sz. táblázat

Foglalkozás helye	A f ő i s k o l a												A mintá- ban n = 250	
	Budapest n = 23		Eger n = 53		Nyháza n = 69		Pécs n = 12		Szeged n = 42		Sz hely n = 51			
	sz	%	sz	%	sz	%	sz	%	sz	%	sz	%	sz	%
Gyakorló iskola	5	21,7	28	52,8	11	15,9	-	-	11	26,2	9	17,6	64	25,6
15 órás gyakorlat	2	8,7	32	60,4	31	44,9	5	41,6	11	26,2	44	86,3	125	50,0
2 hetes tábor	3	13,0	28	52,8	24	34,8	5	41,6	15	35,7	13	25,5	88	35,2
1 hónapos gyakorlat	3	13,0	34	64,1	35	50,7	9	75,0	23	54,7	31	60,8	135	54,0
Nem vezetett	12	52,2	4	7,5	12	17,4	1	8,3	13	30,9	6	11,7	48	19,2

A hallgatók önállóan vezetett uttőrfoglalkozásainak előkészítése,
elemzése és nehézségei

F ő i s k o l a		A foglalkozás előké- szítésében a hallga- tót				A foglalkozást elem- zés				Nehezebb feladatot jelen- tett				egyik sem		
		segítették		nem segítették		követte		nem követte		a tanítási óra		az uttörő- foglalkozás				
		sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%			
		létsz														
Megnevezés																
Budapest	23	2	8,7	21	91,3	-	-	23	100,-	7	30,4	16	69,6	-	-	
Eger	53	36	67,9	17	32,1	15	28,3	38	71,7	38	71,7	13	24,5	2	3,8	
Nyiregyháza	69	43	62,3	26	37,7	13	18,8	56	81,2	32	46,4	18	26,1	19	27,5	
Pécs	12	10	83,3	2	16,7	1	8,3	11	91,7	9	75	2	16,7	1	8,3	
Szeged	42	24	57,1	18	42,9	13	30,9	29	69,1	20	47,6	4	9,5	18	42,9	
Szombathely	51	38	74,5	13	25,5	12	23,5	39	76,5	35	68,6	8	15,7	8	15,7	
A minta	250	153	61,2	97	38,8	54	21,6	196	78,4	141	56,4	61	24,4	48	19,2	

Az uttörővezetői munka minősítése a
hallgatók 1 hónapos külső iskolai
gyakorlatán

H-9.sz. táblázat

F ő i s k o l a		Minősítették-e az uttörővezetői mun- káját				A minősítés ^x			
		Igen		Nem		Jó		Megfelelő	
Megnevezés	létsz	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%
Budapest	23	8	34,8	15	65,2	8	100,-	-	-
Eger	53	22	41,5	31	58,5	14	63,6	8	36,4
Nyiregyháza	69	33	47,8	36	52,2	29	87,9	4	12,1
Pécs	12	9	75,-	3	25,-	7	77,8	2	22,2
Szeged	42	24	57,1	18	42,9	18	75,-	6	25,-
Szombathely	51	14	27,5	37	72,5	13	92,9	1	7,1
A minta	250	110	44,-	140	56,-	89	80,9	21	19,1

^x = A minősített hallgatók számához viszonyítva!

A leendő munkahelyen uttörővezetői megbízatások vállalása

H-10.sz. táblázat

F ő i s k o l a		Vállal-e uttörőveze- tői megbízatást				A megbízatás x								
		Igen		Nem		Csapat- vezető		Csapatveze- tő h.		Rajvezető		Szakkör- vezető		
		sz.	%+	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	
megnevezése	létszám													
Budapest	23	13	56,5	10	43,5	2	8,7	1	4,3	11	47,8	12	52,2	
Eger	53	33	62,3	20	37,7	-	-	1	1,9	17	32,1	32	60,4	
Nyiregyháza	69	60	87,0	9	13,0	2	2,9	2	2,9	40	58,0	48	69,6	
Pécs	12	10	83,3	2	16,6	2	16,6	2	16,6	6	50,0	10	83,3	
Szeged	42	25	59,5	17	40,5	3	7,1	2	4,8	15	35,7	25	59,5	
Szombathely	51	40	78,4	11	21,6	1	2,0	1	2,0	34	66,7	24	47,1	
A mintában	250	181	72,4	69	27,6	10	4,0	9	3,6	123	49,2	151	60,4	

x = Egy hallgató több megbízatást is vállalt.

A vállalt uttörőmozgalmi tevékenység kimutatása

H-11.sz. táblázat

F ő i s k o l a		A közösségi tevékenység ^x															
		Kulturális rendezvény		Politikai rendezvény		szellemi vetélkedő		sportvetélkedő		akadályverseny		táborozás		társadalmi munka		Karnevál	
megnevezése	létszám	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%
Budapest	23	1	4,3	2	8,7	10	43,5	5	21,7	12	52,2	13	56,5	8	34,8	3	13,0
Eger	53	6	11,3	5	9,4	29	54,7	25	47,2	31	58,5	20	37,7	5	9,4	11	20,7
Nyiregyháza	69	26	37,7	3	4,3	46	66,7	21	30,4	16	23,2	36	52,2	9	13,0	16	23,2
Pécs	12	1	8,3	3	25,0	6	50,0	1	8,3	9	75,0	8	66,7	3	25,0	-	-
Szeged	42	7	16,7	6	14,3	18	42,9	20	47,6	13	30,9	24	57,1	9	21,4	7	16,7
Szombathely	51	21	41,2	8	15,7	31	60,7	22	43,1	20	39,2	27	52,9	8	15,7	2	3,9
A minta	250	62	24,8	27	10,8	140	56,0	94	37,6	101	40,4	128	51,2	42	16,8	39	15,6

x = Egy hallgató több mozgalmi tevékenység szervezését vállalta.

A vállalt foglalkozási elemek kimutatása

H-12.sz. táblázat

F ő i s k o l a		A foglalkozási elemek x											
		Beszélgetés a MUSZ törvényéről		Alaki formák		Dal-tanítás		Órvezetői munka kérd.		Játék-tanulás		Tabló készítése	
		sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%	sz.	%
megnevezése	létszám												
Budapest	23	3	13,0	4	17,4	6	26,1	11	47,8	14	60,8	5	21,7
Eger	53	6	11,3	4	7,5	11	20,7	7	13,2	46	86,8	8	15,0
Nyiregyháza	69	16	23,2	3	4,3	26	37,7	17	24,6	42	60,9	23	33,3
Pécs	12	3	25,0	-	-	3	25,0	5	41,7	9	75,0	1	8,3
Szeged	42	7	16,7	7	16,7	14	33,3	10	23,8	29	69,0	10	23,8
Szombathely	51	7	13,7	4	7,8	26	51,0	12	23,5	37	72,5	15	29,4
A minta	250	42	16,8	22	8,8	86	34,4	62	24,8	177	70,8	62	24,8

x = Egy hallgató több mozzanat vezetését vállalta.

A főiskolai mozgalmi pedagógiai képzés
minősítése

H-13.sz. táblázat

F ő i s k o l a		A minősítés					
		Jó		megfelelő		módosítás- ra szorul	
megnevezése	létszám	sz.	%	sz.	%	sz.	%
Budapest	23	-	-	3	13,0	20	87,0
Eger	53	3	5,7	22	41,5	28	52,8
Nyiregyháza	69	4	5,8	33	47,8	32	46,4
Pécs	12	-	-	4	33,3	8	66,7
Szeged	42	2	4,8	12	28,6	28	66,6
Szombathely	51	1	2,0	26	51,0	24	47,0
A minta	250	10	4,0	100	40,0	140	56,0

Az ítemek pontértékeinek megoszlása és az
átlagos pontértékek

H-14.sz. táblázat

n = 250

Az ítemek		Az ítemek értékelését ki- fejező pontértékek					A pon- tok átlag- értéke
Sor- száma	Minő- sége	1	2	3	4	5	
1	+	2	11	7	101	129	4,37
2	+	9	26	31	74	110	4,00
3	+	22	32	36	99	61	3,58
4	-	16	43	28	56	107	3,78
5	+	37	43	33	83	54	3,29
6	-	36	46	23	111	34	3,24
7	++	164	39	13	28	6	1,69
8	-	183	39	17	10	1	1,42
9	-	98	45	51	27	29	2,37
10	+	7	11	32	72	128	4,21
11	+	2	18	21	85	124	4,24
12	++	29	32	13	111	65	3,60
13	++	145	40	23	29	13	1,90
14	-	93	82	37	30	8	2,11
15	-	19	47	30	72	82	3,60
16	-	102	65	22	43	18	2,24
17	-	42	21	33	73	81	3,52
18	++	22	32	13	106	77	3,74
19	-	203	37	4	6	-	1,25
20	+	-	4	4	41	201	4,75
21	++	123	64	12	45	6	1,98
22	-	146	62	16	22	4	1,70
23	+	34	38	110	47	21	2,93
24	-	87	76	27	50	10	2,28

Az itemek átlagpontértékeinek főiskolánkénti
megoszlása

H-15.sz. táblázat

Sor- szám	Buda- pest	Eger	Nyiregy- háza	Pécs	Szeged	Szom- bathely	Átlag
1	4,65	4,09	4,47	4,83	4,28	4,37	4,37
2	3,73	3,28	4,33	4,66	3,97	4,27	4,00
3	3,43	3,18	3,72	3,75	3,64	3,76	3,58
4	3,69	3,96	3,81	3,25	3,74	3,74	3,78
5	2,82	3,13	3,78	3,58	3,24	3,00	3,29
6	3,65	3,62	3,23	3,50	2,93	2,88	3,24
7	1,87	1,60	1,84	1,75	1,59	1,57	1,69
8	1,26	1,49	1,36	1,50	1,64	1,33	1,42
9	2,17	2,19	2,45	2,42	2,33	2,59	2,37
10	4,13	3,75	4,39	4,17	4,38	4,35	4,21
11	4,26	3,92	4,39	4,08	4,14	4,49	4,24
12	3,26	3,77	3,77	3,16	3,59	3,47	3,60
13	1,69	1,66	1,94	2,08	1,83	2,20	1,90
14	1,78	2,19	2,01	2,50	2,33	2,03	2,11
15	3,35	3,85	3,59	2,92	3,62	3,63	3,60
16	2,00	2,28	2,30	2,58	2,16	2,20	2,24
17	2,91	3,73	3,56	3,50	3,76	3,31	3,52
18	3,00	3,75	3,87	3,50	3,57	4,06	3,74
19	1,22	1,25	1,26	1,66	1,19	1,22	1,25
20	4,74	4,68	4,85	4,75	4,66	4,78	4,75
21	2,21	1,64	2,32	2,33	2,12	1,61	1,98
22	1,74	1,68	1,80	1,66	1,69	1,61	1,70
23	2,69	2,62	3,13	3,00	2,71	3,25	2,93
24	2,35	2,57	2,39	2,33	2,07	1,96	2,28

A főiskolák legmagasabb pontértékű itemei

H-16.sz. táblázat

Itemek sor- száma	P o n t é r t é k e k						
	Buda- pest	Eger	Nyiregy- háza	Pécs	Szeged	Szombat- hely	Minta átlaga
20	4,74	4,68	4,85	4,75	4,66	4,78	4,75
1	4,65	4,09	4,47	4,83	4,28	4,37	4,37
11	4,26	3,92	4,39	4,08	4,14	4,49	4,24
10	4,13	-	4,39	4,17	4,38	4,35	4,21
2	3,73	-	4,33	4,66	3,97	4,27	4,00
15	-	3,85	-	-	-	-	3,60
4	-	3,96	-	-	-	-	3,78

A főiskolák öt legalacsonyabb pontértékű
íteme

H-17.sz. táblázat

Íte- mek sor- száma	P o n t é r t é k e k						
	Buda- pest	Eger	Nyiregy- háza	Pécs	Szeged	Szombat- hely	Minta- átlaga
19	1,22	1,25	1,26	1,66	1,19	1,22	1,25
8	1,26	1,49	1,36	1,50	1,64	1,33	1,42
7	-	1,60	1,84	1,75	1,59	1,57	1,69
22	1,74	-	1,80	1,66	1,69	1,61	1,70
13	1,69	1,66	1,94	2,08	1,83	-	1,90
14	1,78	-	-	-	-	-	2,11
21	-	1,64	-	-	-	1,61	1,98

Az itemek fogadtatása és átlagos pontértéke

H-18.sz. táblázat

Ite- mek sorsz.	Főiskola		Az értékelés különböző fokozatait alkalmazó hallgatók száma					Átlag pontér- ték
	jele	létsz						
			1	2	3	4	5	
1.	Bp.	23	-	-	1	6	16	4,65
	E.	53	2	5	2	21	23	4,09
	Ny.	69	-	3	1	25	40	4,47
	P.	12	-	-	-	2	10	4,83
	Sze.	42	-	-	3	24	15	4,28
	Szo.	51	-	3	-	23	25	4,37
	n	250	2	11	7	101	129	4,37
2.	Bp.	23	-	3	6	8	6	3,73
	E.	53	7	10	11	11	14	3,28
	Ny.	69	1	3	4	25	36	4,33
	P.	12	-	-	-	4	8	4,66
	Sze.	42	-	7	6	10	19	3,97
	Szo.	51	1	3	4	16	27	4,27
	n	250	9	26	31	74	110	4,00
3.	Bp.	23	1	4	5	10	3	3,43
	E.	53	9	9	6	21	8	3,18
	Ny.	69	4	8	10	28	19	3,72
	P.	12	-	1	3	6	2	3,75
	Sze.	42	4	5	4	18	11	3,64
	Szo.	51	4	5	8	16	18	3,76
	n	250	22	32	36	99	61	3,58
4.	Bp.	23	2	3	4	5	9	3,69
	E.	53	3	8	6	7	29	3,96
	Ny.	69	4	13	7	13	32	3,81
	P.	12	-	5	2	2	3	3,25
	Sze.	42	3	6	6	11	16	3,74
	Szo.	51	4	8	3	18	18	3,74
	n	250	16	43	28	56	107	3,78
5.	Bp.	23	4	5	7	5	2	2,82
	E.	53	12	8	5	17	11	3,13
	Ny.	69	3	8	8	32	18	3,78
	P.	12	2	1	1	4	4	3,58
	Sze.	42	5	12	4	10	11	3,24
	Szo.	51	11	9	8	15	8	3,00
	n	250	37	43	33	83	54	3,29
6.	Bp.	23	1	2	4	13	3	3,65
	E.	53	7	4	1	31	10	3,62
	Ny.	69	9	15	6	29	10	3,23
	P.	12	1	2	1	6	2	3,50
	Sze.	42	11	4	8	15	4	2,93
	Szo.	51	7	19	3	17	5	2,88
	n	250	36	46	23	111	34	3,24

H-18.sz. táblázat folytatása

Ite- mek sorsz.	Főiskola		Az értékelés különböző fokozatait alkalmazó hallgatók száma					Átlag pont- érték
	jele	létsz	1	2	3	4	5	
7.	Bp.	23	14	4	1	2	2	1,87
	E.	53	38	4	6	4	1	1,60
	Ny.	69	41	13	2	11	2	1,84
	P.	12	7	2	2	1	-	1,75
	Sze.	42	29	7	1	4	1	1,59
	Szo.	51	35	9	1	6	-	1,57
	n	250	164	39	13	28	6	1,69
8.	Bp.	23	20	-	3	-	-	1,26
	E.	53	35	11	6	1	-	1,49
	Ny.	69	51	13	3	2	-	1,36
	P.	12	7	4	1	-	-	1,50
	Sze.	42	30	3	4	4	1	1,64
	Szo.	51	40	8	-	3	-	1,33
	n	250	183	39	17	10	1	1,42
9.	Bp.	23	10	4	6	1	2	2,17
	E.	53	24	8	12	5	4	2,19
	Ny.	69	29	9	13	7	11	2,45
	P.	12	2	5	3	2	-	2,42
	Sze.	42	19	5	7	7	4	2,33
	Szo.	51	14	14	10	5	8	2,59
	n	250	98	45	51	27	29	2,37
10.	Bp.	23	1	-	6	4	12	4,13
	E.	53	6	4	8	14	21	3,75
	Ny.	69	-	3	5	23	38	4,39
	P.	12	-	-	4	2	6	4,17
	Sze.	42	-	-	6	14	22	4,38
	Szo.	51	-	4	3	15	29	4,35
	n	250	7	11	32	72	128	4,21
11.	Bp.	23	-	2	2	7	12	4,26
	E.	53	2	8	4	17	22	3,92
	Ny.	69	-	3	5	23	38	4,39
	P.	12	-	1	1	6	4	4,08
	Sze.	42	-	3	4	19	16	4,14
	Szo.	51	-	1	5	13	32	4,49
	n	250	2	18	21	85	124	4,24
12.	Bp.	23	4	3	4	7	5	3,26
	E.	53	5	5	2	26	15	3,77
	Ny.	69	6	8	4	29	22	3,77
	P.	12	1	4	-	6	1	3,16
	Sze.	42	4	6	1	23	8	3,59
	Szo.	51	9	6	2	20	14	3,47
	n	250	29	32	13	111	65	3,60

H-18.sz. táblázat folytatása

Itemek sorsz	Főiskola		Az értékelés különböző fokozatait alkalmazó hallgatók száma					Átlag pontér- ték
	jele	létsz	1	2	3	4	5	
13.	Bp.	23	16	2	2	2	1	1,69
	E.	53	35	9	3	4	2	1,66
	Ny.	69	38	13	5	10	3	1,94
	P.	12	4	4	3	1	-	2,08
	Sze.	42	28	3	4	4	3	1,83
	Szo.	51	24	9	6	8	4	2,20
	n	250	145	40	23	29	13	1,90
14.	Bp.	23	12	7	2	1	1	1,78
	E.	53	17	19	9	6	2	2,19
	Ny.	69	27	25	8	7	2	2,01
	P.	12	4	2	2	4	-	2,50
	Sze.	42	13	12	9	6	2	2,33
	Szo.	51	20	17	7	6	1	2,03
	n	250	93	82	37	30	8	2,11
15.	Bp.	23	4	4	3	4	8	3,35
	E.	53	5	3	6	20	19	3,85
	Ny.	69	3	14	12	19	21	3,59
	P.	12	1	6	-	3	2	2,92
	Sze.	42	4	7	5	11	15	3,62
	Szo.	51	2	13	4	15	17	3,63
	n	250	19	47	30	72	82	3,60
16.	Bp.	23	13	2	4	3	1	2,00
	E.	53	23	12	3	10	5	2,28
	Ny.	69	23	22	9	10	5	2,30
	P.	12	5	1	1	4	1	2,58
	Sze.	42	17	13	3	6	3	2,16
	Szo.	51	21	15	2	10	3	2,20
	n	250	102	65	22	43	18	2,24
17.	Bp.	23	7	1	7	3	5	2,91
	E.	53	6	4	9	13	21	3,73
	Ny.	69	14	5	5	18	27	3,56
	P.	12	2	1	1	5	3	3,50
	Sze.	42	4	3	6	15	14	3,76
	Szo.	51	9	7	5	19	11	3,31
	n	250	42	21	33	73	81	3,52
18.	Bp.	23	8	2	-	8	5	3,00
	E.	53	4	6	5	22	16	3,75
	Ny.	69	4	10	4	24	27	3,87
	P.	12	1	2	1	6	2	3,50
	Sze.	42	3	7	3	21	8	3,57
	Szo.	51	2	5	-	25	19	4,06
	n	250	22	32	13	106	77	3,74

H-18.sz. táblázat folytatása

Ite- mek sorsz	Főiskola		Az értékelés különböző fokozatait alkalmazók száma					Átlag pontér- ték
	jele	létsz	1	2	3	4	5	
19.	Bp.	23	18	5	-	-	-	1,22
	E.	53	44	6	2	1	-	1,25
	Ny.	69	57	9	-	3	-	1,26
	P.	12	6	5	-	1	-	1,66
	Sze.	42	36	4	2	-	-	1,19
	Szo.	51	42	8	-	1	-	1,22
	n	250	203	37	4	6	-	1,25
20.	Bp.	23	-	1	1	1	20	4,74
	E.	53	-	2	-	11	40	4,68
	Ny.	69	-	-	1	8	60	4,85
	P.	12	-	-	-	3	9	4,75
	Sze.	42	-	-	2	10	30	4,66
	Szo.	51	-	1	-	8	42	4,78
	n	250	-	4	4	41	201	4,75
21.	Bp.	23	11	3	2	7	-	2,21
	E.	53	30	16	3	4	-	1,64
	Ny.	69	27	17	4	18	3	2,32
	P.	12	5	3	-	3	1	2,33
	Sze.	42	17	14	2	7	2	2,12
	Szo.	51	33	11	1	6	-	1,61
	n	250	123	64	12	45	6	1,98
22.	Bp.	23	16	-	5	1	1	1,74
	E.	53	34	10	2	6	1	1,68
	Ny.	69	37	19	4	8	1	1,80
	P.	12	6	5	-	1	-	1,66
	Sze.	42	25	10	3	3	1	1,69
	Szo.	51	28	18	2	3	-	1,61
	n	250	146	62	16	22	4	1,70
23.	Bp.	23	3	3	16	-	1	2,69
	E.	53	13	7	22	9	2	2,62
	Ny.	69	8	11	22	20	8	3,13
	P.	12	-	2	8	2	-	3,00
	Sze.	42	6	9	21	3	3	2,71
	Szo.	51	4	6	21	13	7	3,25
	n	250	39	38	110	47	21	2,93
24.	Bp.	23	6	7	7	2	1	2,35
	E.	53	18	10	6	15	4	2,57
	Ny.	69	23	20	7	14	5	2,39
	P.	12	3	5	1	3	-	2,33
	Sze.	42	16	16	1	9	-	2,07
	Szo.	51	21	18	5	7	-	1,96
	n	250	87	76	27	50	10	2,28

Az uttörővezetők megoszlása megbízatásuk
jellege szerint a mintában

V-1.sz. táblázat

n = 106

A megbízatás megnevezése	A megbízatást ellátók	
	száma ^x	a minta %-ában
Csapatvezető	46	43,39
Csapatvezető-helyettes	15	14,15
Képzésfelelős	7	6,6
Rajvezető	46	43,39
Szakkörvezető	21	19,81

x = Egy pedagógus több megbízatást is vállalt!

Kik segítik a kezdő pedagógus ifjúságmozgalmi
munkáját

V-2.sz. táblázat

n = 106

A segítő testület, személy	A segítségben részesülő vezetők	
	száma ^x	a minta %-ában
Uttörőelnökség	40	37,73
Rajvezető társak	38	35,85
Csapatvezető	36	33,96
Igazgató	33	31,13
Uttörőtanács	6	5,66
Szakfelügyelő	3	2,83

x = Egy pedagógus munkáját többen is segítették!

A legsikeresebbnek tartott ifjúságmozgalmi
rendezvények száma

V-3.sz. táblázat

n = 106

A rendezvény megnevezése	Az uttörővezetők	
	száma ^x	a minta %-ában
Akadályverseny	49	46,22
Táborozás	45	42,45
Kulturális rendezvény	38	35,84
Tréfás sportvetélkedő	27	25,47
Szellemi vetélkedő	24	22,64
Társadalmi munka	18	16,98
Politikai akciók	2	1,88
Egyéb	3	2,83

x = Egy vezető több rendezvényt is megnevezett!

A kezdő pedagógusok uttörővezetői munkájának értékelése

V-4.sz. táblázat

n = 106

Az értékelést végző testület, személy	Az értékelést kapott vezetők	
	száma ^x	a minta %-ában
Pártszervezet	23	21,69
KISZ	7	6,60
Csapatvezetőség	34	32,07
Uttörőelnökség	23	21,69
Igazgató	33	31,13
Szakfelügyelő	7	6,60

x = Egy pedagógus munkáját többen is értékelték. Nem értékelték a vizsgálat időpontjáig 35 kezdő vezető munkáját. Ez a minta 33 %-a.

A kezdő pedagógusok uttörővezetői munkájának
minősítése

V-5.sz. táblázat

n = 71

A m i n ő s i t é s	Az adott minősítési kategóriába tartozók	
	száma	a minta %-ában
Kiváló	7	9,86
Jó	51	71,83
Megfelelő	12	16,90
Nem megfelelő	1	1,40

A szaktanári, vagy ifjúságmozgalmi feladatok
voltak-e nehezebben megoldhatók?

V-6.sz. táblázat

n = 106

Tevékenység jellege	A feladatot nehezebbnek ítéelők	
	száma	a minta %-ában
Szaktanári	34	32,07
Uttörővezetői	67	63,21
Egyik sem	5	4,72

A kezdő uttörővezetők továbbképzésének formái

V-7.sz. táblázat

n = 91^x

A vezetőképzés szintjei	A képzésben résztvevők	
	száma	a minta %-ában
Csapatszintű	5	5,49
Városi-járási szintű	15	16,48
Megyei szintű	13	14,29
Országos szintű	58	63,74

x = 15 fő, a vizsgálati személyek 14 %-a nem vett részt ifjuságmozgalmi vezetőképzésben. 95 főnek /90 %/ van lehetősége önképzésre.

A főiskolai és az uttörőképzési bázisok által szervezett ifjuságmozgalmi képzés minősítése, egymásraépülése

V-8.sz. táblázat

n = 106

Az összehangoltság minősítése	A minősítést végző vezetők	
	száma	a minta %-ában
Jól kiegészítik egymást	27	25,47
Jók, de nem épülnek egymásra	42	39,63
Csak a főiskolai megfelelő	2	1,89
Csak a bázisokon folyó képzés megfelelő	25	23,58
Egyik sem megfelelő	10	9,43

A főiskolai ifjúságmozgalmi képzés minőségének
megítélése

V-9.sz. táblázat

n = 106

A minősítés	A minősítést végző vezetők	
	száma	a minta %-ában
Jó	9	8,49
Megfelelő	47	44,34
Nem megfelelő	50	47,17

Az uttörőelnökségek és csapatvezetőségek irányító
munkájának minősítése

V-10.sz. táblázat

n = 106

A minősítés	A minősítést végző vezetők	
	száma	a minta %-ában
Jó	35	33,02
Megfelelő	58	54,72
Nem megfelelő	13	12,26